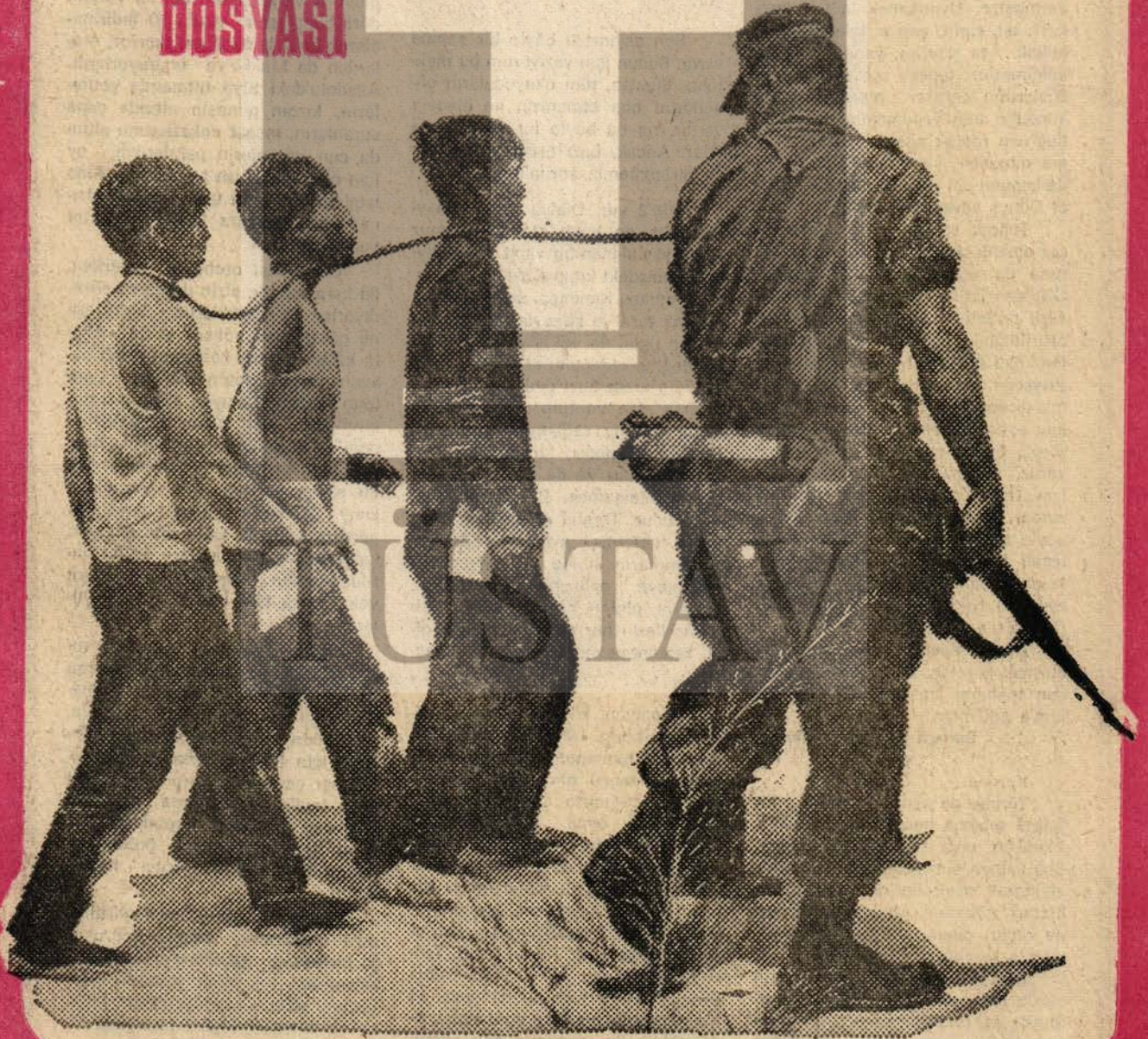

TOPLUM

HAFTALIK SIYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ

SAYI : 19, 11 AĞUSTOS 1972, 250 kuruş

VIETNAM DOSYASI

Toplum'a,

Elli senedir toprak reformunu neden gerçekleştiremediğimiz bilimsel soruna daha iyi ve bilimsel bir gözle bakma olanağı doğmuş olur. Toplum dergisi, toprak reformu konusuna gerekli ilgiyi göstermelidir.

Kurtuluş Savaşı'nda eşraf-milliyetçi subay - aydınlar önderlik etmişlerdir. Savaş, eşrafa ve eşrafın bezgin köylü kitlesi üzerindeki nüfuzuna dayanılarak yürütülmüş ve kazanılmıştır. Kurtuluş savaşımızın bu özelliği, Cumhuriyetten sonraki kalkınma çabalarımızın yönünü çizmekte ağır basacaktır. Toprak reformuna son elli yılın hükümetleri çeşitli zamanlarda birkaç kere başvurmuşlar. Uygulamak için. Ama harf, dil, tarih, şapka, takvim, ölçü, hukuk... ta devrim, yenilik yapan hükümetler, toprak reformu toprak ağalarının, eşrafın... menfaatına dokunduğu için yapamamışlar. daha doğrusu toprak ağaları, eşraf... engel olmuşlar, yaptırmamışlardır. Ya da kanunu ölü doğurmuşlardır. (İkinci Dünya savaşından sonra)

Toprak reformu konusuna biraz açıklık getirdikten sonra bir soruna da açıklık vermek gerekir. CHP'den istifa edenlerden Kabibay, Türk milletinin savaşa zorla iştirak ettirildiğini Ecevit tarafından söylendiğini ileri sürüyor ve bunu eleştiriyordu. Şu yazılar onu her halde inandıracaktır: «Ordu'yu kurmak için asker alıyoruz, sabahleyin gidiyoruz, teçhiz ediyoruz, silahlandırıyoruz, akşamüzeri hepsi gidiyorlar». (İnönü'nün Hatıraları, Ulus Gazetesi, 28 Nisan 1968) Atatürk de şöyle belirtiyor: Aydın, Manisa'nın işgali karşısında halkın pasif kalışından yakınıyor. Halkın Padişaha, Halifeye bağlılığından bahsediyor. (Nutuk'tan, S. 10-22)

Ayrıca devrim konusunda da durmak gerekir, fikir kargaşalığından toplumu kurtarmak için. Toplum'a selâmlar.

Burhan Korkmaz - Konya

★

Kardeş,

Türkiye'de oynanan oyunları bir futbol maçına benzetmek mümkün. Mümkün, ama tek kale oynanıyor. Boş kaleye şut çekenler; kurularak, şişinerek seyircilerin selâmlıyor, histeri nöbetine tutulan seyircileri de onları çılgınca alkışlıyor, görülmemiş tezahürat yapıyorlar.

Bazı mızıkçılar olmasa, bu oyun sürüp gidecek. Ama elin oğlu koy-muyor ki, profesyonel oyuncularımız gönüllerince şut çeksinler! Sarınırım, bu oyun bozanlardan, sunun bunun tekerine çomak sokanlardan

birisi de bizim Toplum. Bilesiniz ki, Toplum sizin değil, O'nu her Cuma günü dörtgözle bekleyenlerindir.

Ancak, bizim Toplum da bazen mızıkçılık yapıyor, tekere çomak sokup, tek kale oynayanların foyalarnı meydana çıkaracak yerde, onların ekmeğine yağ sürüyor. İşte bu da bizi, ister istemez yaralıyor, dudaklarımızın arasında «Sen de mi Toplum?» sözleri istem dışı dökülüyor.

Son sayınızda böyle bir sapma vardı. Bunun için yazıyorum bu mektubu. Elbette, tüm okuyucuların gö-nüllerini hoş etmeniz ne olanağı vardır, ne de böyle bir şey kimse bekler. Ancak, bazı ortak noktalarda birleşmemiz zorunludur.

«1972 yılı, Dünya Kitap Yılı»ymış. Siz de bunu ele alıyorsunuz ve de yayınlanan bir yapıt aracılığıyla ülkemizdeki kitap durumunu eleştiriyorsunuz. Kanımca, seçtiğiniz yapıt çok ters ve konuyla uzaktan yakından ilgisi de yok. Bir kere, dinin bir dogma olduğunu söylemek, bağnazlığın aracı olan dinî yerden yere çalmak size ve tüm devrimcilere hiçbir kazanç sağlamaz. Kuşkusuz, din bir dogmadır; tartışmayı, yeniliği, atılımları ve de çağdaş düşünceyi benimsemez. Bu, onun doğal sonucudur. Tersini düşünmek «eşyanın tabiatına» aykırıdır. Sömürücü sınıfların elinde din, gerçekleri gizlemeye, çalışanları uyutmaya, «nedeni, niçini» araştırmayıp, iktidardakilerin her dediğini olduğu gibi kabuletmeye yarayan bir araçtır.

Napolyon, köşede dilenen kişiyi göstererek: «Bu adam nede dilendiğini bilmemeli. Bunun, karayazgısı sonucu olmadığını anlarsa, bizim girtlağımıza sarılır» demiş. Bugün aynı oyun oynanmaktadır. «Allah bu kadar vermiş. O isterse seni de zengin eder. Yok mu hazinesinde? Yoksul olmanda da bir hikmet vardır. Baksana zenginlere, hep cırılcıplak gezdireyorlar karılarını. Ne din kaldı. ne de iman. Tanrı hepsini çekti gökyüzüne. Yalnız imansızlara veriyor bu dünyada, ki öte dünyada bir şey istemesinler» diyerek halkı uyutanlar hep sömürücüler ve de onların uşaklarıdır. Kavram karışıklığı yapıp sonuca

kızmak, neden üzerinde durmamak bizi yanıltır, kaş yapalım derken göz çıkartınız. Yıllardır bu oyuna geldi devrimciler, gerçek Atatürkçüler. Artık yeter, demenin zamanıdır. Kapitalistin dini, kapitalistcedir; toprak ağasının dini de yine toprak ağasıcadır. Bunu kabul etmediğimiz sürece yanılırız ki, şimdiye dek hep böyle oldu.

İsminin başında uzun ünvanı olan bir profesörümüz vardır. Bu zat, İstanbul'da vaaz eden bir zavalının sözlerine çok kızmıştı ve de taa Devletin başına yakınma dilekçeleri postalamıştı. Bunu da Atatürkçülük saymıştı, Batıcılık kabul etmişti. Halbuki aynı dönemde siyasi yönetimi elinde tutanlar, hacca gidecek vatandaşları uçakla yurdun dört bucağından yüzde 50 indirimli olarak belli merkezlere taşıyor, orlardan da Mekke'ye uçuruyorlardı. Anadolu'daki tüyü bitmemiş yetimlerin, kızgın güneşin altında çapa vuranların, inşaat enkazlarının altında can verenlerin paralarıydı, oy için oluk gibi akan bu paralar. Ama isminin önündeki uzun ünvanlı okumuşumuz, bunlara karşı gözlerini yumuyordu.

Cumartesi otobüste giderken, iki kara sakallı, sizin dergiden sözediyorlar ve yazdıklarınızı birbirlerine göstererek, yüksek sesle, «Allahı inkâr eden bu kâfirlerin Allah belasını versin. Bütün felâketler bunların yüzünden oluyor. Allah bizi taş etmiyorsa, yine O'nun büyüklüğüdür» diyorlardı. Kuşkusuz, Anadolu'nun en kuytu köşelerine dek bu sözler yansıyor. Ama suçlusu kim? Demirel bunları duydukça gerdan salıyor, bıyık altı gülüyor, kalın dudaklarıyla sizlere dualar mırıldanıyor. Bundan da kuşquam yok. Çünkü tüm bunları gördük yıllarca.

Üretim araçlarını ellerinde tutanlar, emeği sömürenler, har vurup harman savuranlar, düzenin sürmesinde çıkarı olanlar, bu düzenin, emekçinin lehine değişmeden sürmesi için Makyavelizm'den yararlanırlar, her çareye başvururlar. Önemli olan, bunların oyunlarını bozmak, çalışanın uyanması, gerçekleri görmesi, kendisinin başına örülen çorapları anlaması için çaba harcamaktır.

Kızmadınız, değil mi? Birbirimizi eleştirmek, şaşmaz doğrular da birleşmek, toplum olarak mutluluğumuzun tek çıkar yoludur. Bu inançla sizlere saygılar sunar, halktan yana sürdürdüğünüz kavgada tükenimsiz başarılar dilerim.

Ali Alpsoy - Ankara

Aracılık, tefecilik yurdumuzda yıllardır en çok konuşulan konulardan biri. TOPLUM, bu önemli konuda yaptığı ve iki sayı sürecek olan incelemenin birinci bölümünü bu hafta sunuyor.

- 6'ncı sayfada A. Haluk Ülman'ın Toplum'a göre
- 8'inci sayfada Ahmet N. Yücekök'ün
- 11'inci sayfada Mehmed Kemal'in Politika ve Ötesi
- 24 ve 25'inci sayfalarda Nimet Arzık'ın Türkiye Notları var.
- Turhan Selçuk'un karikatürü 9'uncu sayfada
- 21'inci sayfada Bizim Toplum
- 22 ve 23'üncü sayfalarda Dünya haberleri yer alıyor.
- Mahmut T. Öngören'in televizyon yazısı 29
- Atilla İlhan'ın defteri 30
- R. Çetin Araç'ın sinema yazısı 31'inci sayfada.

■ Geçen sayımızda yayınlamaya başladığımız "Bir Politika-cının Portresi: Fouché" ile ilgili yazı dizisinin ikinci ve son bölümü 26, 27 ve 28'inci sayfalarda.

■ Son zamanlarda, "su bentlerinin bombalanması" tartışması yüzünden bütün dünya kamuoyunun ilgisini toplamış olan Vietnam savaşı hakkındaki "Vietnam Dosyası" 14, 15, 16 ve 17'nci sayfalarda.

■ 1960'tan 12 Mart 1971'e kadarki dönem içinde, Türk basınında kamu yönetimi anlayışı ne ölçüde bir değişime uğradı? Bu sorunun cevabını, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Kamu İdaresi bölümü öğretim üyesi Türker Alkan'ın yaptığı incelemede bulacağız. Alkan'ın "1960-12 Mart 1971 Dönemi Türk Basınında Kamu Yönetimi Anlayışı" adlı yazı dizisi, gelecek haftadan itibaren TOPLUM'da.

Sevgili TOPLUM okuru,

Bu sayımızda size ilginç bir araştırma sunuyoruz.

Bu araştırma, özellikle son zamanlarda dünya kamuoyunun ilgisini büsbütün üzerine toplayan Vietnam savaşıyla ilgili. Amerikan uçaklarının, Kuzey Vietnam'da ki su bentlerini bombalayarak yıkıkları bunu "yağmur bombası"nın kullanılmasıyla izleyeceği ve sivil halkın büyük bir sefaletle karşılaşacağı iddiaları, önce Amerikan kamuoyunda, sonra da dünya kamuoyunda tepki yarattı. Yağmur bombası Amerika'nın geliştirdiği bir bomba. Çok yüksekte -15 bin metreden- uçan bir uçaktan, küçük bulut kümelerine bırakılır ve bir anda, oluktan boşanmış gibi yağmur yağmaya başlıyor, sel baskınları birbirini izliyor.

Yağmur bombasını Amerikan kamuoyuna duyururken, TOPLUM okurlarının da yakından tanıdığı, Amerikalı gazeteci Jack Anderson oldu. Hatırlayacaksınız, TOPLUM aynı gazetecinin, yine Amerika'da gürlük kopartmış olan, Şili ile ilgili bir araştırmasını yayınlamıştı.

Şimdi bütün Amerika, bu konuyu tartışıyor.

Bu arada, üzerinde durulması gereken bir başka nokta var.

Nedense, yurdumuzda, Vietnam savaşıyla aleyhinde hulunuldu ve Amerika'nın bu ilhede yaptığı mezalimden söz edildi mi, hemen "köküllü dışarda parmak"lar aranır. Oysa, Amerikan basını, örneğin inli Newsweek dergisi, bu mezalimi fotoğraflarıyla ve "Vahset" başlığı altında yayımlar, Amerikalı politikacılar katliamı kınarlar; Avrupa'da, bırakın komünistliği, solda dala olmayan yayın organları (örneğin Almanların Der Spiegel dergisi), Amerika'nın Vietnam vahsetinden sayfalar dolusu söz ederler ve kimsenin aklına da, bu kişi ve ya yayın organlarının hareketlerinden anlam çıkarmaya kalkışmak geemez.

Yarı kimeç, kiraldan çok kiracı olmasın!

Saygılarımızla
TOPLUM

TOPLUM

CUMA GÜNLERİ YAYINLANIR, HAFTALIK SİYASİ
HABER VE YORUM DERGİSİ

Kurucusu :
Turhan Erker

Sahibi :
Coşkun Ferihan

Sorumlu Yazı İşleri
Müdürü :
Abdulhak Emre İleri

TEL : 18 07 59

YÖNETİM YERİ :
Meşrutiyet Caddesi
Hatay Sokak 10/15
Bakanlıklar — Ankara

HABERLEŞME ADRESİ :
Posta Kutusu 100
Ulus — Ankara

TOPLUM Dergisiyle bu sayıyı, Vatan Matbaası'lık A.Ş. tesislerinde çizilmiş, tertiplenmiş ve cısalmıştır. Kılıçlar : Torunçlu Kılıççılık

Abone :

6 aylık (26 sayı) 65 TL
Yıllık (52 sayı) 125 TL
Dağıtım: HÜR Dağıtım

İlan Tarifesi :
Arka kapak (aylık - be-
yana) 4.000 TL.
İç sayfalar 2.000 TL.

Arka kapak (reklam)
5.000 TL.
Sırtun Cez 60 TL.

Sermaye çevresi

Bir dokun, bin dinle!

Türk-İş Genel Sekreteri ve Cumhurbaşkanı Halil Tunç, düzenlediği basın toplantısındaki konuşması yüzünden, geçtiğimiz hafta, **Ekonomik İktidar'ın** hedef tahtası haline geldi. «Kapitalist yoldan kalkınma»nın çığırkanlığını yapanlar, Ankara, İstanbul ve İzmir'den seslerini yükselterek, Halil Tunç'un üstüne oklar yağdırdılar. Karşı görüş sahiplerinin suskunluğu nedeniyle, uzun süredenberi kendilerini «dikensiz gül bahçesi»nin havasına kaptırılmış bulunan montajcılar, tacirler ve yabancı sermaye temsilcileri, sermayenin ilk ve son amacının «kazanç, her şeye rağmen daha çok kazanç» olduğunu ağızlarına dahi alma gereğini duymadan, niyetlerini, «vatan, millet» gibi, çok bilinen hamâsi sözlerle kamufle ettiler, süsleyip püslediler.

Sermaye çevreleri, Halil Tunç'un sözlerine karşı taarruz üstüne taarruz tazelerken, elbette ki, TRT de susamazdı. TRT, Halil Tunç'u, «duyduğunu, okuduğunu anlayamamak»la suçlayarak sesini yükseltti. Oysa TRT'nin görevinin, sermaye çevrelerini haklı göstermeğe çalışmak değil, 35 milyon dinleyiciyi ilgilendiren bir olayı, demokratik ölçüler içinde vermek olduğu biliniyordu.

Halil Tunç'un basın toplantısındaki konuşması, TOPLUM okurlarının hatırlayacakları gibi, şunları içeriyordu:

● 12 Mart'ın öngördüğü reformlar gerçekleştirilmemiş, buna karşılık, sermaye çevrelerine her türlü imkân sağlanmıştır.

● Türk ekonomisi, özel sektörün eline ve insafına terk edilmiştir.

● Yasa değişiklikleriyle, Türkiye'nin, ağız var dili yok insanlar ülkesi haline getirilmek istenmesi sakıncalıdır.

● Halka açık anonim şirketlerin kurulması, yeni bir sömürü düzeninin başlangıcıdır.

● İşçi ve köylülerin demokratik yollarla seslerini duyurma olanakları, yasa değişiklikleriyle ellerinden alınmak istenmektedir.

● Grev hakkı serbest bırakılmamalıdır.

● Sermaye çevreleri, dış ülkelerde çalışan işçi paralarına göz dikmekten vazgeçmelidir.

Düşman üstüne sefer var!

Halil Tunç'un önerileri, sermaye çevrelerince, «düşmanca davranışlar» olarak karşılandı. Halil Tunç'a karşı ilk tepki, İstanbul Sanayi Odası başkanı Ertuğrul Soysal'dan geldi. Soysal, Halil Tunç'u, sermayeye karşı «sevimsiz» davranışlarda bulunmakla suçluyor; bu demec nedeniyle ekonomik çevrelerin hayal kırıklığına uğradığını söylüyordu.

Soysal'a göre, ülkenin içinde bulunduğu koşulları unutup grev istemek, aklın alacağı bir şey değildi. Yani demek oluyordu ki, ülkenin içinde bulunduğu koşullar, sermayenin «kazanç, daha çok kazanç» felsefesine uygundu ama, işçinin insanca yaşamak için haklarını istemesine elverişli değildi! Ayrıca Soysal, sermayenin bir günde üstüne oturduğu milyonları da unutup, işçilerin aldığı ücretleri de çok buluyordu. İstanbul Sanayi Odası başkanına göre, işçiler, mühendisler kadar para alıyorlardı. Yeniden zam istemek, sosyal adalete uygun değildi. Soysal'a göre, «vatanını seven herkes, büyük bádireler geçirmekte olan ülkede, bazı fedakârlıklara katlanmalıydı.

«Kâr» denilince sermaye çevre-

lerinin, «fedakâr» denilince işçinin aklı gelmesi ve «kâr»ın Sosyal'ın müvekkillerinin, «fedakârlık»ın ise Tunç'un müvekkillerinin cebine konulması o kadar tabii hale gelmişti ki...

Yatırımlar ve sermaye

İstanbul Sanayi Odası başkanına göre, «yatırımlar özel sektörün elinde ve insafında değil»di. Ülkede **Plânlama, Hükümet ve Yatırım** düzeni vardı. Aylardan beri yapılan mücadele sonunda, yatırım yolu müteşebbislere, hattâ köylülere bile açılmıştı. İsterse Türk-İş bile yatırım yapabiliirdi.

Soysal, yatırım yolunun köylülere bile açık olduğunu söylerken, «Halka açık anonim şirketleri» kastediyordu. Şimdiye kadar «halk» deyimini bile hazmedemeyerek «komünistlik» diye ilân edenler, son günlerde «halk» sözcüğünü ağızlarından düşürmez olmuşlardı.

Feodal kalıtlar üzerinde yeni bir sermaye düzeni kurma maratonuna çıkmış olanlar, ele geçirdikleri fırsatları değerlendirmek için bütün güçlerini harcamaktadırlar.

Öncelikle, Türkiye'de halen, daha çok tacirler banka kredilerinden yararlanmaktadırlar. Krediler gayrimenkule dayanmaktadır. Üretilenlerin bankalar için bir değeri olmadığı için, montajcı sanayi, kredilerden gereğince yararlanamamaktadır. Ayrıca, son zamanlarda faiz oranları oldukça yükselmiştir. Bu koşullar altında, sermayenin gelişip semirmesi için tek çıkar yol vardır: «Halka açık anonim şirketler» yutturmacası!..

Kampanya tuttuğu takdirde, daha iyi bir yaşam kurmak için her şeylerini fedaya hazır durumdaki emekçi yığınlar, bin bir güçlükte biriktirebildikleri üç-beş kuruluşlarını «fabrikatör» olma umuduyla şirkete yatırırlardı. Böylece, büyük sermaye sahipleri, banka banka dolaşarak kredi dilenme derdinden kurtulacaklardı. Ayrıca, bankaya faiz verme, vadesi dolunca alınan parayı iade etme gibi bir sorunları da olmayacaktı. Gerektiğinde, yıl sonunda, «ortak fabrikatörler»e hesap verilebilirdi:

«Bu yıl bizden kâr beklemeyin. İşler iyi gitmedi ama, gelecek yıl cepleriniz şişecektir.»

Toplanan paralarla, sanayiciler devleşeceklerdi. Gerçi sonradan onlar da, pazarlar kapma amacıyla aralarında kapışacaklardı ama, öncelikle tacirlerin hegemonyasına son vermek gerekti. Bu da ancak, emekçilerin, «kara gün için» boğazlarından keserek biriktirdikleri paraların katkısıyla sağlanabilirdi.

HANGİSİ DOĞRU?..

Türk Sanayici ve İş Adamları Derneği'nin Halil Tunç'a verdiği cevabın bir yerinde aynen şöyle deniyor:

«İtalya'da işçi sendikalarının aşırı taleplerinin İtalyan ekonomisini bugün hangi noktaya getirmiş olduğu meydandadır.»

Bu satırlardan çıkan anlam, İtalyan ekonomisinin perşan durumda olduğu. Oysa, daha iki ay önce, Başbakan Melen, Türkiye'nin, 1995 yılında İtalyan ekonomisinin bugünkü seviyesine erişeceğini Türk halkına müjdelemişti.

Çıkm çıkabilirsiniz işin içinde!

Kapitale selâm, taarruza devam!

Soysal'ı, «Türk Sanayicileri ve İş Adamları Derneği» Başkanı Feyyaz Berker'in taarruzu izledi. Berker'e göre, millet bütünlüğünün bir parçası olan işadamlarının, «küçük bir azınlık» olarak nitelendirilmesi «ayrıcılıktı», «birlik, beraberlik hislerini sarsıcı nitelikte»ydi.

Berker'e göre, özel sektör Türkiye'de çok işler başarmıştı. Özel sektör, geniş çalışma alanları sağlamış, ihracatı artırmış, «millî hasılanın üretiminde büyük katkı» olmuştu. Bireylerin, iktisadi girişimlerde bulunması «hür rejim»lerin bir gereği idi. Hür teşebbüs fikri ayrıca Anayasa'da da yer almıştı. Halil Tunç'un «egemen çevreler» deyimi, hakimiyetin millete ait olduğu yolundaki Anayasa maddesine ve demokrasiye aykırıydı. Ayrıca, Hükümetle özel sektör arasında da bir ittifak yoktu. Bu konuda Tunç, yanlışlıyordu.

İktisadi kamu kuruluşları

Özel sektör ve bu fikrin şampiyonları, yıllardan beri sistemli olarak, Türkiye'de, kamu kuruluşlarının iyi işlemediğinin propagandasını yapmaktadırlar. Amaç bellidir:

Kamu kuruluşlarının işleyişi kötülenerik, piyasadan silinecek, tatlı kârın bulunduğu o alanlara özel sektör gidip oturacaktır. «Kamu kuruluşları iyi çalışmıyor, zarar ediyor» propagandasının doğru çıkması için de elden ne geliyorsa yapılmaktadır. Seçim yatırım alanı olarak, çok kez, bu kuruluşlar kullanılmaktadır. Hesabı plâni yapılmadan yatırımlara girişilmekte, seçmenlere iş ve kazanma imkânları buradan sağlanmaktadır.

Kısacası «devletin malı deniz, yemeyen domuz» felsefesi bu şekilde yürütülmektedir.

Bu nedenle, «iktisadi kamu kuruluşları kaka» kampanyasına sermayedarlar derneği başkanının da katılması şartırcı olmadı.

Berker'e göre, Hükümetle özel sektör arasındaki ilişkilerin iyi gitmesinden ancak memnuniyet duyulmalıydı. Hükümetle yapılan bir takım görüşmelerin «Hükümete akıl verdiler» şeklinde yorumlanması ayıptı.

Sermaye kuruluşları, sözleşmiş gibi, sırayla taarruza geçiyorlardı. TRT'den dinleyip seyrettikleri, gazetelerden okudukları taarruz darbelerini aralarında konuşup, «Nasıl beğendin mi? İyi bindirdik mi?» diye konuşuyorlardı. Düşman üstüne taarruz konusunda Odalar Birli-

BÜYÜKLER İÇİN MASALLAR

AÇIKGÖZLER İLE HALK

V aktiyle ülkenin birinde kırk tane «açıkgöz» varmış. Bunlar, kendi aralarında meşveret kurar, eğlenir dururlarmış. Ülkenin bütün yurttaşları da onları imrenerek seyredip, durmadan sorarlarmış:

«— Siz nasıl açıkgöz oldunuz, bize de öğretsenize?..»

«— Biz çok çalıştık aklımızı çoğalttık, açıkgöz olduk. Siz de çok çalışın, açıkgöz olun...»

Halk da çalışır çalışır, ama bir türlü açıkgöz olamazmış.

«— Çalışıyoruz, çalışıyoruz, olmuyor. Eskiden neyse, yine öyleyiz...»

O ülkenin vezirleri de açıkgözlerle övünür, «ülkemiz bu açıkgözler sayesinde ayakta duruyor, maazallah onlar olmasa ne yapardık?» derler. açıkgözlerin sırtlarını okşarlar, «aman daha açıkgöz olun, isterseniz biz de size yardım ederiz bunun için» önerisinde bulunurlarmış.

Birgün açıkgözler, tellâl bağırıp, halka şu duyuruyu yapmışlar:

«— Ey ahali, duyduğ duymadık demeyin! Halka, açıkgöz olmak için fırsat vermeyi kararlaştırdık. Aklının yarısını açıkgözlere veren herkes, nasıl açıkgöz olduğunu öğrenecek; açıkgözlerin meşveretine katılabilecek...»

Bunu duyan halk öyle heyecanlanmış ki, herkes akın akın açıkgözlere gidip aklının yarısını vermiş, ondan sonra da, «hadi» demişler, «bizi de meşveretinize alın.» Açıkgözler, «olur, hayhay!» deyip, meşveret yaptıkları salonların duvarlarına açtıkları delikleri göstermişler:

«— İşte siz, bizi bu deliklerden seyredip, nasıl meşveret yaptığınızı göreceksiniz...»

«— Demeyin! Hani biz aklımızın yarısını verince, meşveretinize katılacaktık?..»

«— Seyrederek katılıyorsunuz ya! Hem siz, daha, açıkgöz olmadınız ki... Sonra meşvereti bozarsınız. Hele bir görüp öğrenin...»

Halk o zaman, «bâri sözünüzü tutun da, bize, nasıl açıkgöz olduğunuzu öğretin, bizi de açıkgöz yapın...» demiş.

«İşte» demişler açıkgözler, «size, nasıl açıkgöz olduğumuzu gösterdik ya... Herkesin aklının yarısını toplayıp kendi aklımıza kattık, daha açıkgöz olduk...»

O zaman açıkgöz olmayı uman halkın da gözü bir açılmış, bir açılmış ki sormayın!.. Faltaşı gibi!

ği de üstüne düşen görevi yaparak, bir bildiriyle sermayeyi korudu.

Odalar Birliği'nin bildirisine göre Halil Tunç «bindiği dalı kesiyor»du. Özel sektör yatırımları takdir edileceği yerde, yeriliyordu. Bu da «vatan menfaatlerine uygun değil»di. Anayasa savunuculuğuyla «hür teşebbüs»ün yerilmesi birbiriyle bağdaşmazdı.

Hür teşebbüsün hür sendikası

İşverenler Sendikası da sessiz durmadı. Sendika Başkanı Halil Kaya, Halil Tunç'a verdiği cevapta, her vatandaşın kanunlar önünde eşit olduğunu söyledi. Halil Kaya'ya göre, Halil Tunç'un «egemen güçler» deyimi bir talihsizlikti. Bazı küçük teşvik tedbirleri sağlandı diye, ekonominin, özel teşebbüsün eline ve insafına terk edildiğini söylemek, yanlış yargıya varmak demektir. Özel sektöre verilen döviz-

ler ise en iyi şekilde değerlendirilecekti. Bu konuda kuşkuya gerek yoktu.

Ve TRT'nin çıkışı

Türk-İş Genel Sekreterine çatan kuruluşlar arasında, TRT de yer almıştı. TRT, cevabında, «egemen güçlerle işbirliği» yapmadığını belirtiyor ve «tarafsız» olduğunu söylüyordu. Açıklamaya göre, TRT, yurt sorunlarının tartışılmasında, «yetkili» herkese imkân sağlıyordu. Buna rağmen, TRT'nin egemen çevrelerle işbirliği yaptığı yolundaki suçlamaların anlaşılması pek güçtü. TRT, hiç bir çevreyle işbirliği yapmadığı gibi, bunların leyh ve aleyhinde yayınlar da yapmıyordu! Bu nedenle, Halil Tunç'un, TRT yayınlarını iyi izleyip değerlendirmesi gerekirdi!

Eskişehir Sanayi Odası

Eskişehir Sanayi Odası'nın cevabı ise, sermaye çevrelerini hayal

Kutsal dokunulmazlar

Her toplumun çeşitli güçleri ve kurumları arasında, kaynağını bunlar arasındaki ilişki ve çelişkilere alan bir denge vardır. Ancak bu, durgun bir denge değildir. Toplumun gelişme hızına ve düzeyine bağlı olarak, devamlı biçimde değişen bir dengedir.

Tarım toplumlarında, bu dengeyi, toprak sahipleri, taşra eşraf ve esnafı, sivil - asker bürokrasi ile onların dışında kalan geniş yığınlar arasındaki ilişkiler ve çelişkiler belirler. Sanayileşmeye başlayan toplumlarda, işin içine, bunların yanısıra, sermayeciler, girişimciler ve işçiler de girmeğe başlar. Sanayileşmiş toplumlarda ise, artık, toprak sahipleri, eşraf ve esnaf, bürokrasi önemini adamakıllı yitirir ve ortaya, aralarında işveren - işçi çelişkisinin de bulunduğu, daha karmaşık çelişkilerin yarattığı yeni bir denge çıkar.

Toplumların siyasal rejimlerini belirleyen en önemli öge de, gene bu dengelerdir. Yığınların toprağa, böyle olunca da toprak sahibine, eşrafa ve esnafa bağlı olduğu tarım toplumlarında, sivil - asker bürokrasi eliyle uygulanan mutlak yönetimler hüküm sürer. Bürokratik kurumlar böyle toplumlarda büyük önem tasırlar. Oysa sanayileşme ile birlikte, siyasal iktidara katılanlar çoğalır. Bu arada sermayeciler ve girişimciler ya tek başlarına, ya da işçilerle birlikte, yönetim üzerinde söz sahibi olmağa başlarlar. Eğer işçiler örgütlenmeyi basaramazlarsa, meydan giderek sermayecilere ve girişimcilere kalır; eğer başarırlarsa, genel oy sayesinde, siyasal iktidarı onlarla paylaşır. Siyasal iktidara katılanlar böylece çoğaldıkça, toprak sahipleri, eşraf ve esnaf ile bürokrasi de toplumdaki eski önem ve güçlerini, bürokratik kurumlar eski yerlerini yitirmeğe başlarlar. Sanayileşme doruğuna eriştikçe, tablo daha da karmaşıklaşır. Bir parlamenter demokrasi çerçevesi içinde, bir yandan sermayenin, öte yandan emeğin hem siyasal iktidar, hem de birbirleri üzerine yaptıkları baskılar çoğalır. Genel oyun sosyal adaletçi ve esitçi eğilimi çoğu kez sermayeyi örküttüğü için, sermayecilerde zaman zaman demokrasi karşıtı eğilimler belirir. Bürokrasinin eski gücünü yitirmiş olmasının verdiği kırgınlık, kitlelerin de dönemsel ekonomik sıkıntılar, zaman zaman kaçınılmaz olarak patlak veren siyasal ve toplumsal düzensizlikler gibi nedenlerle kendilerini bu eğilimlere kapırdığı an, yer yer, totaliter rejimler kurulduğu görülür. Buna karşılık, eğer demokratik rejim ve kurumlar yeterince uygulanmış ve kitlelerce benimsenmişse, parlamenter demokrasi, bütün güçlükleri kendi içinde çözümlenerek, voluna devam eder.

Toplumdaki eskimiş dengelerin, onlarla birlikte de siyasal rejimlerin değişmesi, çoğu kez, gümrüksüz patırdısız olmaz. Kurulu dengelerden yararlananlar, onu korumak için elbette bir süre ayak dilerler. Fakat tarihin akısını önlemek olanaksızdır. Eğer toplum artık eski dengenin karşılamadığı bir gelişme düzeyine erişmişse, bir dalga gelir. Bu dalga, eski dengeyi ve onunla birlikte de eski yönetim biçimini ve siyasal kurumları silip götürür ve yerine, toplumun erişmiş olduğu gelişme düzeyinin gereksindirdiği, bu düzeyde ortaya çıkmış bulunan yeni güçlere uygun bir yenisini getirir. Ama iyi, ama kötü... Ama

er, ama geç... Mutlaka getirir.

Buna karşılık, toplumda yeni bir denge kurulduktan sonra, onu eskiye döndürmek, ya da toplumun o günkü gelişme düzeyine aykırı düşen bir başarıyla değiştirmek olanağı da, yoktur. Kuvvete başvursanız bile yoktur!

Bugün Türkiye'de, sanayileşmekte olan ülkelerde görülen türden bir toplum dengesi vardır. İşçisinin işverenin, sanayicisinin - tüccarının, köylüsünün kentlisinin, okumuşunun - okumamışının, herkesin ama herkesin örgütlenip haklarının bilincine ermeğe başladığı; kitlelerin genel oyun erdemine ve yararına inandığı, genel oyla siyasal iktidar üzerine etkili olduğu türden bir denge... Sağlıklı, günün gereksindirdiği bir denge... Bunu bir yanından değiştirmeye kalktınız mı, hiç kuşkunuz olmasın, yer yerinden oynayacaktır.

Örneğin, 12 Mart öncesi Türkiye'sine şöyle bir göz atınız. Bu yeni dengeyi -kendi önemlerini eskisi ne oranla çok azalttığı için- bir türlü içlerine sindiremeyen bazı aydın - bürokratlar, Türkiye'de kanun yapanların hâlâ kendileri oldukları aldatmacası içinde eskiye dönüşün yollarını arayıp durmuyorlar mıydı? O anarşi ortamında bu yönde bir ümit ışığı görmeğe çalışıyorlar mıydı? Yargı organlarıyla, üniversitelerle, özerk kuruluşlarıyla, kendilerini hâlâ bir kutsal dokunulmazlık zırhı içinde sanıyorlar mıydı? Ama ne var ki, 12 Mart onları bu rüyalarından uyandırmıştı. Onlara, toplumda bürokrasinin saltanat sürdüğü eski dengenin değiştiğini; ortaya, eskiye, ya da toplumun gereksinmelerine uygun düşmeyen bir yenisine dönüşü olanaksız kılan yeni, yepyeni güçlerin çıktığını, acı biçimde göstermiştir.

Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç ile özel sektör arasında geçen hafta başlayan tartışma, 12 Mart'tan sonra da başkalarının tatlı, fakat aldatıcı rüyalara daldıklarını gösteriyor. 12 Mart öncesinde bazı aydın - bürokratların büründükleri, daha doğrusu büründük diye kendi kendilerini aldattıkları **kutsal dokunulmazlık zırhını**, şimdi de, özel sektörün bürünmeğe çalıştığı anlaşılmaktadır.

Özel sektörün hiç de değilse bir kesiminin bugünkü olağan - dışı rejimi devamlı kılmak istediği uzun süredir, kulaktan kulağa söylenip duruyordu. Halil Tunç ile özel sektör kodamanları arasındaki tartışmalar, ne yazık ki bütün içeriğiyle bu söylentileri doğrular niteliktedir.

Özel sektör, ötedenberi, verdiği açıkları iletir sürerek, Devlet kesimindeki girişimlerin kötü yönetildiğinden yakınıp duruyordu. Şimdi anlaşılıyor ki, Türk özel sektörü de Devlet sektöründen daha akıllı ellerde değildir. Eğer akıllı ellerde olsaydı, Türk toplumunun bugün erişmiş olduğu gelişme düzeyinde, emeği sindirme ve kap-kaç yoluyla kazancı sürdürme olanağı bulunmadığını, bunda ayak diremenin akıntıya kürek çekmekten öteye gidemeyeceğini görür; ona göre davranır ve koca bir işçi kütlesini böyle körlemace karşısına almazdı.

Unutmayalım: Türkiye'de herkes, ama herkes için, **kutsal dokunulmazlık** dönemi geçmiştir. Özel sektör de bu kuralın istisnası değildir.

A. HALÜK ÜLMAN

kırkışma uğratacak nitelikteydi. Eskişehir Sanayi Odası, yayınladığı bildiriye, birçok konuda Tunç'a hak verdiklerini ve onun birçok görüşlerini benimsediklerini bildiriyordu.

Ancak, bildiriye işçi dövizlerinin «özel sektöre kaptırılması»ndan, değil, gereksiz harcama ve tüketimlere yöneltilmesinden endişe edildiği görüşü savunuluyordu. Bildiriye göre, dövizlerin, akıllıca harcanması kaydıyla, özel veya kamu kesimi eliyle harcanması önemli değildi.

Bildiriye ayrıca, asıl üzerinde durulması gereken işsizlik konusunun Tunç tarafından ele alınmaması yeriliyordu. Bildiriye göre, ülkedeki işsiz sayısı, çalışanların iki katına çıkmıştı. İşsizler, örgütlenmedikleri için, baskı unsuru olamıyorlardı. Bu nedenle, sorun, Halil Tunç'un dikkatinden kaçmıştı.

Sendikalar

Halil Tunç'u desteklediklerini bildirenler, yalnızca sendika liderleri oldu. Sermaye ağalarına karşı bildiriye yayınlayan sendika liderleri, millî toplum çıkarlarını savunmağa devam edeceklerini açıkladılar.

Ges-İş sendikası başkanı Osman Soğukpınar ise, bildirisinde, sermayedarları «demagog ve ifade canbazları» olarak niteledi.

Bu arada, Türk-İş Üçüncü Bölge temsilcisiyle 8 sendika liderinin imzalarını taşıyan bir bildiri de yayınlandı. Bildiriye, «Mevcut Hükümetin istifasının en faziletli hareket olacağı» belirtiliyor ve Hükümetin, politikasını, ifade değişikliği üzerine kurduğu ileri sürülüyordu. Bildiriye ayrıca, özel sektörün, yatırımlarını yurt çıkarlarıyla bağdaşır bir biçimde ayarlaması da isteniyordu.

Kem gözlü düşman

Türk-İş Genel Sekreteri Halil Tunç, «oyun bozanlık» yapmıştı. Bu, bir gerçektir. Son zamanlarda, «dikensiz gül bahçesi»nde, sermaye ağaları dilediklerini söylüyor, doymak bilmeyen bir istekle, aldıklarıyla yetinmiyorlardı. Durmadan «hep bana» diyorlar, aldıkça da, «biraz daha» diye fısıldıyorlardı. Kimse de çıkıp, «durun yahu, sermaye ağalarından başka kimseler de var» dememişti. Bu nedenle, Halil Tunç'un «çıkışı» oyun bozanlık niteliğinin

de olmuş, dikensiz gül bahçesindeki hava bozulmuştu.

Gül bahçesinin sâkinleri, bu nedenle, Halil Tunç'u «kem gözlü düşman» ilan ettiler.

Üniversiteler

İstenmeyen adamlar

Üniversitelerde bir takım tasfiyelere gidileceği ve bunun için de önce Anayasada değişiklik yapılması gerektiği ötedenberi söylenir durur. Üniversitelerin bünyesinde «anarşist ruhlı» kişilerin barındığı ve bunların mutlaka temizlenmesi gerektiği yazılır çizilir. Zaman zaman da bir takım yetkili kişiler, «Üniversitelerde tasfiye düşünülmemektedir» diye demeçler verirler. Oysa, üniversitelerden gelen haberlere bakılırsa, tasfiyeler çoktan gerçekleşme yoluna girmiştir.

Sadece geçtiğimiz günlerde, Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde iki yardımcı profesörün sözleşmeleri uzatılmayarak görevlerine son verildi. İdari İlimler Fakültesinde öğretim görevlisi olan ve Devlet Planlama Teşkilatının ilk uzmanlarından, iktisat doktoru **Yalçın Küçük** ile; Mimarlık Fakültesi öğretim görevlisi, yüksek mimar **Yılmaz İnkaya** bunlar arasındadır.

YILMAZ
INKAYA

ERHAN
KARAESMEN

İstenmeyenlerden ikisi

Yine Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden, önümüzdeki günlerde, üç öğretim görevlisinin daha sözleşmelerinin uzatılmayacağı keşsinlik kazandı. 24 Ağustosta toplanacak olan Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mütevelli Heyetinin, İnşaat Fakültesi ile Elektrik Fakültesinde görevli öğretim üyelerinden **Erhan Karaesmen**, **Güney Gönenç** ve **Nazif Tepedelenli**'nin sözleşmelerini, büyük bir olasılıkla, feshedeceği söylenmektedir.

Sadece bunlar mı?

Orta Doğu Teknik Üniversitesi

s'inde 12 Mart Muhtırasından sonra yapılan tasfiyeler bununla da kalmamaktadır. Geçtiğimiz yıl içinde, İdari İlimler Fakültesi Dekanı **Yaşar Gürbüz**, Mühendislik Fakültesi Dekanı **Erdoğan Tekin** ve İnşaat Fakültesi öğretim görevlileri **Ertan Acaroğlu** ile **Sedat Özkol**'ün görevlerine son verilmişti.

Yine geçtiğimiz yıl, yaz aylarında bir takım tasfiyeler daha yapılmıştı. Haziran 1971'de Üniversite rektörlüğüne atanan emekli general **Şefik Erensu** «hepinize acı vermiş olan yakın geçmiş arkadaşları, yarına bakacağız» diyerek, görevine başlamıştı. Ne var ki, Erensu, makamına yerleşmesinin daha ayı dolmadan, beş öğretim görevlisinin işine son vermişti. Fen ve Edebiyat Fakültesi Beşerî Bilimler Bölümü öğretim görevlilerinden **Aysel Usluata**, **İnci Girtlioğlu** ve **Lâle Sezer**'in sözleşmeleri uzatılmamış ve işlerine, Rektörden gelen gizli antetli bir yazıyla son verilmişti. Bununla da yetinilmemiş, yine aynı bölümde çalışan **Oya Alev** ve **Hitay Yüksek** de, daha sözleşmelerinin süresi bitmeden, Üniversiteden uzaklaştırılmışlardı.

Dur bakalım n'olacak..

Bu arada, «11'ler»den **Atilla Karasmanoğlu**'nun Üniversitede yardımcı profesörlük yapma talebi geri çevrilmişti. Eski Planlama uzmanlarından, iktisatçı **Atilla Sönmez** ise ODTÜ'deki görevinden ayrılarak, Dünya Bankası'nda çalışmak üzere yurdumuzdan ayrılmıştı.

Görüldüğü gibi, üniversitelerde tasfiyeye gitmek için Anayasa değişikliğine hiç de gerek yoktur. Mütevelli Heyet kanalıyla da bu işler tıkrır tıkrır kitabına uydurulabilmektedir... Üniversitede tasfiyeyi bir tek **Adnan Menderes** gerçekleştirememiş ve «Hocalar»a olan öfkesini «Kara Cüppeliler» sıfatıyla dile getirmişti.

Şimdi, zihinlerdeki soru şudur: «Dur bakalım n'olacak...»

Savunma

Silâhlanma yarışı

Uzun süreden beri kamuoyunu meşgul eden haberlerden biri de, Fantom uçaklarıdır. Amerika, Yunanistan'a Fantom uçakları vermişti. Böylece, Türk ve Yunan hava kuvvetleri arasındaki denge, Türkiye'nin aleyhine bozulmuştu. Türkiye'de Fantom uçaklarına sahip olmalıydı.

Nihat Erim'in başbakan olarak

31 Temmuz 1972 tarihli Milliyet Gazetesinde bir sohbet yer aldı. Sayın Abdi İpekçi'nin, CHP'de uğradıkları yenilgi üzerine istifaya eden sayın siyasilerden biriyle yaptığı bu sohbet diğer okurlar tarafından nasıl karşılandı, bilinmez. Fakat kanımızca, söz konusu sohbet biraz zorlansa, şöyle bir siyasal güldürü haline dönebilirdi.

Sayın Yazar: Sayın bay siyasi, CHP içersindeki siyasal mücadeleyi kaybetmiş bulunuyorsunuz. Mücadeleye devam edileceği belirtiliyordu. Şimdi ise peş peşine istifalar sıralanmakta. Bu davranışın nedenlerini açıklayabilir misiniz?

Sayın Siyasi: Önce kesin olarak şunu belirteyim. Biz mücadeleyi kaybetmedik. Ancak hile ve baskılarla, kaybetmiş gibi gösterildik. Müthiş hileler döndü, bitirdiğiniz gibi değil. Örneğin, demokratik eşitlik ilkelerine göre her iki tarafın da denk olması gerekirdi, onlar Kurultaya daha çok taraftar ve delege ile geldiler. Sonra hakem, pardon, Kurultay başkanı onlardandı. Sonra...

Sayın Yazar: Ama, Kurultay başkanı Kurultay tarafından seçilir. Ecevitçiler kendi adaylarını seçtirebilmişlerse bu, onların gücünü göstermez mi?

Sayın Siyasi: Sözümlü kesmeyin, rica ederim. Ne diyordum? Evet, karşı taraf erkekçe davransaydı, Kurultay sonundaki seçimler gizli yapılırdı. Açık yapılsa herkes birbirinden korktu, Ecevit'e oy verdi. Çünkü Ecevit ve arkadaşları, kendilerine oy vermeyenleri Disiplin Kuruluna verip attıracaklardı.

Sayın Yazar: Ama, Ecevit kaybetseydi, kimseyi Disiplin kuruluna verip attıracak gücü olmayacaktı. Böyle bir durumda delegelerin korkması için bir neden var mı?

Sayın Siyasi: Efendim, orası öyle ama, bunlar Partiyeye harıl harıl Devgenç yazdılar. Hattâ zamanında, Devlet radyosundan da ilân ettik. Fakat o kadar güzel gizliyerek yapmışlar ki, Sıkıyönetim bir yandan, siyasi polis bir yandan, savcılar öbür yandan Partiyi didik didik araştırdılar da, bir tanesinin bile izine rastlayamadılar işte delegeler de, nerede oldukları belli olmayan bu adamlar, olur ki, Kurultayda yanbaşılarında tebdil-i kıyafet bulunup, ağızlarının üstüne bir şamar indirir mi korkusuyla oylarını hep Ecevit'e verdiler.

Sayın Yazar: Evet efendim, anlaşılıyor. Peki, Ecevit ve arkadaşları ile olan anlaşmazlığınızın kaynağı nedir?

Sayın Siyasi: Bu, apaçık ortada. Onlar, üretim ilişkilerini temelden değiştirmek istiyorlar. Sosyalist, hattâ komünist Şellefyan, pardon, açıkyan partisi olma yolundadırlar.

Sayın Yazar: Açıkıyan?

Sayın Siyasi: Evet, bunu ben düşündüm ve buldum. İlk olarak da Adana kongresinde söyledim. Siyasi muarızların bunu kabul etmiyor, böyle şey yok, diyorlar. Ama ben düşünüyorum, demek ki varım. Beni ver eden düşüncelerime kim yok diyebilir? Açıkıyan diye bir şey düşündüğüme göre, demek ki o da var. Bakın, bu güzel oldu.. Unutmadan not edeyim, yolum Adana'ya bir daha düşerse söylerim.

Sayın Yazar: Ecevit ve arkadaşlarının, üretim ilişkilerini temelden değiştireceklerini ve sosyalizmi yerleştireceklerini söylüyorsunuz. Ama Ecevit, kendisi, mülkiyet hakkını tanıdığını, karma ekonomiye karşı olmadığını, hattâ özel teşebbüsün yeni düzende daha fazla kazanacağını söylüyordu. Buna ne dersiniz?

Sayın Siyasi: Yeterince açık değil Açıkça, ben

Bir hayâlî sohbet

sermayeden ve patrondan yanayım diyebiliyor mu? Diyemez! Çünkü, sosyalisttir. Amerika'yı her sevmeyenin komünist olduğu gibi, sermaye ve patron yanlısı olmayanların tümü de karanlık mâcera ve meçhul âkıbet yolcusu, anarşist sosyalistlerdir.

Sayın Yazar: Peki, onlara öyle diyorsunuz. Sizin siyasal eğiliminiz nedir?

Sayın Siyasi: Biz Atatürkçüyüz. Atatürkçülüğün ve milliyetçiliğin sadece bizde bulunduğunu unutmayın! Türkiye Devleti cumhuriyettir. Yani, demokrasi ile idare edilir. Demokrasi fazilettir, fazilet nimettir. Bu nimet bize emanettir. Emanete saygısızlık olur mu? Olmaz! Öyleyse.....

Sayın Yazar: Tamam, Atatürkçüsünüz! Ama, biraz açıklık getirin lütfen. Siz Atatürkçülüğü nasıl yorumluyorsunuz?

Sayın Siyasi: Efendim, bize göre Atatürkçülük, ne niyete yenirse o tadı veren meyva gibi bir şeydir.

Sayın Yazar: Peki, siz ne niyete yiyeceksiniz?

Sayın Siyasi: Biz, şimdi, hiçbir niyetle yemeyi düşünmüyoruz. Yerse, bakarsınız biter de, sözünü edecek başka bir şey bulamayız. Unun için, bu konuda tutumlu olmaya karar verdik. Yemiş gibi yapıp, aslında sadece ağızımızı oynatıyoruz. Doğru dürüst birşey diyememişimizin nedeni de budur.

Sayın Yazar: Ecevit ve arkadaşlarını eleştiri yönünüz, sizlerin Güven Partisi ile aynı görüş ve tutum içersinde olduğunuzu ortaya koyuyor. Ne dersiniz?

Sayın Siyasi: Yönlerimizde Güven Partisi ile bir çelişki yoktur. Aynı tutum içersindeyiz. Yalnız, onlar sağ bir partidir. Biz ise soluz.

Sayın Yazar: Bu durumda bir çelişki yok mu?

Sayın Siyasi: Çelişki değil, birazcık kamuflaj var. Yutturabilirsek, sol gösterip sağ vurmak istiyoruz.

Sayın Yazar: Biraz önce, tutumunuzun Atatürkçü olacağını belirtmişsiniz. Bunu bir siyasal doktrin ve parti programı olarak topluma nasıl uygulayacaksınız?

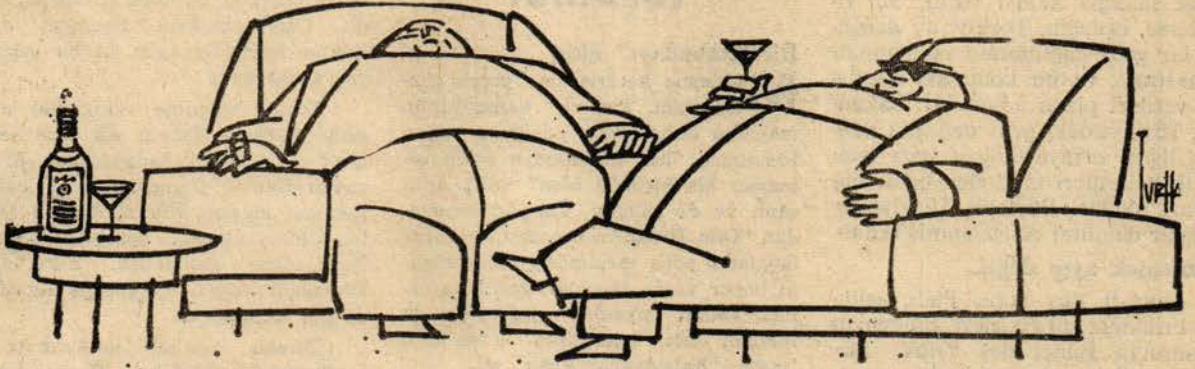
Sayın Siyasi: İnsan şeref ve haysiyetini koruyarak!.. Otobüse binerken bile sıraya saygı yok. Pahalılık var. Adam yetişmiyor. Millet Ay'a gidiyor, biz Florya'ya gidemiyoruz. Tabii âfetlerle ve karaborsacılarla uğraşmak gerek. Jeopolitik durumun önemi unutulmamalı.

Sayın Siyasi: Bu yöntem, halkçılıktır. Biz halka ineceğiz, pardon, çıkacağız. Halkla yakınlaşmak zorundayız. Bu nedenle, Ankara'ya iş tākibi için gelen seçmenlerimize daha candan davranacağız. Aramızda görev bölümü yapacağız. Bir arkadaşımız, Ağır Cazada işleri olanları kollayacak. Başka bir arkadaş, hastası olanlarla ilgilenecek. Her ay maaşlarımızdan belli bir miktar keserek bir fon kurup, otobüsle iş tākibine gelmiş seçmenlerimiz arasından kur'a sonucu kazananları memleketlerine uçakla göndereceğiz. Halka yakınlaşma konusunda buna benzer daha birçok fedakârlıklarımız var. Ama artık onları da parti programında okursunuz.

Sayın Yazar: Kuracağınız parti, CHP örgütünden, büyük taraftar toplayacak mıdır?

Sayın Siyasi: Toplayacak demiyoruz, topladı diyorumuz.

AHMET N. YÜCEKÖK

— Çok pahalandı herşey çook!... Geçen ayki yüzelli bin liralık ev masrafı, bu ay iki yüz elli bin lirayı geçti...”

ABD'yi ziyaretinden beri bu konuda yürütülen görüşmeler, son haftalarda açığa çıktı. Ve Amerika'dan 54 Fantom uçağı, diğer bir deyişle, 18 uçaktan oluşan üç filonun satın alınmasıyla ilgili son görüşmelere bu hafta başında Ankara'da başlandı.

Fantom uçaklarının tanesi, 5 milyon Dolar, yani 70 milyon Türk lirasıdır. 54 Fantom uçağı için Türkiye'nin, 4 milyar Türk lirasına yakın parayı döviz olarak ödemesi gerekecektir. Yan giderleriyle birlikte, Türkiye'nin yapacağı harcamalar, gerçekte bunun çok daha üstüne çıkacaktır.

Ecevit karşı çıktı

Nitekim, CHP Genel Başkanı Bülent Ecevit, bu hafta sağı günü basına bir demec vererek, Türkiye ile Yunanistan arasındaki silahlanma yarışını eleştirdi ve bunun sonuçlarına dikkati çekti.

Türkiye ile Yunanistan arasındaki silahlanma yarışının bir tırmanmaya dönüşmesi, CHP Genel Başkanına göre ancak büyük sanayi ülkelerindeki silah ve uçak endüstrileri için yararlı olabilirdi. Oysa, Türkiye ile Yunanistan açısından böyle bir yarışın yararlılığı çok şüpheliydi. Yarış bu tempoda sürüp giderse, iki komşu ülke, silahlanmalarını yavaşlatmak ve dışardaki işçilerinden elde ettikleri dövizin gittikçe büyüyen bölümlerini silahlanma yarışında harcamak zorunda kalacaklardı.

İki ülke arasındaki silahlanma yarışını gerçekte NATO'nun bir iç ilişkisiydi. Böyle bir silahlanma hızlı bir «tırmanma» ölçüsüne varırsa, güvenlik sisteminde ciddi bir sakatlık bir hastalık var demektir.

CHP Genel Başkanı, konuyu Amerikan sanayii açısından da ele alarak şöyle dedi:

«Amerika'da Demokratik Parti başkan adayı Mc Govern'in, başkan seçilirse, Yunanistan'a yapılan yardımı durduracağımı söylemesi üzerine, Cumhuriyetçi Senatör Hurward Hall, sert tepki göstererek, böyle bir davranışın Amerikan Havacılık endüstrisine büyük bir darbe olacağını, kendi eyaletindeki uçak fabrikalarının 30 milyon dolarlık bir kayba uğrayacağını söylemişti.»

CHP Genel Başkanına göre, Türkiye ve Yunanistan, aralarındaki silahlanma yarışına son vermeli ve bu yolda harcayacakları fonları, sanayileşmek için kullanmalıydılar. Bunu gerçekleştirebilmek için de, herşeyden önce, Kıbrıs sorununa mâkul bir çözüm getirmeliydiler.

Yüksek Plânlama

Serinletici anılar

Hedef, Türkiye'nin 21'inci yüzyıla sanayileşmiş bir toplum olarak girmesiydi. Batının modern sanayi toplumlarının 150 yılda aşmışları mesafe, bir sıçramayla 20 yılda aşılacaktı.

Yüksek Plânlama Kurulu, toplantılarına, «Tatlinizi nasıl geçireceksiniz?» sorusunu, «plân çalışmalarıyla...» diye cevaplandırılan Başbakan Melen'in başkanlığında başladı ve Ankara'nın kavurucu sıcaklarına rağmen aralıksız devam etti. «Tatlini plân çalışmalarıyla geçirecek» olan Melen, sıcağın bunalan Yüksek Plânlama Kurulu üyesi Bakanları ve Plânlama uzmanlarını, ara sıra anlattığı tathî anılarıyla serin-

letmeyi de ihmal etmiyordu. İstatistik verilerinin doğruluğu ve geçerliliği konusunda çıkan bir tartışma sırasında Melen, söz aldı ve şöyle dedi:

— «Bundan bir süre önce, tarım kesimindeki istatistiklere göre memleketimizdeki öküzlerin sayısı aynı kaldığı halde, öküzlerin verimliliğinin arttığı iddia edilmişti. Bu hususu parlamento kürsüsüne getirdim ve 'Bu durumda öküzleri daha verimli çahşıtıran saikler neler?' diye sordum.»

İşe dilden başlandı

Başbakanın bu tatlı anısı, Yüksek Plânlama Kurulundaki havayı yumuşattı. Melen, Üçüncü Beş Yıllık Plânın metnine önce dilden itiraz etti. Kurula katılan Bakanların da onaylayıcı baş sallamaları arasında konuşan Melen, öz türkçe bir takım kelimelerin plândan çıkartılmasını istedi: «Evrim, toplumsal değişme, değişme yönü, içermek, saptamak, yansıtmak» gibi kelimelere, Devletin resmî bir belgesinde ne gerek vardı?

Başbakanın göre, Türkiye'de son zamanlarda, «sol» un kullandığı bir dil ortaya çıkmıştı. Bu dil, şifreliydi ve soicalar, sadece kendilerinin anladığı bu şifreli dili kullanılarak, birbirleriyle anlaşılıyorlardı! Bu yüzden de, böylesine şifreli bir dilin, plân gibi, Devletin, hayatı önemi haız bir belgesinde yer alması doğru değildi. Melen,

— «Ama, bu yeni dili kendi aranızda konuşabilirsiniz...» deyince, Mesut Erez söze karıştı ve,

— «Kendi aralarında da konuşmasınlar, ne lüzum var efendim?» diye itiraz etti.

Kurulun Bakan üyeleri, nedense, Plâncılara «bir garip» bakıyor-

törenler

İardı. Bu «garip» bakışta, Plânla-
ma Teşkilâtı'nda «sol» fikirlerin
«kök saldı» kanısı vardı. Sol li-
kirlerse, örneğin, Türkiye'de denge-
siz bir gelir dağılımının varlığından
bahsetmek ve bu konudaki istatistik
verileri plâna koymaktı. Bakanlar,
Türkiye'deki gelir dağılımı denge-
sizliğini ortaya koyan bazı istatistik
bölümleri metinden çıkartma
kararı aldılar. Böylece, Türkiye'de
ki gelir dağılımı dengelenmiş oldu.

Bilmemek ayıp değil..

Üçüncü Beş Yıllık Plân, aslında,
birakınız sol fikirleri, Süleyman
Demirel'in İkinci Beş Yıllık Plânı-
ndan bile çok gerilerde bir metin
getiriyordu. İşçi Sendikaları, plânın,
özel teşebbüs çıkarlarına göre
hazırlanmış olmasından yakın-
yorlardı. Örgütün başında bulunan
Memduh Ayıtür'ün, kendi kitabında
ki görüşlerinden de tâviz verici bir
çok bölüm vardı. Fakat, Bakanlar
gene de, plânı didik didik ederek,
birşeyler bulmak için çaba sarfediyor-
yorlardı.

Bu arada bazı Bakanlar da ekonomi
konusundaki bilgilerini, Yüksek
Plânlama Kurulu toplantısında
ilerletmeyi ihmal etmiyorlardı. Sanayi
Bakanı Mesut Erez —Eski Maliye
Bakanıdır—, sabit fiyatlarla piyasa
fiyatlarının ne olduğunu öğrenmek
istedi. Plâncılar, Samuelson'un «Ekonomi»
temel kitabındaki ölçüler içinde, sabit fiyat
ve piyasa fiyatlarının ne olduğunu
anlatmağa çalıştılar. Mesut Erez'in
bu samimi davranışı ve bilmediği
halde bilir görünmeğe çalışmadan,
her şeyi açık kalplilikle söylemiş
olması, sempati uyandırdı.

Erez, Kuruldaki konuşmalarında,
sık sık, AP dönemini savunup,
böylece, kendi dönemini temize
çıkartmağa çalışıyordu. Personel Kanu-
nununun hazırlayıcısı ve ilk uygulayıcısı
olarak, kendi eserine toz kondurtmamak
için de özel şekilde çaba gösteriyordu.
Başbakan Melen ve Maliye Bakanı Ziya
Müezzinoğlu, Ortak Pazarı şiddetle savunur-
larken; Sanayi ve Teknoloji Bakanı Erez,
Katma Protokolün Türkiye'nin çıkarları-
yla çelişkiye düştüğünü anlatan, oldukça
ilginç bir konuşma yaptı.

Kurulun, hiç konuşmayan ve sadece
dinleyen tek Bakanı, Ticaret Bakanı Naim
Talü'yü. Talü, aslında, Melen'in isteğiyle
Yüksek Plânlama Kurulundan çıkartılmış,
yerine, eski bir maliyeci olan Zeyyat
Baykara alınmıştı. Kuruldaki sıfatı
«dinleyicilik»ti ve o da sıfatının gereğini
yerine getiriyordu.

Söz ise, Maliye Müfettişlerindedi.

Bir «kabadayı» öldü

Mahkeme kararlarına gerek gör-
meksizin, kişileri kamuoyunda
mahkûm etme şampiyonluğunu yapan
basınımız, «her kabadayıya nasip ol-
mayan bir biçimde ölen» ünlü, anlı-
şanlı ve de çalmlı kabadayılarımızdan
«Oflu Hasan»ın cenazesinin kabadayılar-
la polis tarafından kaldırıldığını haber
verdi. İnsanları mahkûm etmek kadar,
ünvanlar dağıtmağa da meraklı olan
basınımıza göre, Oflu Hasan, «Kabadayılar
Krah» idi.

Oflu Hasan Kimdir?

Oflu Hasan'ın hayat hikâyesini
günlük gazeteler uzun uzun yazdılar.
Gazetelerin yazdıklarına bakılırsa, Of-
lu Hasan (Hasan Cevahir), sabıka
dosyası en kabarık yurttaşlarımızdan
biridir. Kaçakçılığın her türüsüne kol
uzatmış, bu çalışmaları nedeniyle hü-
küm bile giymiştir. Kumarhane işlet-
miştir. Ayrıca, geniş bir «haraç saha-
sı»na sahiptir. Büyük bir servet yap-
tıktan sonra, Yeniköy'deki yalıında sâkin
bir hayat yaşarken, geçirdiği bir kalp
krizi sonunda ölmüştür.

Bu gibi kişilere, çeşitli ülkelerde,
hattâ aynı ülkelerin bölgelerinde yap-
tıkları işler, çevirdikleri dolaplar ne-
deniyle değişik adlar takılmaktadır:
Külhanbey, Kabadayı, Efe, Belâh, Eş-
kiya, Canavar, Çete, Gangster, Silâh-
şör, Şef, Kaptan, Deli...

Cenaze töreni

Kendi yasalarına göre kurduğu
imparatorluğun başına geçerek prens
hayatı yaşayan Oflu Hasan'ın cenaze-
si, Şişli Camiinden kaldırıldı. Cenaze
töreninde, ünlü kabadayılardan Arap
Nasrî ile Çalışma Bakanı Ali Rıza Uz-
uner yanyana duruyordu.

Gazetelerin yazdıklarına bakılırsa,
cenazeyi gözyaşları arasında izleyen

ve de omuzlayanlar arasında çok sa-
yıda tanınmış polis de bulunmaktaydı.
Gönderilen yüzlerce çelenk arasın-
da, Cumhurbaşkanı Sunay'ın oğlu
Doktor Atilla Sunay'ın da bir çelengi
yer almaktaydı.

Cenaze törenine katılanlar ara-
sında Çalışma Bakanı Ali Rıza Uz-
uner'den başka, kabadayılardan Erzu-
rumlu Kemal, Bornovalı Nuri, Asfalt
Rıza'nın kardeşi Niyazi, Tosyah Hü-
nü, Ulusoy Cemal, Arap Nasrî, Arap
Basrî, Arap Selâhattin, Kürt İdris,
Tophaneli Faruk, Topçuoğlu Muzaffer
de yer almaktaydı.

Törene katılan ünlülerimiz de
şunlardı: Fikret Hakan, Hayati Ham-
zaoğlu, Celâl Şahin, Tevfik Bilge, Ber-
ker İnanoğlu, Fahrettin Aslan, Nuri
Sesigüzel, İzzet Günay ve Öztürk Se-
rengil de çelenk göndermişlerdi.

Bir kabadayının -kabadayıları
kast ederek-, «Bütün delikanlılar bu-
rada» dediği cenaze törenini, polis
arabalarının önde yürüdüğü büyük bir
kortej meydana getirmişti. Çelenkler
üç kamyonu doldurulmuştu.

Çalışma Bakanı Uzuner'in, İstan-
bul polisindeki kaydı «**ünlü kabadayı**»
olan Oflu Hasan'ın cenaze törenine,
hem de ön plânda katılmış olması,
CHP çevresinde değişik tepki ve yo-
rumlara yol açtı. Uzuner'in davranışın-
ın, Meclis tatilinden sonra Grupa
getirilmesi gerektiği üzerinde duruldu.
Genel Başkan Ecevit, bu konuda,
«hiçbir fikrim yok» demekle yetindi.

Bu tepki karşısında kendini sa-
vunmak zorunda kalan Bakan Uzuner
ise, «Oflu Hasan benim hemşerimdir,
köylüm ve komşumdur. Ailesini, pede-
rini -ki çoktan ölmüştür- yakından
tanırım. Bu bir insanlık görevimdir»
şeklinde konuştu.

Görüldüğü gibi; politika ve devlet
yönetimi, altın terazisi gibidir, en kü-
çük bir ağırlık, büyük sonuçlar do-
ğurur.

UZUNER, OFLU HASAN'IN CENAZE TÖRENİNDE: «Tehlikeli ilişkiler»

Yoksulluk edebiyatı...

Yoksulluğun edebiyatı ile hiç bir ülke yoksulluktan kurtulamamıştır. Edebiyat bir yerde durmuş, yoksulluk bir yerde kalmıştır. Kim yapar yoksulluğun edebiyatını? Önce edebiyatçılar yapar. Açın Fransız romanlarını, burcu burcu yoksulluk kokar. Hugo, Zola, yoksul kişileri didik didik etmişlerdir. «Sefiller»deki yoksulluk «Jerminal»deki yoksulluk her yerde bulunur mu? Fransız toplumu edebiyatla yoksulluğu birbirinden ayırmayı bilmmiştir. Onun için, edebiyat değerli yerini almış, yoksulluğu başka toplumlara oranla yenmiştir. Yoksulluk, edebiyat yoluyla bir ülkeden pilisini pirtisini toplayarak gidecek olsaydı, çağımızın en güçlü edebiyatından biri de bizdedir, giderdi. Orhan Kemal'in, Kemal Tahir'in, Fakir Baykurt'un romanlarını okuyun!.. Anlattıkları yoksulluğun hangisi giderilebilmiştir? Ünlü ozanlarımızın şiirlerini okuyun! Onların değindikleri yoksulluk olduğu gibi durmaktadır.

Açlığın gözbebekleri açılmıştır. İşsizliğin kulakları tıkanmamıştır. Cehaletin ayak sesleri duyulmaktadır. Eşitsizliğin homurtularını işitmiyor musunuz? Özgürlüğün karın ağrılarından gurultusu gelmektedir. Sosyal adalet bir ser çiçeği gibi Anayasanın maddeleri arasında beslenmektedir. Okumak iştahı ile üniversite kapılarında binlerce gencimiz hazımsızlıktan kıvrınmaktadır.

Sefalet edebiyatı imiş... Sefaletle de, edebiyatla da oynayanın ağız sesidir bu!.. Kendi yarattığı boşlukta kendini dinlemektedir. Bütün takım taklavatıyla içinde çöreklenen korkusundan kendi korkmaktadır. Almanya'ya gönderdiğimiz ve biriktirdikleri dövizleri ile öğündüğümüz işçilerimiz yurda dönmekten çekinmiyorlar. Döndüklerinde işsizliğin acı yüzüyle karşılaşacaklarını biliyorlar. «Hâlâ, iş alanları açılmadı, hükümet bizim dönmemizi istemiyor mu?» diye soruyorlar.

Hükümet, Halil Tunç'a göre, işçinin değil, işverenin nabzını elinde tutmaktadır. Dövizleri verecek, o iş alanı açacak, işçi gelecek, orda çalışacak... Nasrettin Hoca'nın dikenlere takılan yünleri toplayarak borç ödemesinin bir başka türüstüdür bu!..

12 Mart bir yandan politik anarşiyi giderirken, bir yandan da ekonomik anarşiyi gidermenin yollarını bulacaktı. «Reformlar..» derken ikincisini yapmak istiyordu. Sermayeye karşı değildi, işçinin demokratik haklarını kullanmasına da karşı değildi. Halil Tunç, sanırım, buna işaret ediyor işçiler demokratik haklarını bütün yetkinliği ile kullanabiliyorlar mı? Oysa sermaye çevreleri demokratik haklarını bütün yetkinliği ile kullanıyorlar. Halil Tunç'un basın toplantısını verirken TRT, «Şunu, şunu iddia ediyor» diye veriyor. Buna cevap veren türlü Sanayi Odaları yetkililerinin görüşlerini verirken, «Şunu, şunu, şunu söylüyorlar» diye veri-

yor. Biri iddia ediyor, biri söylüyor. Bu incelik kimsenin gözünden kaçmamaktadır. Haber bültenleri incelense bunlar görülür. Neden kızıyorlar?

Gazetelerimize gelince, gazetelerimizin üstünde bir sermaye denetimi ve baskısı vardır. Basımımız özel ilâna muhtaç olduğu sürece bu baskı işleyecektir. En yenisi, bu tartışmanın açıldığı günlerdeki gazeteleri incelemektir. Coğunluğu, sermaye çevrelerinin Halil Tunç'a cevaplarını en geniş ve en uzun verme zorunluğunu duymuştur. Vermedikleri takdirde biliyorlar ki, ufukta görünen arpa kesilecektir. En somut örneği, Halil Tunç'un elinde bulunur görünen gazetenin yayınlardır. Türk-İş'in Genel Sekreterine, Türk-İş'in gazetesi karşı çıkmıştır!

Demokrasilerde, düşüncenin söylenememesi diye bir kural yoktur. Sermayeye ve emeğe dayanan partiler bulunduğu sürece, emek - sermaye çelişkisi üstüne konuşulabilecektir. Bu sosyolojik çelişki bir gerçek olarak var oldukça Halil Tunç görüşünü söylemede direnecektir. Ücretlere zam istenirken, bu zam verilmediği zaman ne yapılacaktır? İşçi, demokratik haklarını kullanacaktır. Bunun adı, toplu pazarlık masasına oturmaktır, toplu sözleşme imzalamaktır; hiç biri yetmezse, greve gitmektir. Bunlar demokratik ve kanun içi haklardır.

İşçi kesiminin sözcüsü, düşüncelerini açıklarken demokrasiye olan inancını belirtmiş, demokratik kurallara uyacağını kesinkes söylemiştir. Sermaye çevrelerinin sözcüleri de işçi lideri gibi demokrasinin kurallarına ve işlemesine içtenlikle inanıyorlar mı? Olağanüstü koşulların ağırlığına sığınmayı âdet edinirler onun gölgesinde her karşıt düşünceye saldıran alışkanlığını sürdürürlerse demokrasiye inenmadıklarını belgesini verirler. Bu belgenin olağan koşullarda fazla rası ağır ödenir. Başka ülkelerde bunlar denenmiştir ve kimsenin işine yaramadığı görülmüştür.

Sayın Demirel'in de, Sayın Ecevit'in de başlıca erekları, demokrasiyi rayına oturtmaktır. Demokrasi rayından çıktığı zaman basiretli politikacılar önce bunu rayına oturturlar, ondan sonra öteki sorunlara çözüm ararlar. Olağanüstü koşullardan yararlanarak, şunu ezme, bunu büzme ötekine gözdağı verme eğilimleri, her şeyden önce, alışılan demokrasiyi zedeler. Sonra ortay gelmesi de güç olur.

Her şey açıkta!.. Biz, yoksul bir ülkeyiz. Yoksulluğumuzun edebiyatı olacaktır. Yoksulluk anlatılacak ki bundan kurtulmanın çareleri bulunabilsin. Yoksulluğun edebiyatının yapılamadığı bir ülkede edebiyat da yoksullaşır. Edebiyatın yoksullaşması demek, düşünce özgürlüğünün yoksullaşması, dolaylı olarak demokrasinin yoksullaşması ve yozlaşması demektir. Demokrasiye elbirtliğiyle yeniden sahip çıkarsak kurabiliriz.

MEHMED KEMAL

TOPLUM'un
incelemesi

ARACILIK TEFECILIK

Patates, Sakarya'da, 35 ile 70 kuruş arasında üreticiden alınır, manavda 400 kuruşluk bir etiketle boy gösterir. Marulun 35 kuruşla Yalova'dan başlayan yoicülüğü, Ankara Toptancı Halinde 250 kuruşla son bulur. Denizli'nin Sarayköyü'nde 75 kuruştan toplanan şeftali, Ankara'da 400 kuruşa satılır. Bu yıl, - üreticiye bir tek kuruş kâr bırakmadığı için - Bursa'da dalında çürüyen güzelim şeftaliler, atlara yem olmuştur. Aynı şekilde Antakya'da maliyetini kurtaramayan marul, tarladan toplanamamıştır.

Bu, neden böyledir? Ve neden, üretici zarar eder, tüketici kazık yer?

Koyunun karnındaki kuzudan, fidan halindeki meyva ağacına ve toprağa atılan tohuma kadar aracı ve tefecinin emrine verilmiş bir tarımsal düzendir ki, yüzde 75'inin çiftçi olduğu ülkemizde tarımsal sorunlara öncelik kazandırmaktadır.

Meclis kürsüsünden de belirtildiği gibi, Türkiye'de tarım ürünlerinin kaymağını, sayıları 200 ile 300 bin arasındaki aracı ve tefeci yemektir. İşte Toplum, bu sayısında, ülkemizdeki tarımsal kredi dengesizliğine ve aracı - tefeci müessesesine ışık tutan bir araştırma sunuyor.

Tarımsal kredi dengesizliği

Nüfusunun, yaklaşık olarak, yüzde 75'inin çiftçi olduğu, milli gelirin yüzde 34'ünün tarımdan elde edildiği, ihracatın yüzde 81'ini tarım ürünlerinin meydana getirdiği bir ülkede, tarımsal sorunların öncelik alması kaçınılmazdır. Bu sorunların başında, bozuk işleyişle, ilkin, kredi politikası gelmektedir.

Tarım kredi politikasında, bütün temel sorunlarla birlikte ve bankacılık tekniği açısından da doğrudan doğruya üzerinde durulması gereken önemli bir konu, teminat sorunudur. Ticari kredi esasları kadar, hattâ çoğu hallerde ondan daha katı hükümlerle bağli olan teminat alınmasının çiftçi lehine hükümlere bağlanabilmesi, hemen hemen diğer bütün faktörler gibi, hem tarımsal kredi genel politikasına, hem de tarım genel politikasına bağli bir keyfiyettir. Aksi halde, sorunu sadece bankacılara bırakmak, mevzuat ilmiğine köylünün boynunu sokmak demektir.

Kısacası, Ziraat Bankası ve bağli kurumlarının tarımsal kredi-

ler açısından çalışma ilkeleri, yalnızca kredi çerçevesi içerisinde düzenlenemez ve düzeltilemez. Çünkü, uygulamalar da göstermektedir ki, bu alanda verilen krediler, küçük üretici açısından, büyük dengesizlikler getirmektedir.

Bir örnek vermek gerekirse; 1965 rakamlarına göre, 592 bin 700 borçlu, 1 - 500 lira kredi almış ve ortalama 297 lira ikrazda bulunmuştur. Yine aynı rakamlara göre, 261 bin borçlu, 501 - 1000 lira, ki ortalama 689 lira, ikrazda bulunmuştur. Oysa, küçük ve orta üreticinin aldığı bu rakamlara karşılık, 100 bin liranın üstünde kredi alan 37 büyük borçluda kişi başına düşen miktar ise, 625 bin liradır.

Tefeciliği doğuran nedenlerin temelinde bu dengesizliğin yattığı açık bir gerçek olduğu gibi, 26 milyar 420 milyon liralık bir kredi portesinde, tarım kredileri için ayrılmış 6 milyar 222 milyon liralık limitin de yattığını belirtmek bir zorunluluktur.

Bu genel dengesizliklerin yanında, tarımsal üretimle, sadece tarımsal mücadelede kullanılan ilaç-

● YÜZYIL ÖNCESİNİN TASVİR-İ EFKÂR GAZETESİ, İZMİR KAYNAKLI BİR HABERİNDE TEFECİLİKTE YAKINARAK «MURABAHACILARIN YÜKSEK FAİZ ALIP HALKIN HANÜMÂNİNİN SÖNDÜRÜLDÜĞÜNDEN» SÖZ ETMEKTEDİR.

ların bâyiliğini yapmaktan öte işkisi bulunmayan aracılara Ziraat Bankası özel fonlarının peşkeş çekildiğini de belirtirsek tabloyu tamamlamış oluruz.

Üstelik, küçük üretici, aşağıda görüleceği üzere, banka borcunu ödemek için tefecilerin kucağına atılırken, bankanın batacak sayılan alacakları bu tüccar ve büyük çiftçilerin elinde bulunmaktadır. Ve tasfiye edilecek alacak diye banka bilançosuna geçirilen bu miktar, 1963 yılında, 216 milyon lirayı bulmaktadır.

Bozukluklar, zaman zaman, kredi kurumlarını bile eyleme geçirip, nakdi krediyi aynı krediyle desteklemek yoluna sokmuştur. Ancak, bu da bir işe yaramamış ve aynı krediyi alan küçük üretici, bunu nakde çevirip tüketime yönelerek, tefecilik çarkını bir kez daha döndürmek zorunda kalmıştır.

Tefeciliğin kısır döngüsü

Kredilerin bu şekildeki kademeli işleyişi ve tefeci tüccara açılan büyük miktardaki kredilerin üreticilere yüksek faizlerle yeniden verilmesi de aynı politikanın güdümlü bozukluğunun bir tezahürüdür.

Böylelikle, kredi yetersizliği ve dengesizliği hem doğrudan doğruya, hem de kademeli olarak tefeciliği körüklemiş olmaktadır.

Buna bir örnek vermek gerekirse; 1966 yılı rakamlarına başvurulabilir. O yıl, 12 milyar lira kredi ihtiyacı olan üreticinin ikrazına ancak 4,5 milyar lira, ki yüzde 37,5'lük bir miktar, sunulabilmiştir. Bunun dışındaki miktarı ise, tefecilerin sağladığı açıktır.

Böylelikle, dar zamanda imdadına yetiştiği küçük üreticiye karşı tefeci acımasız davranmakta, borcunu ödeyemediği anda, topraklarını ya başkalarına ucuza satmakta, ya da doğrudan elkoymaktadır.

Dikkatle incelendiği zaman, kredi kurumlarının, yukarıda sözünü ettiğimiz düzen yararına ayarlandığı görülmektedir.

Yalnız Ziraat Bankası değil, Bankaya bağli bir kuruluş olan Tarım Kredi Kooperatifleri de bozuk düzenin aracı olmaktadır. Çünkü kooperatiflerin kurumsal sorunlarının derinlerinde, büyük çiftçilerin

etkisi ve yine aracılık - tefecilik mekanizması yatmaktadır.

Bu mekanizma, dıştan kooperatifleri açmazlara sokmağa çalışırken, içten de yönetim kurullarına hâkim olmaktadır.

Egemen sınıfların etkisi

Egemen sınıfların ve kurumların etkileri ve düzenlemeleri sonucu, tüm kredi kurumları, öncelikle kendi dağıttıkları kredileri vâdesinde tahsil etmek endişesiyle hareket etmektedirler. Bu davranışı bir ilke haline getirmeleri, aracı-tefecî mekanizmasının işine gelmekte, âdeta onu besleyen bir kaynak olmaktadır.

Aracı-tefecîlerin, kredi kurumlarının yönetim kurullarında doğrudan veya dolaylı bir biçimde egemen olması, bu kurumların küçük üretici lehine işlemesine, tedbirler almasına set çekmektedir. Tefeciden alınan para ile kooperatifin borcunun ödenmesi, ertesi yılın kredisi alınarak bunun tefeciye yatırılması, borcu kaldığında yüksek faizle yeni bir senet imzalanması, bir kısır döngüdür. Ve bu kısır döngü, bir zaman sonra çiftçilerin elindeki tarlayı, tefeci bezirganların tapulu malı haline getirmektedir.

Burada sözünü ettiğimiz kredi kurumlarının, bankası, kredi ve tarım satış kooperatifleri ile ayrılmaz bir bütün olarak belirtiyoruz.

Tefeciliğin tarihçesi

Tefeciliğin temel nedenlerine bir göz attıktan sonra eskidenberi işlerliğini gözönünde bulundurmak gereklidir. Çünkü, ülkemizde bu meslek, çok eski yıllara dayanmaktadır. **İbn-i Batuta**, Seyahatname'sinde, «**Ser'an yasak olan tefeciliğin, sadece Ahiler arasında hoş görülmediğini, Ahl örgütü dışındaki bütün esnafın yoksul halkı bu yolla sömürdüklerini**» yazmaktadır (1).

Bu eski belgeden sonra, yüz yıl öncesine de bir bakacak olursak, durumun hiç değişmediğini görürüz. **Tasvir-i Efkâr Gazetesi**, İzmir kaynaklı bir haberinde, bunu açıklamaktadır. Haberde özetle, mura-bahacıların yüksek faiz aldıklarından, zamanından önce borcun ödenmesini isteyerek, yeni faizler eklenmesinden vakımlarak, halkın «**hânumânının söndürüldüğünden**» söz edilmektedir. Üstelik borç, belirli bir vâdeye ve senede bile bağlanmış bulursa, bu tür işlemlerin iptali istenmekte, bir yeniden düzenlemeye gidilmesi buyrulmaktadır.

Yönetimin bu isteği, sağlam gerekçelere dayanmaktadır. «**Tüccar namına olan bazı adamlar mâlikâneleri gibi birkaç köye sahip ola-**

rak, ahalsine kış içinde para verip ve ehvence faiz koyarak, idrak edecek mahsullerini tâyin eyledikleri fiat üzerinden kendilerine verip, başkalarına satmaya selâhiyetleri olmamak veyahut mahsul zamanında hükümet kaç kuruş fiat keser ise, böylece vermek üzere senede bağlarlar. Mahsul vakdi gelince ya senetlerinde yazılı olan ilk fiat üzerinden mahsullerini ister istemez verip veyahut mahalli müdürleri ve meclis âzâlarının koyacakları ehven fiata zararlı olarak boyun eğip elleri böğürlerinde kalırlar.»

Çağdışı, tefeci - tüccar (bezirgân) sermayesinin değişmez örgüsü, budur. Tefecilik, Murahabacılık veya, DPT tarafından hazırlanıp Bakanlar Kurulunca onaylanmış yıllık kalkınma programlarındaki adıyla, «**teşkilatlanmamış kredi piyasası**»nın ülkemiz sosyo-ekonomik bünyesindeki yeri, tâyin edici aslı faktörlerden olduğu bir gerçektir.

Tefecilik ve küçük üretici

Küçük üretici, esas olarak, kendi tüketimi için üretim yapar. Kendi tüketiminin dışında veya ürünün niteliğine göre pazarlama durumuyla karşılaşır. Ve az sayıda işçi istihdamı ihmâl edilirse, tarımdaki küçük üreticilikte bölüşüm ilişkileri işte bu pazarlama sorunuyla birlikte başlar. Köylü, piyasa ile temas kurduğu andan itibaren sömürülmeye başlamaktadır. Sadece piyasadan sağlanabilen kişisel tüketim ve üretim mallarının elde edilmesi ve tüketim giderlerinin karşılanması, önceki yıldan elinde kalan nakdi gelirden tamamen karşılanmadığı sürece küçük üretici, tefecilere ve —nâdiren de— kredi kurumlarına borçlanır.

Tefeci faizleri, her yerde, aşırı derecede yüksektir. Genel olarak çevredeki zengin çiftçilerden ve tüccarlardan oluşan tefeciler, birçok hallerde, ipotek karşılığı borç verirler. Ve böylece, küçük işletmelerin tasfiyesine, toprak temerküzüne doğrudan vasıta olurlar. Tefeciliğin en çok, piyasaya dönük küçük üreticilerin yaygın olduğu yerlerde savısal ve niteliksel yoğunluğu vardır. Bunun temelinde, piyasa için üretim yapan pamuk, tütün, fındık ve zeytin gibi küçük üreticinin yıllık aile tüketimini de geniş ölçüde borçlanarak karşılaması zorunluluğu yatar. Tefeci sermayesi, taşra

zenginlerinin birikmiş varlıklarına dayandığı halde, kendini besleme süreci içinde devletin de kaynaklarından önemli destekler görenek egemenliğini sürdürügelmiştir.

Devlet kurumları ve tefecilik

Tefecilik ve aracılık, birbirinden ayrılmazı doğru olmayan bir bütündür. Bunları birbirinden ayırarak tahlilde bulunmak, konuyu iyice ayrıntılara boğmak demektir. Nasıl ki, bu iki unsur toprak rejimi sorunundan soyutlayarak, ayrı ayrı tahlile gitmek mümkün değilse...

O yüzden, değişik görüşteki parlamenterlerin, kitle haberleşme araçlarının mümkün olduğunca yumuşak bir biçimde belirtmeye çalıştıkları bazı sorunları tüm açıklığı ve acılığıyla ortaya koymak bir zorunluluk olmaktadır.

Tefeciliği besleyen, kredi yeter-sizliğidir. Tabiidir ki, temelde gerekli olan, tefeciliğin sözkonusu olmayacağı bir düzendir. Bugün çalışmakta olan mekanizma; teşkilâtli kredi piyasasının üreticinin, küçük üreticinin bir hizmetlisi olduğu anlayışından uzaktır, gibi görüşler durumu açıklamaya yeterli değildir. Çünkü aslında sadece, «**yeterince hizmet edememek**» biçimindeki açıklamayı bile, şu biçime sokmak gereklidir: Teşkilâtli kredi piyasasının çalışma şekli, küçük üreticiyi «**bağımlı kılmak**», hem de büyük ölçüde, «**teşkilatlanmamış kredi piyasası**»na bağımlı kılmak yolunda düzenlenmektedir.

Çünkü, kredi kurumlarından kolaylıkla kredi sağlayan tüccar, büyük çiftçi ve tefeciler, bu olanakları alabildiğine kısıtlanmış küçük üreticiye aynı krediyi borç vererek büyük oranda faizler elde etmektedirler.

Kaldı ki, böyle bir olanaksızlık sözkonusu olmasa bile, —1966 yılı ortalamalarına göre, ortak veya kreditor başına verilen 1635 liralık kredi miktarı gözönünde bulundurulursa— verilen miktarın küçüklüğü, değil modern tarım girdilerinin karşılanmasına, geleneksel tarımın bile yürütülmesine engeldir (2).

(1) Hilmi Özgen, 103. Yılında Tefecilik, Mühlet 16.4.1969

(2) Ziya Gökalp Mülayim, Tarımda Tefecilik Sorunu, Ulus, 7.1.1968

GELECEK HAFTA

Tefeciliğin işleyişi

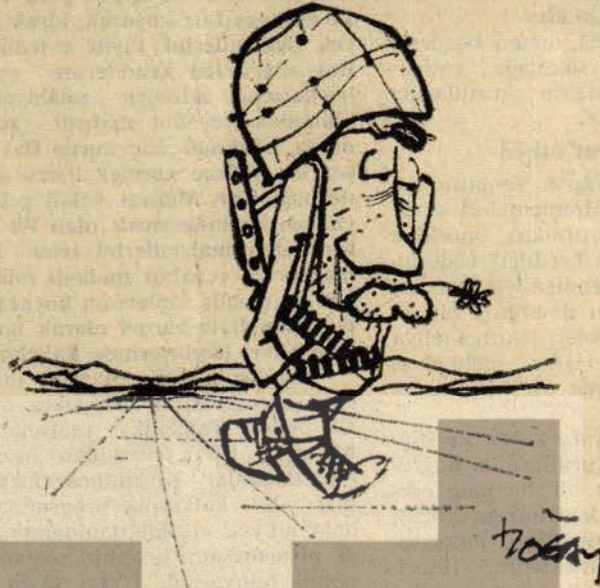
Vietnam dosyası

Savaş değil, katliâm!

R esmî Fransız Basın Ajansı muhabiri, Amerikan savaş uçaklarının Kuzey Vietnam'daki su benterini bombaladıklarını bizzat gördüğünü bildirdi. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kurt Waldheim, bir basın toplantısı yaparak, su benterinin bombalanmasından duyduğu kaygıyı dünya kamuoyuna duyurdu. Buna fena halde sinirlenen Amerikan Dışişleri Bakanı Rogers'in se, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterini «komünistlerin propagandasına âlet olmak»la suçladığı görüldü. Bu arada, Kuzey Vietnam'a bir ziyaret yapan ünlü Amerikalı film yıldızı Jane Fonda da ilginç açıklamalarda bulundu. Amerikan savaş uçaklarının Kuzey Vietnam'laki hastane, okul ve fabrikalara bile çalınca bomba yağdırdıklarını köyleyen sevimli yıldız, Amerikan tavacılarına, savaşı bırakmaları için çağrıda bulundu. Bir Amerikan Senatörün, bu çağrıyla, «vatana ihanet» olarak nitelmesi üzerine, Jane Fonda, «asıl vatan haini Nixon'dur» diye cevap verdi.

Ve böylece, Amerika'nın Vietnam politikası, bir kez daha, dünya basınında baş köşeyi işgal eden konulardan biri haline geldi. Türk basını ise tam bir kayıtsızlık içindeydi. Buna karşılık, tek onurlu ses, Siyasi Tarih Profesörü ve dış politika yazarı Ahmet Şükrü Eşmer'den yükseldi. «Vietnamlılar 26 yıldır bağımsızlıkları ve özgürlükleri için savaşıyorlar. Bunun 8 yılı Fransa, 18 yılı da Amerika ile» diyen Profesör Eşmer, Amerika'nın Vietnam politikasına şu sözlerle çağırıyordu:

«Amerika'nın Vietnam'da 'savaşmıştımdan' söz ediliyorsa da Amerika, bu talihsiz ülkede devletler hukukunun anladığı anlamda savaşmıyor, bir fenosit yürütüyor. Amerika'nın elinde en ileri teknik bilgi, bol para vardır. Bu silahları, teknik bilgiyi ve parayı da Vietnam'ı yakmak, yıkmak, cana kıymak için harcamaktadır. İkinci Dünya Savaşında işledikleri fenosit suçlarının cezasını Alman yöneticileri canlarını vererek çekmişler

dir. Nixon'dan bunların hesabını soracak bir zaman gelecek mi? Mahkeme sormasa da, her halde tarih soracaktır.»

Kadınlar, çocuklar, bebekler...

Katliâmlar, ormanların yakılması veya kurutulması, bitkilerin yetişmesini önleyici zehirli ilaçların kullanılması, açık şehirlerin, hastanelerin, okulların, askeri hedef olarak nitelenemeyecek fabrikaların bombalanması, artık, dünya kamuoyu ile birlikte, Amerikan kamuoyunun da farkında olduğu gerçeklerdir. Amerikan gençliğinin büyük bir bölümü, Vietnam savaşına son

verilmesini istemektedir. Amerikan kamuoyunun, Nixon yönetimi üzerindeki baskısı, her geçen gün biraz daha artmaktadır. Amerikan kapitalizminin bir kesimi de, özellikle iktisadi nedenlerden dolayı, savaşın bitmesini istemektedir. Nitekim Demokrat Parti Başkanı adayını McGovern da, başkanlık seçimlerini kazandığı takdirde, Amerikan askerlerini Vietnam'dan derhal çekeceğini açıklamak durumunda kalmıştır (Bak: TOPLUM. Sayı: 16).

Amerikan kamuoyunun gittikçe duyarlı hale gelmesinin, Vietnam savaşından ötürü Amerikan yöneticilerine kızmasının bir nedeni de, ABD'nin yürüttüğü bu haksız savaş, bu katliâm politikasını âdet haline getirmiş olmasıdır. Televizyon ve basından, bütün çıplaklığı ile izlemekteyiz. Örneğin, bilindiği gibi, Vietnam'ın Mav Laj köyünde Amerikalı askerler 300'e yakın kadın, çocuk ve ihtiyar katletmişlerdir. Bu katliâma katılan Meadlo adındaki çavuş ile bir Amerikan televizyonu arasında şu konuşma geçmişti:

«Meadlo: — Kalabahğın üzerine üç-dört metre kadar uzaklıktan M-16 ile ateş açtım...

Soru: — Kaç kişi öldürdünüz?..

Meadlo: — Vallahi o kadar çabuk oldu ki, kaç kişiyi öldürdüğümü tam olarak bilmiyorum. Ancak, on-onbeş kişi kadar öldürmüş olabilirim.

Soru: — Ölenler arasında erkekler, kadınlar ve çocuklar da mı vardı?

HA GAYRET!

1966 yılında Vietnam'daki Amerikan Kuvvetleri başkomutanı Westmoreland, şöyle diyordu:

«Altı ay öncesine kadar emin değildim. Fakat şimdi katıyetle söyleyebilirim ki, Vietnam savaşını çok kısa bir zamanda kazanacağız.»

Kasım 1967'de aynı komutan yine devam ediyordu:

«Herşey bugünkü gibi giderse muhtemelen en geç iki yıl için de birliklerimizi Vietnam'dan çekeceğiz... Savaşın sonu göründü.»

Ve hâlâ Vietnam cephesinde değişen birşey yok!..

Meadlo: — Evet. Erkekler, kadınlar ve çocuklar.

Soru: — Küçük bebekler de var mıydı?

Meadlo: — Evet, bebekler de...»

Kendisi iki çocuk babası olan Amerikalı çavuş Meadlo'nun anlatıklarını, Amerikan kamuoyu televizyon ekranından izlemekteydi.

Bebekler mayınlarla oynuyor

Amerika'nın ünlü New York Times gazetesi muhabirinin Kuzey Vietnam'dan verdiği son haberler de hayli ilginçtir. Muhabir, 14 yaşında bir Vietnamlı çocuğun öyküsünü anlatmaktadır:

Ho Van Kiş'in boyu 120 santimdir. Güney Vietnam'ın Da Nang kentinde doğmuştur. Anne ve babasını 1966 yılında bir Amerikan bombardmanı sırasında kaybetmiştir. Bu kez amcasıyla birlikte yaşama başlamıştır. Ne var ki, iki yıl geçmeden köye gelen bir Amerikan birliği, amcasıyla birlikte bütün aileyi alıp götürmüştür; zira amcasının «Amerikan aleyhtarı» olduğu sanılmaktadır. Ho Van Kiş, o zamanlar daha on yaşındadır. Arkadaşlarıyla birlikte, dağlardaki Amerikan askerleriyle dostluk kurmuştur. Amerikalıların buldukları barakalara girip oyun oynayabilmektedirler. Kısa bir süre sonra mayınların nerede olduklarını öğrenmişlerdir. Her seferinde birkaç tanesini çalmaya başlarlar. Bundan sonra olanları, Ho Van Kiş'in kendisi ağzından dinleyelim:

«Bir gece, talmim alanında altı çukur kazıp mayınları yerleştirdik. Ertesi sabah, bir çalığın arkasına saklamp mayınlarımızın patlayıp patlamayacağını sabırsızlıkla beklemeye koyuldum. Yoldan iki jip geçtiyse de hiçbir şey olmadı. Mayınların işe yarayacağından kaygı duymaya başlamıştım ki, korkunç bir patlama duyuldu. İçi askerle dolu dört büyük kamyon havaya uçmuştu. Arkasından, içinde bir subay bulunan bir jip de havaya uçtu...»

New York Times muhabiri, Fük Lok köyünü de ziyaret etti. Harabeler arasında dikilmiş bir taş dikkatini çekti. Taşın üzerinde şunlar yazılıydı:

«16 Nisan 1972 günü sabahı saat 2.20'de Amerikan uçakları bu köye 142 bomba attılar. Bu olaydan duyduğumuz nefret, kuşaktan kuşağa yüreklerimizde saklı kalacaktır.»

AMERİKAN SİLÂH FABRİKATÖRLERİNİN PAZARI...

Kuzey Vietnam Dışişleri Bakanlığının bir yetkilisine New York Times muhabiri, sürekli Amerikan bombardmanının Vietnamlıların mücadele iradesini kırıp kırmayacağını sordu. Kırk yaşlarında gösteren, yuvarlak yüzlü diplomat, bu soruyu gülerken şöyle cevapladı:

— «Yabancılar, burada işlerin korkunç olduğunu düşünürler. Doğrudur. Ancak, biz yıllardan beri bu tür savaşa kendimizi alıştırdık. Biz böyle yenemeyiz. Sorunuz, Vietnamlıları anlamadığınızı gösteriyor. Amerikalılar bizi anlamış olsalardı, zaten bu savaş da olmazdı!..»

New York Times muhabiri, 59 yaşlarındaki tarihçi ve gazeteci bir Kuzey Vietnamlı'nın öyküsünü de onun ağzından şöyle naklediyor:

«Hanoi ve Paris'teki Fransız okullarında öğrenim yaptım. Aslında tıp doktoruyum, fakat uzunca bir zamandan beri doktorlukla ilgim yok. Zira, iki-üç yıl hastanede çalıştıktan sonra gördüm ki, gerçek hastalık ülkedeki sömürge yönetimi idi. Bazı zamanlar, köylüleri aylarca tedavi ettiğim oldu. Ne var ki, köylüler, sefalet içindeki köylerine geri dönünce, yeniden hasta oluyorlardı. Bu yüzden, politikaya atılmağa karar verdim.

Halen ABD'nin elinde muazam imkânlar olduğunu biliyoruz.

Ancak şunun da gayet iyi farkında-yız ki, bizler çok daha büyük güçlüklerle karşı karşıya geldik ve onları yenmesini bildik... Nasıl olursa olsun, mücadelemize devam edeceğiz.»

26 yıldır savaşıyorlar!

Vietnamlılar, özgürlükleri ve bağımsızlıkları için 26 yıldır mücadele etmektedirler. Bunun ilk sekiz yılı Fransız sömürgecilerine karşı verilmiştir. 1946 yılının kasım ayında Fransız birliklerinin Hayfong'da halka ateş açması sonunda 6000 Vietnamlı'nın bir anda hayatlarını kaybetmeleri üzerine, Vietnam savaşı başladı. Arkasından, Fransız askerî kuvvetleri, Amerikan askerî yardımına başladılar. Yalnızca 1953 yılında ABD, Fransa'ya 1 milyar dolarlık askerî yardım yaptı.

Fransa ve ABD'nin ortak çabaları hiçbir sonuç vermedi. 1954 yılının 5 Mayıs günü Fransız kuvvetleri, Dien Bien Fü'de korkunç bir yenilgiye uğradılar. Böylece, Cenevre'de konferans masasına oturdular.

Konferansa, Güney Vietnam —Fransızların kuklası Bao Dai rejimi iktidardaydı—, Kuzey Vietnam, Kamboçya, Laos, Çin Halk Cumhuriyeti, Fransa, İngiltere ve ABD temsilcileri katıldılar. 21 Temmuz 1954

günü Cenevre Andlaşmasının metni açıklandı. Andlaşmanın ana hatları özetle şöyleydi:

● Vietnam'da çatışmaya son verilecek ve yabancı askerî birlikler, askerî personel ve her türlü yabancı silah ve cephaneye artık Vietnam'a sokulmayacaktı.

● Vietnam'daki yabancı askerî üsler kaldırılacak ve bir daha yenilerinin kurulmasına izin verilmiyecekti.

● Güney ve Kuzey Vietnam devletleri hiçbir yabancı askerî pakta üye olmayacaklardı.

● 17'nci paralel, Kuzey ve Güney Vietnam'ı geçici olarak birbirinden ayıran sınırlar olarak kabul edildi.

● En geç 20 Temmuz 1956 tarihine kadar uluslararası bir komisyonun denetimi altında yapılacak serbest seçimlerle Vietnam halkı kendi geleceğini kendisi tayin edecekti.

VIETNAM'DAKİ SAVAŞTAN İKİ GÖRÜNÜM: Tabii bunun adı s

cekti.

ABD hariç, konferansa katılan bütün devletler, Cenevre Andlaşmasını olumlu bularak imzaladılar. ABD ise buna yanaşmadı. Dışişleri Bakanı Dulles, daha konferans sona ermeden Cenevre'yi terketmişti bile. Amerikan sözcüsü, «Hükümetinin. Konferans tarafından üzerin-

de anlaşmaya varılan metne katılmaya hazırlıklı olmadığını» söylüyor, ancak, «ABD'nin, anlaşmayı bozmak için kuvvet kullanmayacağını» sözlerine ekliyordu.

Ne var ki, Vietnam'ın tarafsızlığını ve toprak bütünlüğünü öngören andlaşma, Beyaz Saray'da «felâket» olarak nitelendi. Başkan Eisenhower'ın Dışişleri Bakanı Dulles, Saygon'daki Amerikan Elçisi'ne yolladığı bir telgrafla şu talimatı verdi:

«Anlaşmayı canlı tutmak için en küçük bir çaba gösterilmemelidir.»

«Tarafsızlık» da ne demekti, «böyle rezil bir kelimeyi Vietnamlıların aklından çıkartmak gerekirdi!

Cenevre andlaşması çöpe!

7 Temmuz 1954'de, Kardinal Spellman ve Michigan Devlet Üniversitesi profesörleri tarafından tavsiye edilen Diem, Güney Vietnam'da başbakanlığa getirildi. Diem'in yaptığı ilk iş, ABD'nin himayesindeki SEATO adlı yabancı askerî ittifaka girmek oldu. Böylece, Cenevre Andlaşması ilk kez ihlâl edildi.

Arkasından, 20 Temmuz 1956 gününe kadar Vietnam'da yapılacak genel seçimleri kararlaştırmak üzere Kuzey Vietnam'ın, bir konferans toplanması yolunda yaptığı öneri, Başkan Diem tarafından reddedildi.

Aradan daha bir ay geçmeden Diem, «Güney Vietnam hükümeti, Cenevre Andlaşmasına kendini hiçbir surette bağlı görmemektedir.» sözleriyle niyetlerini hiçbir kuşkuya yer vermeyecek biçimde açığa vurdu. Kısa bir süre sonra da, Güney Vietnam Devlet başkanlığına getirildi.

Cenevre Andlaşmasının en geç 20 Temmuz 1956 günü yapılmasını öngördüğü genel seçimler hiçbir zaman yapılmadı. Zamanın ABD Baş-

EVELEME GEVELEME.

Associated Press muhabiri William L. Ryan, ABD'nin Vietnam politikasını alaylı bir biçimde eleştirmektedir. Ortada, «Senle olmak helâk eyler beni — Senden ayrılmak dertnâk eyler beni» şarkısına uygun bir durum bulunduğu, Amerikalı gazetecinin eleştirilerinden anlaşılmaktadır.

Amerikalı gazeteci şöyle demektedir:

«Amerikalıların aydınlanmak için on yıldır gözlerinin içine baktığı liderler, sık sık görüşlerini değiştirmişlerdir. Örneğin:

● Amerikan birlikleri geri çekilmeli — Vietnam'a daha çok Amerikan askerî sevkedilmeli.

● Zafer yakın — Zafer imkânsız.

● Bombardıman durdurulmalı — Bombardıman artırılmalı.

● Amerikalıların çekilmesi sakıncalıdır — Amerikalılar geri çekilmeli ve savaşın zahmetini Vietnamlılara yüklemelidir.

● Amerika, Vietnam'dan çekilmek için kolay bir yol arıyor — Dünya çapında bir güç olarak Amerika itibarını koruyabilmek için Vietnam'da kalmalıdır.

● Tek çıkar yol, müzakere ve karşılıklı tavizdir — Güney Vietnam'da bir koalisyon hükümeti düşünmek olanaksızdır.

● Başkan Johnson, birçok kez ABD'nin savaşın genişlemesinden yana olmadığı yolunda teminat vermiştir. Ancak kendisi bu sözlerinden sonra, 500 binden çok Amerikan askerini Vietnam'a göndermiştir.

● Başkan Nixon, Nisan 1970'de Kamboçya'ya girdiği zaman, savaşı genişletmekten yana olmadığını belirtmiştir. Ne var ki Nixon, sonradan, hava ve deniz hücumlarını daha da genişleterek, Vietnam'daki savaşı yoğunlaştırmıştır. (Vietnam — V.S. Politics William L. Ryan AP, 14 Mayıs 1972).»

kanı Eisenhower, «Mandate For Change» adını taşıyan anılarında, kendi telkini ile Diem'in, andlaşmada yeralan seçimleri reddettiğini yazıyordu Eisenhower, «eğer seçimler yapılırsa, Vietnam halkının yüzde 80'i, oylarını Kuzey'in lideri Ho Şi Minh'e vereceklerinden emindim» diyordu.

İlk kukla: Diem!

Aynı yıl içinde Saygon'a 350 kişilik Amerikan askerî personeli gönderildi. Amerikan askerî yardımı, Güney Vietnam rejimine akmağa başladı. 1959'da Güney Vietnam'da seçimler yapıldı; ancak, muhalefetin seçimlere katılması önlenildi. 1960 yılı başında ise, Güney Vietnam Ulusal Kurtuluş Cephesi kuruldu ve mücadele başladı.

Amerika'da Başkanlığa, Kennedy seçildi. Başkan Kennedy'ye yapılan tavsiye şöyleydi: «Birleşik Kurmay başkanları şöyle tavsiye ederler ki, Amerikan kuvvetleri şimdi uygun bir biçimde Güney Vietnam'a yayılmalıdır.»

Başkan, bu tavsiyeye uydu (Basına açıklanan Amerikan Savunma Bakanlığı raporlarından - Pentagon Papers).

Bu arada Başkan Diem, Amerikalıların canını sıkmağa başlamıştı. Kendisinden istenilenleri pek öyle harfi harfine yerine getirmiyordu; üstelik, havli beceriksizdi. Bertaraf edilmesi gerekiyordu. İki tane CIA yetkilisi Saygon'a geldi ve hazırlıklar tamamlandı 1 Kasım 1963 günü sabaha karşı darbeciler harekete geçtiler. Silah sesleri ile uyanan Başkan Diem, derhal Amerikan Elçisini aradı ve aralarında şöyle bir konuşma geçti (ABD Savunma Bakanlığının basına açıklanan raporlarından Pentagon Papers):

«Diem: — Bir takım âsiler ayaklanmış durumda, ABD'nin

tutumunu öğrenmek istiyorum.

Lodge: — Bunu size söyleyecek kadar bilgi sahibi değilim.

Diem: — Ama sizin genel bir görüşünüz olmalı. Nihayet ben, devletin başkanıyım. Daima görevimi yapmaya çalıştım.

Lodge: — Hiç şüphesiz, görevinizi yaptınız. Bu sabah da size söylediğim gibi, cesaretinize ve ülkeniz için gösterdiğiniz büyük çabalara hayranım.

Diem: — Telefon numaram sizde var.

Lodge: — Evet. Kişisel güvenliğiniz için birşey yapabilirsem, lütfen bana telefon edin.

Diem: — Düzeni yeniden sağlamağa çalışacağım.»

Herhalde, bir kukla ile efendi arasındaki farkı gösterebilecek bundan daha iyi bir örnek zor bulunur! Sonunda ne Diem düzeni sağlayabildi, ne de Amerikalılar kendisini kurtarabildi! Darbeciler kendisini ve erkek kardeşini öldürdüler. Böylece, Güney Vietnam'da, Amerika'nın sözüne daha çok kulak veren ve daha da becerikli bir iktidar kuruldu: Kao Ki iktidarı!

Kennedy, Johnson, Nixon...

1964 yılının ortalarından itibaren de Güney Vietnam'a Amerikan askerî yığınaklarının yapılmasına başlandı. Kuzey Vietnam'a yapılacak hava akınları ile Güney Vietnam'da muhtemel Amerikan askerî harekâtının plâlarının hazırlanmasına Pentagon'da girildi.

Artık, herşey hazır. Bütün bunlara başlanabilmesi için Amerikan Senatosundan bir yetki koparmak gerekiyordu. Bunun için de bir oyunun tezgâhlanması düşünüldü. Böylece, Tonkin Körfezi olayı patlak verdi. İddia, Kuzey Vietnam deniz kuvvetlerinin, durup dururken, iki Amerikan savaş gemisine saldırdıkları idi. Oysa, gerçek tamamen başkaydı. Pentagon'un raporlarında, Güney Vietnam donanmasına mensup iki geminin, Kuzey'e ait bazı adalara saldırdıkları belirtiliyordu. Bunları arayan bir Kuzey Vietnam hücumbotu ise, kendi ülkesinin karasuları içinde iki Amerikan destroyeri ile karşılaşmış ve çatışma meydana gelmişti.

Her neyse, sonunda, olan oldu ve Kuzey'in bombalanmasına girildi Güney Vietnam'daki Amerikan askerlerinin sayısı, Tonkin Kör-

İLGİNÇ RAKAMLAR:

● Bir tek Vietkong -Amerikalılar, kendilerine karşı olan Vietnamlılara bu adı takmışlardır- öldürmek için Amerikalıların harcadıkları ortalama para: 350 bin dolar.

● Bir tek Vietkong öldürmek için harcanan ortalama mermi miktarı: 20 bin.

● B-52 Amerikan bombardıman uçaklarıyla Vietnam'a atılan bomba miktarı, 2 milyon tonu geçiyor. Yani, İkinci Dünya Savaşı boyunca Avrupa kıtasına atılan bomba miktarından çok daha fazla.

● Amerika'nın himayesi altındaki Güney Vietnam'da pirinç tarlalarının yüzde 44'ü, nüfusun yüzde 1'inin elindedir. Pirinç, Vietnam'ın temel besin maddesidir.

● Amerika'nın himayesi altındaki Güney Vietnam'da 1957 ile 1960 yılları arasında yapılan inşaatlar:

— Hastane, okul ve pirinç değirmeni: 96 bin metrekare.

— Sinema, villa, dans salonu, kilise: 528 bin metrekare.

● Vietnam'da, yılda, ortalama, 70 bin havan topu, 1 milyon top mermisi, 100 milyon makinaltüfek mermisi harcanmaktadır.

tezi olayının meydana geldiği Ağustos 1964'te 20 bin civarında iken, 1970'de 500 bini geçti. Başkan Johnson, 1968'de «havluyu attı» ve Paris'te barış görüşmeleri başlarken yerini Nixon'a bıraktı. Başkan Nixon'un «savaşı Vietnamlaştırma» formülü de pek işe yaramadı. Bu kez, Kuzey'e karşı saldırılar yoğunlaştı. Limanlar mayımlandı, su bentleri ve her türlü sivil hedefler bombalanmağa başlandı.

Ve bu günlere gelindi.

New York Times muhabiri, Kuzey Vietnamlı bir yüzbaşının kendisine söylediklerini gazetesinde şöyle yazmaktadır:

«Nixon, bizim mücadele irademizi kıramaz. Johnson, bunun için tam dört yıl uğraştı. Sonunda vazgeçti. Nixon'un da sonu bu olacak. Zira bizi anlamıyor. Biraz mankafa...»

(Mahkeme eliyle aldığımız tezkib)

Evet AA

Tekrar Yanıldınız...

Yine de anlıyamadım sayın yazar. Yine de... Derginizin geçen sayısında da, Anadolu Ajansı, belli hedef almış, üç sayfa yazmış, birtakım «Güya Belge»ler neşretmişsiniz... Amma, ne demek niyetindesiniz, neyi söylemek istiyorsunuz, orası belli değil... WDR'i savunmak vazifesini mi üzerinize aldınız, bana mı çatmak niyetindesiniz, Anadolu Ajansı mı kötüleyeceksiniz, haberlerimizin yanlış olduğunu mu iddia etmektesiniz?... Şunu dört satırla anlatın da öğrenelim...

Çıkarabildiğim kadarı ile evvelki iddialarınızdan vazgeçmişe benziyorsunuz... Bundan önceki yazılarınızda, «Köln radyosu komünizm propagandası yapıyor.» dedik diye kıyameti koparttınız ve «asla yapmaz» müdafaası ile karşımıza çıktınız... Şimdi ise, «yapmış olabilir» der gibi bir haliniz var... Zira, Köln radyosunun Almanya'da da, Almanlar tarafından, hatta bizzat kendi idare meclisi üyesi tarafından, menfi propogandaya alet olduğu için, protesto edildiğini kabulleniyorsunuz. Kabulleniyorsunuz da, sol propogandanın yapıldığı programda hata var diyorsunuz. Meğer bu kötü hareket, Türk işçileri için tertip-

lenen seansta değil de «Morgen Magazin» adlı bir başka programda yapılmış..

Bunun için de bir takım belgeler neşretmişsiniz. Klişeler yaptırılmış, cafacalı mizanpajlar tertiplenmişsiniz. Ben de ilk görüşte AA'nın haberi yanlış sanmıştım... Sonra okuyunca gördüm ki; Haber doğru imiş... Ancak iki defa tekrarlanmış, tarafımdan verilmiş ve «sıze yanlış-redakte edilmiş»..

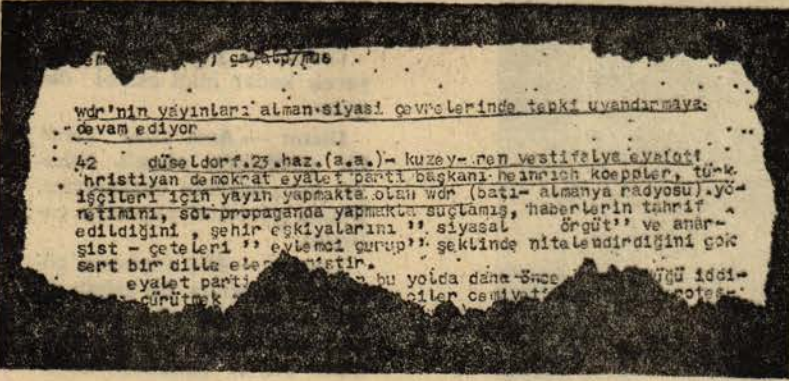
Ajans bültenlerinde çıkan haberlerin bazılarının tarafımdan verilmesi usuldendir sayın yazar... Bunu neden bu kadar yadırgadınız? Bazı haberlerin tekrarlanması da öyle... Redaksiyondaki hata iddianıza gelince: Size okuduğunuzu anlatamıyorsunuz diyemeyeceğim. Çünkü çok zeki bir meslektaşım olduğunuzu biliyorum... Amma bu defa anlamak işinize gelmemiş galiba.. Uzun uzun belgelendirdiğiniz AA'nın Düseldorf mahreçli haberinde biz, «Köln radyosu Türk işçilerine hitap eden programından dolayı Kuzey-ren vestifalya eyaleti Hristiyan Demokrat Parti Başkanı tarafından protesto edildi» demiyoruz ki... Türk işçileri ile ilgili seanslar-

daki menfi tutumu bundan evvelki beyanat ve yazılarımızla ortaya koyduk. Ve bundan dolayı da WDR'i biz tel'in ettik. Şimdi Almanlar, hatta radyonun idare meclisi üyelerinden biri başka programlardan dolayı idarecileri protesto ediyor. Nitekim bahse konu yaptığımız haberimizde, «Heinrich Koeppler, Türk işçileri için de yayın yapmakta olan, Köln radyosu yönetimini, sol propoganda yapmakla suçladı» diyoruz. Bir no'lu belgenizde altını heyecanla çizdiğiniz satırları bu defa sükunetle okursanız böyle olduğunu siz de görebilirsiniz...

Bundan evvel yazmış olduğunuz iki yazıda; «vay efendim nasıl olur da WDR'e çatarsınız. Onlar sıze telsiz istasyonu verdi, para-pul verdi. İnsan velinimetine tokat atar mı?» «Siz bu para pul ile verilen teknik cihazlarla iktifa etmediniz. Daha fazlasını istediniz. Onları da alamadınız da muğber oldunuz. Bu münakaşanızın mesnedi odur» di-yordunuz.

Bu iddialarınızı cevapladık ve dedik ki: Anadolu Ajansı Köln radyosundan bu güne kadar tek kuruluş almamıştır. Bir tek toplu işne de talep etmemiştir. Esasen böyle bir alış-veriş mümkün değildir... Köln radyosuna haber servisini bilaücret yaparız. Karşılıksız bir hizmettir bu... Gayemiz, Avrupadaki Türk işçilerinin memleketlerinden doğru ve sür'atli haber alabilmelerini sağlamaktır. Ve fakat Köln radyosu zaman-zaman bu haberlerimizi değiştirerek tahrif ediyor. Menfi propogandaya alet oluyor...

Şimdi siz yine yazınızın bir yerinde aynı iddiaları tekrarlıyor, biraz da işin yutturmacasına giderek Anadolu Ajansı Bonn muhabirinin Köln Radyosu yayımları için yaptığı özel servisin ücreti kendisine ti-

BELGE NO: 1 — (Almanlar da şikâyet ediyor..)

türk işçilerine yayın yapan batı almanya radyosu wdr bu defa da almanya'da protesto edildi- radyonun yönetim kurulu üyelerinden biri wdr'i me'nun karargâhı olarak t e z k i b e d i

10 Düsseldorf-18. tem. a.s. - kuzey-ren vestifalya eyaleti hristiyan demokratlar eyalet partisi başkanı heinrich koeppler, bundan bir süre önce aynı gerekçe ile anadolu ajansı genel müdürü attilla onuk tarafından protesto edilen ve avrupa'daki türk işçilerine yayın yapmakta olan batı almanya radyosu wdr'i sol propogandaya alet olmakla suçlamış, haberlerin etkileri umumiyeye yayılarak tahrif edilerek aksettirildiğini iddia etmiştir. radyonun yayımlarında, şehri eşkiyalarını "siyasal örgüt" anarşist çeteleri ise "eylemci grup" diye takdim ettiğini şöyle- yen hristiyan demokrat partisi eyalet başkanı koeppler, bu yolda daha önce ortaya attığı iddiaları sürdürmek maksadıyla kendisini gazetacılar cemiyeti vasıtasıyla ispata davet eden wdr yöneticilerine cevap vermiş ve iddialarını ispata hazır olduğunu bildirmiştir.

BELGE NO: 2 — (İşte A.A.nın haberi..)

kır-tıkır ödennmiştir, diyorsunuz. Yututurma diyorum çünkü; WDR ki-me tükür-tükür para ödemiş? Anadolu Ajansının Bonn muhabirine. Ne için ödemiş? Köln radyosuna yaptığı özel servis için... Bunun ile Anadolu Ajansının ne ilgisi var al-lah aşkına?.. Köln radyosu Anadolu Ajansının bonn'daki muhabirinden özel bir iş istemiş ve ona mukabil de -ödemiş mi, ödemiş mi bilmi-yorum- kendisine birediye yapılmış ise... Dikkat edin sayın yazar Anadolu Ajansı ayrı, Bonn muhabiri ayrıdır. Anadolu Ajansının köln radyosuna yaptığı servis ayrı, Bonn muhabirinin şahsi hizmeti yine ayrıdır. Keza bu konuda bir de belge (!) neşrediyorsunuz. Anadolu Ajansı Bonn muhabiri bir zamanlar Köln radyosu içinde büro mu istemiş, ne olmuş?... Gayriresmi bir mektubun fotokopisini belge diye takdim etmişsiniz. Bununla da ne benim, ne de müessesenin ilişkisi yok... Ben onu, bunu bilmem. Size tekraren söylüyorum: Anadolu Ajansı bu güne kadar WDR'den ne tek kurus, ne de bir toplu işne almış değildir. Siz aksini biliyor iseniz lütfen ispatlayın. Belge diye uydurma fotokopiler neşredeceğiniz aldığımızı iddia ettiğiniz paramakbuzunuzu, teknik yardımını listesini veya herhangi bir talep yazımının suretinin fotokopisini neşredin de görelim, öğrenelim. Yoksa siz müfteri ilan ediverim sayın yazar.

Dr. Werner Hühne'ye yazdığım mektuptan aldığımız pasajlar doğrudur. Elinizde ise o mektubun tamamını neşredin de birlikte okuyalım. Onun içinde pek çok şey vardır. Hem de berri değil, sizi mahcup edecek pek çok şey... Dr. Hühne'ye yazdığım mektubu eleştirmenize pasajlar olarak istismara çalışmanız veya Onuk ikili oynuyor zira mektubunda başka yazıyor, beyanlarında başka söylüyor gibi yanlış bir hükümü ilana çalışmanıza hacet yok. Bakın ben size açıkça söyleyeyim. Bizim haberlerimizi alan her kim olursa olsun onları tahrif etmeye kalkar hele hele sol propogandaya vasıta olacak şekilde sokmaya yeltenir ve Anadolu Ajansının ismi altında yabancı diyarlardaki vatandaşlarımızın zihinlerini bulandırmaya kalkarsa biz o servisi derhal keseriz. Bundan dolayı da kimseye hesap vermek lüzumunu hissetmeyiz. Oldumu sayın yazar. Şimdi siz bu beyanı eleştirin de Onuk ister ikili oynuyor, ister üçlü oynuyor deyin. Bizim hesabımız açık. İsterseniz biz bunları bir tarafta itelim de Köln radyosuna Mehmet Aygen ismi altında Türkiye'den

Anadolu

Genel Yayın No: 109525
Santrel: 11740

GENEL MÜDÜRÜ: MUSTAFA ONUK

TEMİZ
19
KASIM
1972

Türk işçilerin dinlediği istasyonu yetkili yöneticisi de suçladı :

Batı Alman radyosu MAO'nun karargâhı

DEĞERLENDİRİLMİŞ
K... Kan...
Demokratik Evi...
K...
1959 doğumlu
olarların

Almandan dönerken...

BELGE NO: 3 — (Bütün gazetelere manset olan hakk bir itham)

bir takım haberler verip her av bünlerce Deutsche Mark'ı cebine indirenin kim olduğu üzerinde biraz duralım. Bunu açıklar belgelendirsek o zaman sizin Köln radyosu konusunda niye telaşlandığınız ve o'nu, vekaletini derubte edercesine, için bu derece müdafaya çalıştığınız bütün açıklığı ile ortaya çıkar galiba...

Son olarak size şunu söylemek isterim: Ben sizin takdime çalıştığınız gibi sol antikominizm gösterisi yapmak için sahneye çıkmış değilim. Maalesef vekalet ücretini hakketmek için olmadık müdafaa vollarına saptığınız Köln radyosunun, yalnız Anadolu Ajansının haberleri ile ilgili kısmında değil, bütün Türkçe yayınlarında zaman zaman işçilerimize menfi propoganda yaptığı gerçektir. Bunu sadece biz söylemiyoruz. Bütün resmi makamlar söylüyor. Devlet arşivlerindeki vesikalar teyid ediyor. Size Bonn Büyükelçimiz sayın Halefoğlu'nun da hükümet adına bu konuyu Federal Dışişleri Bakan Scheel'e duyurmuş ve kendisi ile özel bir görüşme yapmış olduğunu söylersem meselenin sadece Attila Onuk ile ilgili olmadığını herhalde anlamış

olursunuz. Federal Dışişleri Bakanı da Halefoğlu ile yaptığı bu görüşmeden sonra bir mektupla Köln Radyosu İdare Meclisi Başkanı Bismark'ı uyarış ve dikkat edilmesini telkin etmiştir.

Görüyorsunuz ya sayın yazar mesele sizin sandığımız kadar basit değildir. Basit olmadığı gibi demagogiye, polemige hele hele mizah'a hiç müsait değildir. Ortada bir gerçek vardır. Bu gerçek de Avrupa'daki işçilerimize menfi propoganda yapıldığıdır. Son zamanlarda bunun kısmen düzeldiğini memnuniyetle müşahade ediyoruz. Ancak bu menfi hareket, hele hele, Anadolu Ajansı'nın haberleri üzerinde herne zaman cereyan ederse etsin, bunu yapan da her kim olursa olsun karşısında daima bizi bulacaktır. Sonuna kadar mücadele etmekten ve gereken her türlü tedbiri almaktan çekinmiyeceğiz... Oldu mu sayın yazar? İşte size elafs olmayan bir cevap... Saygılarımla,

ATTILA ONUK

Anadolu Ajansı Genel Müdürü

NOT: Baştan, yazı tek sütun üzerine dizildiğinde, 51. ci satırdan

Gewitter über dem WDR

Attacken aus den Reihen der CDU lösen scharfe Reaktionen
der betroffenen Redakteure aus

Das weltliche Gewitter bräute sich schon seit Wochen über dem WDR zusammen. Wie Wetterleuchten am Horizont erschienen die Äußerungen und Streikmaßnahmen führender Politiker der CDU in Nordrhein-Westfalen, die sich zunehmend kritischer und immer häufiger mit dem WDR und besonders mit seinem Hörfunk-Programm beschäftigten. Der "Fehl-Bericht" (ein misslungenes Interview im "Morgenmagazin" über die "Sonder-Weinberg-Gruppe") gab den Anlass, welches dem WDR durch die CDU-Bürokratie in einer Sitzung des Verwaltungsrates am 17. Juni, der Donner wurde hörbar in einer Reihe von Presse-Veröffentlichungen. Wir zitieren nur einige Bruchstücke und Schlegelzettel:

"Neue Ruhr-Zeitung" vom 20.6.1972:

"Spitze des WDR-Hörfunkes soll ausgewechselt werden -
einmütige Vorwürfe des WDR-Verwaltungsrates gegen
Hörfunk-Abteilungsleiter Schulz und Chefredakteur Böhm"

Versammlung der Redakteure

Ansgar Skriver als Sprecher des Redakteure-Ausschusses
eröffnete die Versammlung gegen 13 Uhr im Lichtraum des
WDR-Hörfunkhauses in Köln.

BELGE NO: 4 — (A.A.nın haberini doğrulayan vesika)

sonra paragraf başı yapılarak «bunun adı nedir?» ara başlığına cevap teşkil eden «lütfen ispat edin» ara başlığı, yine baştan 125. ci satırdan sonra açılacak paragrafın başına «belgeler» ara başlığına cevap mahiyetinde olan «uydurma!» ara başlığı, yine baştan 169. cu satırdan sonra yapılacak paragrafın başına da «bir başka cepheden» ara başlığına cevap teşkil eden «nive telâşlısınız» ara başlığı konacaktır.

Fij

Son gelişmeler

60 binden fazla sendikalı gazeteci kapsayan Uluslararası Gazeteciler Federasyonu (FİJ), 20'nci kuruluş yılını İstanbul'da kutlarken, kongrenin gündeminde bulunan "Dünyada Basın Özgürlüğü" konusunu tartışacak ve bu arada, muhtemelen, Atina Gazeteciler Sendikası'nı üyelikten çıkaracaktır.

FİJ kongresi yaklaşırken, Alman Gazeteciler Birliği de, Türkiye'de basın özgürlüğünün kısıtlandığı gerekçesiyle, kongreye katılmama kararı aldı. Bu karar, FİJ kongresinin organizasyon ve mali yükümlülüğünü üzerine alan Türk-İş çevrelerinde bir haydi tedirginlik yarattı. Geçtiğimiz haftanın başında, Alman Sendikalar Birliği (DGB) Yürütme Kurulu üyesi Franz Woschek başkanlığında, dokuz kişilik bir heyet, Türk işçilerinin sorunlarıyla ilgili bir toplantıya katılmak üzere İstanbul'a gelmişken, Türk-İş Genel Başkanı Seyfi Demirsoy ile FİJ kongresi konusunu da görüşmek fırsatını buldu. Woschek, Alman Gazeteciler Birliği'nin ve Basın Sendikası'nın, İstanbul toplantılarına katılmama kararı konusunda, Demirsoy'a, ne düşündüğünü sordu. Demirsoy, "Biz, katılmaktan yanayız. Gelsinler, katılınlar ne istiyorlarsa, ne diliyorlarsa söylesinler" dedi. Alman Sendikalar Birliği temsilcisi, bunun üzerine, dönüşünde Gazeteciler Birliği'yle temasa geçeceği ve meselenin yeniden ele alınabileceği vâdinde bulundu.

Kararın öncesi

FİJ Yönetim ve Yürütme Kurulları, 1971 yılında Strazburg'da yaptıkları toplantıda, bu yılki büyük kongrenin İstanbul'da yapılması için Türkiye Gazeteciler Sendikası'nın davetini, bazı tereddütlere rağmen, kabul etmişlerdi. Bazı üye sendikalar, basın özgürlüğünü savunan gazetecilerin büyük kongresinin, sıkıyönetim rejimi altında yapılmamasını istemişlerdi. Daha sonraki Yürütme Kurulu toplantılarında ise Türkiye Gazeteciler Sendikası, basın özgürlüğü için, zor koşullar altında mücadeleden geri kalmadığını belirtmiş ve böylece, FİJ Yürütme Kurulu, kongrenin İstanbul'da toplanmasına rıza göstermişti. Ancak, önce Hollanda, sonra da Almanya, İstanbul kongresinde Türk gazetecilerinin serbestçe konuşmaktan çekinceklerini ileri sürerek, toplantıyı boykot edeceklerini bildirdiler.

erstehe nicht, was die Anadolu Ajansi bewegen haben. Arbeit der türkischen Redaktion beim WDR einzumischen. erlicher, als der Sender Gölbaşı vom Presse- und Bundesregierung eigens zur Nachrichtenübermittlung geschenkt worden ist. Damals sollte im Rahmen der für die Türkei ein Fernsehsender gestiftet werden. hin hat das Presse- und Informationsamt sich entdes Fernsenders den Nachrichtensender Gölbaşı adolu Ajansi die Drohung, die Nachrichtenübermittlung, wahrnehmen sollte, müsste ein solcher Schritt bei tschen Stellen in Bonn als unfreundlicher Akt aufgeest umso bedauerlicher, als Herr Olcayto als Bonner adolu Ajansi für unser türkisches Programm früherge gegen Honorar geliefert hat. Ich erinnere mich Olcayto mit dem Vorschlag zu uns kam, im Haus des nsi unentgeltlich ein Büro zur Verfügung zu stellen. nicht möglich. Es würde nicht zuletzt im Interesse liegen, wenn der - von wem auch immer - provozierte en" würde.

Mit freundlichen Grüßen

WESTDEUTSCHER RUNDFUNK
Fremdsprachenprogramme
Ihr
(Franz Kusch)

nice Köln ist der Titelformat. Der Westdeutsche Rundfunk Köln kann auch von zwei vom Intendanten bevollmächtigten Umfang der Vollmachten erteilt der Justiziar des Westdeutschen Rundfunks Köln. ner Bank AG Köln, 4018500

BELGE NO: 5 — (Kimden kim yazılmış belli değil!)

Biçimsel kooperatifcilik

Bugün radyonun, televizyonun, kendini aydın bilen-bilmeyen herkesin ağzında kooperatifçilik konusu dolaşır. Geri kalmış, hâlâ ilkel âdetlerle, yöntemlerle çiftçilik yapan köylülerimizi birleştirelim; güçlerini, olanaklarını biraraya getirip bir kooperatif kuralım ve yersel duruma göre kalkınmamızı kendi elimizle, olanaklarımızla sağlayalım. Tesadüfi, olasılıklı yaşam sürdürmeyi bırakıp, bilinçli ve usla yaşamımızı düzenleyelim.

Tarlaya gidersiniz (öküzle çift süren çiftçinin yanına), bu kara sahan yerine motorun pullukları gerek, dersiniz. Tırpanla ekin biçeni görürsünüz, bir motorunuz olsa, biçme biçaklarını takarak bunu biçebilirsiniz, dersiniz. Harmanında dövenle harman eden çiftçi babayı görürsünüz, buna da gerek yok, dersiniz. Bir patoz alırsanız hem yükünüz azalır, hem de daha kolaylıkla, ekonomik olarak işinizi erkence bitirebilirsiniz.

Çiftçi babanın size karşılığı: «Yok evlât yok, bizde para. Bir motor filan alacak olanağımız yok bizim. Biz nihayet kıt kanaat geçinen yoksul köylüleriz. Bir tırpana 100 L. veremeyecek durumdayız. Traktöre nerde 150 bin L. verip de alabilelim. Bu, olmayacak bir şey.»

Ve siz, «Senin yok ama, tüm köy olarak gücünüze göre bir şeyler verirsiniz, bir miktar da bankadan kredi alarak bir kooperatif kurar ve bu yolla da bir traktör alıp, bütün köyün işlerini daha kolaylıkla yapabilirsiniz. Sizin için daha iyi olur» dersiniz. Ama çiftçi amca kafasını sallar, acı acı... Vermezler ki, der.

Belki ilk anda bu çiftçi babaya içimizden kızmak gelir. Neden birleşmek, birlikte bir iş yapmak istemiyor, köy birliğine katılmıyor, diye... Fakat işin derinine, inceliklerine inip de düşünecek olursak, bunun nedenleri anlaşılır.

Cünkü o :

1 — Babasından kendisine kalmış olan işi yürütmüş, yani aynı geleneğe (iş geleneğine) bağlı kalmış.

2 — Hayatta hiçbir şeye teşebbüs etmemiş. Teşebbüs etmeye etmeye, teşebbüs ruhu körelmiş.

3 — Düzensiz mülk ve iş sahibi olduğundan, para da biriktirememiş.

4 — Sivrilmiş kişilerin etkisinde kalmış.

5 — Hep tek başına iş yapmış.

6 — Köy için para toplanıldığında (doğal olarak bu paraları oranın sözü geçen kişisi, zengini, ağası toplamıştır) bu paraları istenilen şekilde harcamamış; iş yapalım derken, köyün ağası ile ilçedeki avukatın ve eşrafın rakı parası olmuş.

7 — Her seferinde aynı âkıbetle uğrayan yoksul köylünün artık gözü korkmuş. Toplanan paraların, ziyafet masrafı olarak ödeneceği inancını geliştirmiş.

8 — Bireysel kalkınmak, zengin olmak isteyenlerin olumsuz ve kasıtlı propagandaları topluca iş yapmak, toplumun kalkınmasına çalışmak isteyenleri yıldırılmış.

9 — Bankaların verdiği yüksek faizli kredilerden kalkınamamış ve aynı zamanda kazıklanmış.

10 — En önemlisi de, köylünün, kooperatifçiliği yukarıda saydığım etmenler yüzünden, yüzeysel, biçimsel, kabaca bilmesidir. Kooperatifçiliğin ne demek olduğunu, nasıl yürütüleceğini, nasıl olursa daha verimli olacağını ve ondan daha iyi yararlanacağını hiç bilmemektedir.

Bunları saymamın nedeni, basımdan geçtiği içindir. Köylüme bu konudan —Kooperatifçilik konusundan— bahsettim. Dertlerini, durumlarını, ihtiyaçlarını gözlerinin önüne sererek, en sonunda fikirbirliğine vardık. Bir traktör alacaktık. Hayvancılık yapacaktık. Halıcılığı geliştirecektik. Dış ülkelere işçi gönderecektik, vs. Hattâ müracaatımızı yaptık. Fakat kooperatifi tam kuraçığımız sıra, birkaç bağnaz, çıkarıcı, ağa düşünceli çapulcu yüzünden gayretlerimiz boşa gitti. Bağnaz çıkarıcılar, çevrelerine de etkide bu-

lunup, olumsuz yönde konuşup, birkaç kişiyi de caydırdılar. Fakat ben ve birkaç arkadaşımız sonuna dek bunlarla mücadele edeceğiz ve etmeye de kararlıyız.

Fakat suçun topu, ilgililerde. Bütün yayın organlarında kooperatifçiliğin iyiliğinden, yararlılığından, gerekliliğinden bahsedip, mutlaka kurulmasını isterler. İsterler de, neden kendileri bunu yapmazlar? Köylüleri kooperatif çatısı altında toplamazlar? Bunlar da yetmiyormuş gibi, bir sürü formalite çıkarıyorlar zavallı köylülerin karşısına. Bir sürü evrak, yazımlar-çizimler, yazışmalar, noterler, Bakanlık tasdikleri, dilekçeler, vs. Köylü bunları ne bilir? Bunlar hukukçu mu ki, dilekçe yazsınlar? İktisatçı mı ki, bir sermaye şirketi olan kooperatifi idare etsinler? Bir sürü külfet, masraf çıkarıyorlar köylünün karşısına. Kooperatif fikrini bir miktar aşılıyor, öğretiyoruz; bu zorlukları görünce, tekrar cayıyorlar. «Ben, çiftini idare edemiyen köylüyüm, kooperatifi nasıl idare edeyim?» diyorlar. Canla başla istediğimiz uğrunda günlere çalıştığımız kooperatifimiz böylece, kurulamadan dağılıyor.

Ben şu kanıdayım ki, köylerin kalkınması için, işlerinin zorluğundan kurtulabilmesi için, yersel gereksinimleri karşılayacak kooperatiflerin kurulması gerekli. Ve her köy, böyle bir kooperatif çatısı altında toplanmalı. Yalnız şu var ki, devlet bunu bizzat eliyle yapmalı, şu gereksiz formaliteleri kaldırmalı; başına da, kooperatifçilikten tam anlayan bir uzman koymalı. Ve devlet bankaları, çok az faizle bol kredi vermeli.

Ve işte o zaman, üç-beş çapulcu, halk için, toplum için olan bu kuruluşu dağıtımayacak, çıkarlarına dokunuyor diye kötüleyemeyecek o zavallı köylüler bir şeyler sahibi olabilecekler. Hiç değilse ilkeliklerinden kurtulup işlerini hafifletebilecekler.

Baki ÖZ

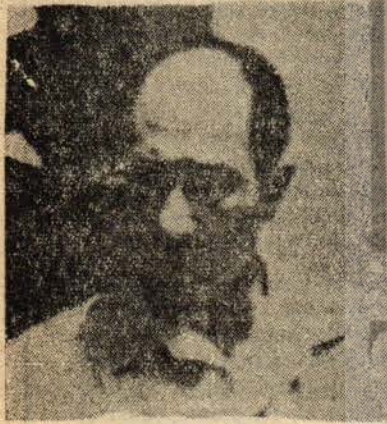
(Çayırılı Erzincan)

Ortadoğu

Ortak cumhuriyet

Geçtiğimiz haftanın başında, Libya'nın Tobruk ve Bingazi şehirlerinde, Arap dünyasının, son zamanlarda adlarından en çok söz edilen iki lideri, Mısır Devlet başkanı Enver Sedat ile Libya Devlet başkanı Kaddafi arasında iki gün süren görüşmeler, çarşamba akşamı yayımlanan bir ortak bildiriyle sona erdi.

Bildiride, Mısır ve Libya'nın tek bir devlet halinde birleşme kararı verdikleri açıklanıyordu. Her iki ülkede yapılacak halkoylamasından sonra yürürlüğe girecek olan bu karara göre, ortak cumhuriyetin başkenti Kahire, devlet başkanı Sedat olacak, ortak parlamento Kahire'de bulunacaktır.

ENVER SEDAT

KADDAFI

Birleşme kararı

Ortak bildirinin açıklanmasıyla birlikte Kahire radyosu askerî marşlar çalmağa başlarken, Suriye'de de Devlet başkanı Esat'ın telefonu çaldı. Sedat ve Kaddafi, Suriye Devlet başkanı Esat'ı ortak kararlarından haberdar ediyorlar ve birliğe katılmağa çağırıyorlardı.

Başkan Sedat, perşembe akşamı ülkesine dönerken, henüz, Suriye'ye yaptığı çağrıya resmî bir cevap almamıştı ama, Arap dünyası içinde liderliğini perçinlediğine güveniyordu. Gerçekten, Batılı gözlemciler de —ki genellikle Moskova'ya karşıdırlar— Sedat'ın son haftalar-

da izlediği aktif politikaya dikkati çekiyorlar, Cezayir'deki Bin Bella-Bumedyan örneğinde olduğu gibi, Nâsır'ın karizmatik kişiliğine, fakat çoğu kez demagojik tutumuna oranla Sedat'ın sâde kişiliğinin arkasındaki katı ve akılcı tutumunun ülke çıkarları açısından daha olumlu bir sonuç yaratabileceğini belirtiyorlardı. Sedat'ın kısa iktidar süresi içindeki olayların muhasebesi de bu görüşü doğrulamaktadır.

Karışık rüzgârlar

Sedat, işe, ülke içindeki kendi yerini güçlendirmekle başladı. İktidarına karşı en büyük tehlike ola-

Dünyada

İNGİLTERE

Olağanüstü durum

Liman işçileri grevinin ülke ekonomisini etkileyecek bir boyuta ulaşması üzerine İngiliz hükümeti, Kraliçeye imzalattığı bir karar durum süresince besin maddeleriyle, ülkede olağanüstü durum ilân etti. Olağanüstü deleri sağlanması özel bir komite aracılığıyla yapılacaktır. Ayrıca hükümet, gerektiğinde, askerî kuvvetlerden de yararlanabilecektir. Geçtiğimiz hafta sonunda, İngiliz limanları önünde boşaltma yapmak için bekleyen gemilerin sayısı 500'ü bulurken, Danimarka ve Belçika liman işçileri de, İngiliz meslektaşlarını desteklemek amacıyla, İngiliz limanlarından gelen gemilerin boşaltma yapmasını engellediler.

K. İRLANDA

Halk oylamasına gidiliyor

Kuzey İrlanda'da olaylar, geçtiğimiz hafta da kanlı bir biçimde devam etti. İngiliz birliklerinin, katolik mahallelerinde giriştikleri yıldırım harekâtı ve katoliklere karşı teşkil edilen protestan birliklerinin eylemleri, önce, geçici bir sâkinlik yaratmıştı; fakat daha sonra, katolik eylemciler karşı eylemlere girişerek 2 İngiliz askerini öldürdüler.

Belfast ve Londonderry kentlerinin katolik kesimlerinde İngiliz ordusu ile İrlan-

da Kurtuluş Ordusu arasında gerçek bir savaş hüküm sürerken, İngiltere'nin Kuzey İrlanda işleriyle görevli bakanı Whitelaw, Avam Kamarasında yaptığı konuşmada, hükümetin, ekim ayında, Kuzey İrlanda'nın geleceği konusunda bir halkoylaması yapmayı plânladığını açıkladı. Bu karar, ilk yankısını, güneydeki İrlanda Cumhuriyetinde buldu. O güne kadar kuzeydeki oluşumu biraz da sempatiyle izleyen İrlanda hükümeti, birdenbire tutumunu değiştiren, ülkesine sığınan İrlanda Kurtuluş Ordusu mensuplarını tutuklama kararı aldı.

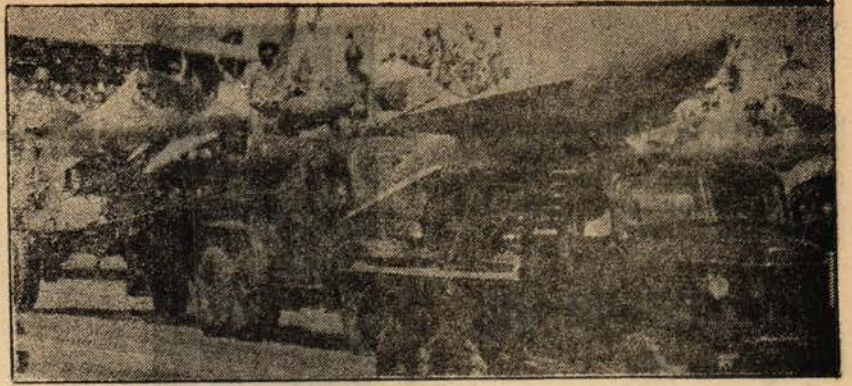
ABD

Geçtiğimiz hafta ABD'deki olaylar, Demokratik Partinin Başkan adayı Mc Govern'in seçimlerdeki şansını oldukça azalttı denilebilir. Bu olaylar, önce, bir gazetenin, Mc Govern'in, başkan yardımcısı adayı olarak seçtiği Eagleton'un alkolik oluşundan, ruhî tedavi gördüğünden, trafik suçlarından vs. söz ediliyordu.

Açıklamalar, kamuoyunda çok geniş bir ilgi topladı. Demokrat Partili ileri gelen siyasilerin istifa çağrılarına rağmen, Eagleton istifa etmedi. Bizzat Mc Govern dahi, yardımcısını istifa ettirmek için çok çaba harcadı. Sonunda, geçtiğimiz haftanın başında, pazartesi gecesi, çekilmeye

rak gördüğü mutlak Moskova yan-
lısı siyasal kadroyu önce sanık san-
dalıesine oturttu, sonra da, büyük-
lük gösterisiyle, ölüm cezalarını
müebbet hapse çevirdi. Sonuç ola-
rak, bu kadroyu bütünüyle tasfi-
ye etmeyi başardı.

İkinci olarak, doğrudan doğru-
ya Moskova'yı hedef aldı: 1967 ye-
nilgisinden sonra 3 binden 20 bine
çıkan Sovyet askerî personelinin
ülkeden çekilmesini istedi. Sovyet-
ler, bu isteği, ilk ağızda kabul etti.
Hattâ 5 bin kişilik bir kafillevi he-
men geri çekti. Fakat son günler-
de, Sovyetlerin, askerlerinin tama-

MISIR'DA SOVYET ROKETLERİ: Sıra İngiltere'de..

mini çekmeğe yanaşmadığı, 1967 sa-
vaşından önceki düzeyi korumak
istediği; Sedat'ın ise sadece askerî

personelin değil, ülkedeki askerî üs-
lerin de çekilmesini istediği konu-
sunda söylentiler dolmaktadır. Sedat'ın isteği, Sovyetlerin Akde-
niz'deki durumunu tehlikeye soka-
cağı için, iki ülke arasındaki iple-
rin tamamen kopmasına yol açabi-
lir. Bu ise, en başta Sedat'ın ama-
cına ters düşecektir. Çünkü Sedat'
ın Sovyetlere karşı izlediği politika-
nın temel amacı askerî etkiyi sil-
mek, fakat siyasal desteği koru-
maktır. Sovyetleri ülkeden uzaklaş-
tırma kararına rağmen, kullanılan
nâzik üslup ve geçenlerde Mosko-
va'ya bir nezaket ziyareti yapan Mı-
sırlı parlamento grubu, bu amacı
net bir biçimde yansıtmaktadır.

geçen hafta

MC GOVERN

MUSKIE

HUMPHREY

karar veren Missouri senatö-
rü Thomas Eagleton'un yeri-
ne, McGovern, başkan yar-
dımcılığı için Humphrey'e öne-
ride bulundu. Fakat Humph-
rey reddetti. Sonra sıra, Mus-
kie'ye geldi. Bütün bu isim-
ler, Mc Govern'in politikasını
kesinlikle reddetmiş kişiler
olduklarından, Mc Govern'in
düşüncelerindeki samimiyeti
de geniş ölçüde eleştirildi.

Mc Govern, hafta içinde, ye-
ni yardımcısının adını açıkladı:
Robert Sargent Shriver

Shriver, Kennedy'nin eniş-
tesidir. Gazetecilik ve büyük-
elçilik yapmıştır.

Fakat Mc Govern, kendi-
sine yöneltilen oportünizm
suçlamalarından kurtulabil-
miş değildir.

AFRIKA

SIERRA LEONE

Kongo Demokratik Cumhu-
riyeti, Zaire oldu. Seylan'ın ye-
ni adı, Sri Lanka, Kamboç
için artık, Khmer Cumhuriye-
ti deniyor. Bir yıldır bu ülke-
ler, yeni adlarını kullanıyor-
lar. Nedeni şu:

Eski sömürgecilik dönem-
lerinde kendilerine takılan ad-
lardan kurtulmak, kendi ken-
dilerini, hiç olmazsa sömürge-
ciler gibi çağırılmayarak, bir
ulusal bilinç gösterisi yap-
mak.

Eski İngiliz sömürgesi Sier-
ra Leone'nin adı da kulakta
portekizce yankılar bırakıyor:
«Sierra Leone». Devlet Başka-
nı Siaka-Stevens, ülkenin tam
Afrikalı ve yerli bir ada ka-
vuşmasını istiyor. Ancak, han-
gi adı seçmeli? Batı Afrika kı-
yılarında Gine ve Liberya ara-
sında bulunan, bu, olsa olsa,
3 milyon nüfuslu ülkenin yö-
neticileri şimdi bu sorunla uğ-
raşıyorlar.

UGANDA

Uganda Cumhurbaşkanı Idi
Amin, ülkeye bir yığın İsraili
danışman çağırmişti. Daha
sonra ülkeden çıkarttığı bu
danışmanları Amin, şimdi,
kendisine karşı darbe girişim-
lerinden sorumlu tutuyor.

İdi Amin'e göre, İsraili da-
nışmanlar, bir kısım subaylar-
la ilişki kurup, Kenya sınırını
yakınında kimî silahlı grup-
ları örgütlemişler.

Çatal kazık

Sovyetlere karşı izlenen bu po-
litika, başlıbaşına bir güç olmanın
en önemli unsuru olan bağımsızlık
duygusunu güçlendirirken, öteyan-
da Mısır'a, Batının gözünde daha
sempatik bir görünüm kazandı-
rmıştır. İsrail'in çıkardığı bütün gü-
rültülere rağmen, geçenlerde Baş-
bakan Aziz Sıtkı'nın kapısını çalan
İngiliz büyükelçisi, hükümetinin,
Sovyetlerin Mısır'a silah sevkiyatın-
da doğan boşluğu kapatmaya hazır
olduğunu bildirmiştir. Sedat, Sov-
yetlerden uzaklaşırken, ABD'ye de
yaklaşmamağa özellikle dikkat gös-
termektedir. ABD'nin tarafsızlığını
sağlamayı veterli görmektedir.

Kısacası, olaylar şunu doğrula-
maktadır ki, Mısır, Sedat'ın önder-
liğinde ve tarafsız hakemler önün-
de İsrail'le yeniden hesaplaşmağa
hazırlanmaktadır.

Bu hesaplaşma için Mısır'ın
başlıca iki şeye ihtiyacı vardır. Bi-
rincisi, kendine en güçlü silahları
sınırsız olarak satabilecek bir dev-
let; ikincisi, bütün güçlerini kendi-
siyle birleştirebilecek bir devlet.

Son iki haftanın gelişmeleri,
bunlardan birincisinin İngiltere,
ikincisinin Libya olacağını ortaya
koymuştur. Önümüzdeki haftalarda
ise İngiltere'ye Fransa'nın ve Lib-
ya'ya Suriye'nin katılması beklene-

bilir. Kuşkusuz ki, her yeni katılma, Sedat'ın deyimiyle, «yeryüzünde bir tek Arap kalıncaya kadar sürecek» olan bu savaşın ibresini biraz daha değiştirecektir.

F. Almanya-Çin

İlk köprü kuruldu

Federal Almanya parlamentosunun Dışişleri komisyonu başkanı ve muhalefetteki Hristiyan Demokrat Partisinin başkan yardımcısı Gerhard Schröder, Çin Halk Cumhuriyetine yaptığı 20 günlük geziyi tamamlayarak ülkesine döndü.

Schröder'in yarı resmî gezisi, Almanya açısından Çin ile diplomatik görüşmelere başlamak için bir sondaj niteliği taşımaktaydı. Schröder'in basın toplantısı, bu sondajın olumlu çıktığını ortaya koydu. Hristiyan demokrat parti kacı, Çin Halk Cumhuriyeti ile en kısa zamanda diplomatik ilişkiler kurulması için görüşmelere başlanmasında hiçbir engel görmediğini söyledi. Bu görüş, karşı tarafça da doğrulandı ve yazılı olarak formüle edildi.

İnce hesaplar

Federal Almanya, Başkan Nixon'un açtığı kapıdan geçmeğe çalışırken, başlıca iki güdü ile hareket etmektedir. Bonn'un ilk amacı, bu geniş pazarın dışında kalmamaktır. İkincisi ise, Doğu Almanya ile kesin anlaşmaların yürürlüğe girmesinden sonra, her iki Alman devletinin, Birleşmiş Milletlere ortak üyelik için yapmayı düşündükleri müracaatın Çin tarafından engellenmesini önlemektir.

Diğer yanda Çin, Avrupa Ekonomik Topluluğunun bu en güçlü üyesi ile karşılıklı ilişkiler kurmanın, dünya siyaset sahnesinde değişen durumunun bir gereği olduğunu düşünmektedir. Yakında başlaması beklenen resmî görüşmelerin başarıya ulaşması ise, herşeyden önce, geçmişin unutulması koşulu na bağlıdır.

Finlandiya-Doğu Almanya

Diplomatik ilişkiler

Finlandiya ile Demokratik Alman Cumhuriyeti arasında karşılıklı diplomatik ilişkiler kurulması amacıyla girişilen görüşme-

TOPLUM

TÜRKİYE
NOTLARI

TÜRKİYE
NİMET
ARZIK

ler, geçtiğimiz haftanın başında Helsinki'de başladı. Eğer görüşmeler olumlu biçimde sonuçlanırsa Doğu Almanya, ilk kez, komünist olmayan bir Avrupa ülkesi tarafından resmen tanınmış olacaktır.

Fin hükümetinin böyle bir adım atmasında Doğu ve Batı Alman hükümetleri arasındaki yakınlaşmanın büyük rol oynadığı bir gerçektir. Federal Almanya'nın Doğu politikasında kaydedilen gelişmeler karşısında, Fin hükümeti, her iki Alman devletini de resmen tanıma-

yı kaçınılmaz görmektedir. Federal Almanya'nın Doğu ile parafe ettiği anlaşmanın onaylanarak yürürlüğe girmesi halinde diğer Avrupa devletlerinin de aynı gerçekçi yolu izlemeleri beklenebilir.

Önemli iki şart

Fin hükümeti, Doğu Almanya ile diplomatik ilişkilere girmek için başlıca iki şart ileri sürmektedir. Birincisi, Doğu Almanya'nın İkinci Dünya savaşındaki Alman yıkımına karşılık, Finlandiya'ya toplam 166 milyon Mark tutarında tazminat

“Nihat
Erim
Parle,,

(Nihat Erim Konuşuyor)

Şimcik Sayın Nihat Erim konuşmuyor. Bu, ufacak bir el kitabının adı.

Dışardaki bürolarımızda, Artemis mâbedinin sütunları gibi yığılmış.

Dışardaki ilgililer, dağıtmamak cesaretini göstermişler!

Enformasyon teşkilâtı tarafından yayınlanmış, sorumlusu kim? Bilemem. Bildiğim binlerce adet basıldıdır. Bildiğim, Sayın Nihat Erim'in ordan burdan alınmış cümlelerini ihtiva ettiğiidir: «Atatürkün yokundayız» (Anıtkabir defterine falan tarihte yazılmış), «Her zamankinden fazla itibarhyız» (falan tarihte söylenmiş)...

Ve bu, böyle devam ediyor.

Kitap ortada. (Belki Hulâgu, Bağdat kütüphanesindeki kitapları bu cinsten oldukları için yakırtmıştır. O zaman helâl olsun! Hulâgu=Moğol imparatoru. Kimi bir çeşit anarşist sanmamam diye not ediyorum.)

Şimciiiik...

Yedi kat gâvuru merak ediyorum «Nihat Erim Parle» adlı el kitabını okuduktan sonra, kimbilir, göynü beyni nasıl oynıyacaktırl! Kimbilir, bilgi tabakasına ne kalın bir tabaka eklenecek ve öz özüne diyecek ki:

-- «Bre yedi kat gâvur! Tevekkeli, sana gâvur dememişler Bre yedi kat gâvur! Sen hiç bir şey bilmezmişsin dünyada, bu sözleri bilmedikten sonra... Oku da, adam ol!»

Gene şimciiiik...

1) Gelişigüzel savrulan Hazine parasına yarıyorum. O yanıklığı kanıksamışım.

2) Bu kitabın faydası nedir? Nedir ki, bütün Türkiye'ye ait eserlerden öncelikle ve ivedilikle basılmış? (Kitabı görün!)

3) Enformasyon ve propaganda politikamızda hangi kapının hangi mandalının hangi çivisi-dir? (Kitabı görün!)

4) Bizim idareminin adı sanı, demokrasidir.

“Devletin malı deniz mi?..”

Unutan varsa, hatırlasın. Conricius'un vecizelerini belliyebiliriz. Atatürk'ünküleri izliyebiliriz. Biri büyük filozof, öbürü büyük önder... Ama, demokratik nizamın herhangi bir başbakanının sözlerini bu şekilde ebedileştirme çabası dikkate değer. (Kitabı görün!)

«Her zamandan fazla güçlüyüz» veya kararlıyız veya azimliyiz... Yahu, dünyada ne sözler varmış!

Bu el kitabını, Sayın Nihat Erim «Bas!» dememiş ama, basanlara da «Bre keratalar, Devletin parasıyla böyle yağ çekilmez, bir daha tekrarlanmasın!» da dememiş.

★

Sakayı bırakalım...

Bir memleketin can damarlarından biridir enformasyon. Bu alanda seneler senesi ne yapılıyor, ne ediliyor, kimsecikler sormuyor. Enformasyon Bakanlığına, cenazeye gidecek karanfillerin rengi soruluyor da (Turhan Bilgin'e soruldu), böyle hesaplar sorulmuyor!

Enformasyon çalışmaları tatminkâr mı bulunuyor? İnsanların ufku bu kadar dar mı? «Ben zaten geçiciyim; etliye sütlüye karışmayıp, çubuğumu yakayım» politikası mı güdülüyor? Enformasyonun önemi mi idrak edilmiyor? Seneler senesi sarfedilen milyonlarla, yapılan işi kimse karşılaştırmıyor. Kimse lüzumunu duymuyor. Duyulur mu lüzum!

Makam sahiplerinin boy boy, gülümser, gençleşmiş resimlerini yaymak enformasyon mu? Sizi, gülmekten ve ağlamaktan yerlere yatacak bazı şeyler anlatabilirim. İcabederse, ki ediyor... Anlatırım, garezsiz, sâkin, örneğe, olaya dayana dayana, bu el kitabı gibi.

Sayın Başbakan Ferit Melen'e bir uyarım var: Yakında karşısına bir dergi teşebbüsü çıkacak, yabancı dilde.

Rica eylerim ki, poz poz resimlerinin basılmasına izin vermeyel!

Rica eylerim ki, övenlere imkân vermeye!
Rica eylerim ki, ricalarımla kendisini yormak istemem... Devlet Bakanı İsmail Arar'a niyaz eylerim...

Niyaz eylerim ki, «Beyfendicim, bir önsöz yazın» dendiğinde, sultânî bir «Hadi ordan!» çeksin.

Niyaz eylerim ki, sudan röportaj sorularına (ama, ne sudan!) cevap vermeye!..

Niyaz eylerim ki, bu gibi problemlerin üzerine azıcık eğile!..

Niyaz eylerim ki...

Çıkarına dokunduklarını varsa, hadi geçin saldırya, uydurun, arkadan, haysiyet rencide edici hikâyeleriniz!..

Peki, ben doğru söylemiyorum, o el kitabımı, kitapçığınızı yoketmeniz gerek. Doğru söylemedi mi ispat için...

Kaç bin basıldı ondan?

Kaç banknot sarfedildi?

Ne yapar?

Benim bilmek istediğim o kadar...

HASHAŞ TARLASI

Bir süre önce Belçika'dan Türkiye'ye, Türk tiyatrosuna ait resimler, slaytlar istendi.

Tiyatroya ait resimler, 1940 mı 42 miydi ne, Cüneyt Gökçer daha Konservatuvar mezunuyken çekilmiş. Oedipus'un veya Antigone'nin resimleri...

Bir de bir Belçikalı, gönderilen resimlerin birinin zerafetine bayılmış, «Aaaaa, çiçek tarlası» diye.

Kelebek gibi, zarif zarif, âdeta kanat çırpıp bir çiçek tarlası!

Bizimkilerden biri, son anda farkına varıp, dehşetle elinden almış, «resim kötü» diye!

Meğerse, hashaş tarlasıymış!..

Eh, bunca çabayla kendimizi kötü tanıtamayız, değil mi?

ödemesidir. Aylarca süren görüşmeler sonucunda Doğu Almanya hükümeti, bu tazminatı, mal ihracatı şeklinde ödemeyi kabul etmiştir. Fakat Fin hükümetinin, geçen ekim ayında yaptığı öneride ileri sürdüğü isteklerden ikincisininin Doğu Almanya hükümeti için kabulü daha güçtür. Finliler, Doğu Almanya'yı resmen tanımalarına karşılık, onun da kendi tarafsızlıklarını tanımamasını istemektedirler. Fin hükümetinin bu konuda duyarlılık göstermesinin tarihsel nedenleri

vardır. 1948 yılında imzalanan «Fin-Sovyet Dostluk, İşbirliği ve Karşılıklı Yardım Andlaşması»na göre, Fin ülkesi, Almanya'dan silahlı bir saldırıya veya saldırı tehdidinde uğradığı takdirde, Sovyetler Finlandiya'nın yardımına koşacaklardır. İşte Fin hükümeti, şimdi, bu yardımdan korunmak için, tarafsızlığın Doğu Almanya'ya kabul ettirmek çabasıdadır. Bunu başardığı takdirde de, başının üzerinde sallanan Demoklesin kılıcını kaldırmak için, muhtemelen, Moskova'ya başvuracaktır.

Umut verici gelişmeler

Finliler, Doğu Almanya ile yakınlaşmaya çalışırken Batı Almanya'yı gücendirmemeye de özel bir dikkat göstermektedirler. Bonn hükümetinin şimdiye dek bir tepki göstermemiş olması, iyimserliği artırıcı bir unsurdur. Çin ile Batı Almanya arasındaki gibi, Finlandiya ile Doğu Almanya arasında kurulan diyalog da daha gerçekçi bir dünyaya geçişin artık netleşen bir görüntüsü sayılmalıdır.

Tarihin ışığında:

Bir politikacının portresi (1)

Ünlü yazar Stefan Zweig'in "Bir politikacının portresi - Fouché" incelemesinin birinci bölümünü geçen sayımızda yayınlamıştık. Bu sayıda da ikinci ve son bölümü sunuyoruz..

Fouché'nin gizli polis örgütü

ROBESPIERRE

Kudret dönemi bir gün
bitti

Fouché, Lyon'dan Paris'e çağrılıyor ve eski düşmanı Robespierre'in Meclise hakim olduğunu te dirginlikle görüyor. Üstelik Lyon'da, kendisinin yeterince sert davranmamış olduğu söylenerek, suçlanıyor. Kürsüye çıkıyor, kendini savunuyor, uzun bir rapor okuyor. Ne alkış, ne de protesto. Mecliste en ufak bir tepki yok. Şöyle diyor Zweig: «Çünkü Meclis ürkek oldu. Cellât, bir ahtapotun kolları gibi bazı sağa, bazı sola aralarına uzanmalı, bütün sözlerin arkasında giyotinin mavi gölgesi ağır basmalı, susmayı konuşmaktan daha uygun buluyorlar. Korku, bunaltıcı bir sis gibi yüzlerine çöktü, bütün korkunçluğuyla. Görünmez bir düşmandan korkmak kadar başka hiçbir şey insanları hele yığını alçalamaz...»

Robespierre, Fouché'yi suçlıyor ve ikisi arasında büyük bir savaş başlıyor. «Robespierre, daha başka düşünenleri farklı insanlar değil, hainler sayıyor. Kendisi gibi düşünmeyen herkesi inanç inkârcısı olarak, zamanın suçlularının yakılma yeri giyotine itiyor.»

Ama Robespierre de ihtilâlin sürecinden kendini kurtarılamayacak ve giyotine gidecektir. Yeni bir dönem başlamıştır, terörcüler suçlanmaktadır. Bir zamanlar, yeterince terör yapmadığı öne sürülünce, başarılarını (!) Meclis kürsüsünden anlatmağa çalışan Fouché

için güç bir durumdur bu. Söz konusu olan, hayatıdır. Ama canını kurtarmayı başarıp, bir kenara çekilir. Adını ve mevkini kaybetmiştir, buna rağmen, canını kurtarmış olması bile büyük başarıdır onun için.

Gizli muhbiri

Bir tavanarasında, işsiz ve parasız, üç yıl geçirir. Zor bir dönemdir bu. Ama bu yoksulluk, Fouché'nin asıl yeteneğinin ortaya çıkmasına yol açar. Fransa'yı yöneten Beşler Kurulu üyesi Barras'a sokulur ve onun gizli muhbiri olur. «Kulak kabartmakta, herşeye kulak vermekte, bütün evlere gizlice sokulmakta, bütün tanışlarını gizlice konuşurup, günün dedikodusunu ağzlarından almakta ve hemencecik Barras'a yetiştirivermektedir». Fouché ilerde kabiliyet göstereceği Zaptiye Nazırlığına kendini bu sırada yetiştirir.

Barras'ın salonuna, onun «hafiyesi olarak», her zaman girip çıkan Fouché, bu arada, «paranın 1793'lerin kan kokusundan daha güzel koktuğunu keşfeder ve büyük sermaye ile ilişkiler kurar.» Fouché, bütün iktidarlara gösterdiği sadakati, hizmeti, şimdi paraya göstermektedir. Hızla yükselmektedir ama, bu yükselişi, karanlık işler çevirerek gerçekleştirmekte, bir yandan da cebini doldurmaktadır.

Yeni efendileri, tu adamın her işte kullanılabileceğini keşfediyorlar ve 1799 Thermidor'unun üçüncü günü Fouché Fransız Cumhuriyetinin Zaptiye Nazırlığına atanıyor. Joseph Fouché nazır! Parisliler, top patlamış gibi, korkuyla sıç

ıyorlar. Herkes, Fouché'nin ne ya pacağını bekliyor. Bir zamanların terörcüsü, şimdi bildiriler çıkarıyor, durmadan, «düzen, güvenlik, huzur» sözlerini tekrarlıyor. Zweig, Fouché'nin tutumunu şu cümleyle anlatıyor: «Fouché'nin parolası, anarşizmle mücadele. Basının özgürlüğü kısıyor. Bir türlü arkası gelmeyen kısırtıcı nutuklara son vermek ge rekiyor.»

Fouché'nin örgütü

Zaptiye Nazırı Fouché, dehasını bir haberalma örgütü kurmakta gösteriyor. Ama bu öyle bir örgüt ki, düğme kendi elinde. Kendisi olmazsa mekanizma da işlemez. «Herşeyi haber alıyor, ama kendisi için yararlı görürse açıklıyor. Komploları bazen teşvik ediyor, bazen önüyor, bazen yapma komplolar düzenliyor ve bazılarını gürültüyle ortaya çıkarıyor (katılanları da uyarıyor bir yandan, kendilerini korusunlar diye). Bütün sanıkları bir bir kendi odasında sorguya çekiyor. Terörcülüğü de bir zamanlar Lyon'da yaptığı gibi sürdürüyor. Fakat o hantal ve gıcırıtılı giyotinle değil artık. Ruhlara korku zehiri ve suçluluk bilinci aşılayarak, dinlenildiği ve suçun ortaya çıktığı kanısını uyandırarak binlerce kişinin soluğunu kesiyor. Devlete karşı her direnci kırmak için bulunmuş 1792 modeli makine, yani giyotinin, Joseph Fouché'nin 1799 polis mekanizması yanında pek hantal bir âlet kalır.»

Ama, Direktuarın gücü gittikçe zayıflıyor ve Fouché, Napolyon Bonapart'ın Mısır'dan yola çıktığını haber alıyor. Napolyon, Fransa'

★ Fransız ihtilâlinde bir politikacının portresi - Fouché, yazar: Stefan Zweig çeviren: Burhan Arpad. Cem yayınları. fiyatı 10 lira.

ya hâkim olacaktır. İleri görüşlü Fouché bunu sezmekte gecikmiyor ve kendisini yeni efendinin hizmetine hazırlıyor. Ama yine de son ana kadar Bonapart'ı da, Meclisi de idare etmekten geri kalmıyor. Bonapart, iktidarı ele geçirmenin üstesinden gelirse, Fouché onun en sâdik adamıdır elbette; başaramazsa, Direktuvar'ın sâdik bir adamı olarak kalır.

Zweig, Fouché'nin bu manevrasını şöyle anlatır:

«Fouché, daha ilk karşılaşmada, kendini aşırı bir güvenle Napolyon'un buyruklarına bırakır. Fakat yine de kendini onun eline büsbütün vermez. Direktuvarı iktidardan düşürüp Bonapart'ı ülkenin tek hâkimi yapacak o komploya açıktan katılmaz; bunu yapmayacak kadar dikkatlidir. Bütün hayatının temel ilkesi olan zafer kesin belli olmadan asla kesin karara varmamalı görüşüne bu konuda da sınıksız bağlı kalır. Sadece çok tufan birşey olur; Fransa'nın her zaman için kulağı delik ve görüşü keskin Zaptiye Nâzırı, o günden sonraki haftalarda aşırı aksar. Yani, birden kör ve sağır olur. Yaklaşmakta olan bir hükümet darbesi üzerine şehirde fıslıdanan söylentilerin hiçbirini duymaz, eline tutuşturulan mektupları görmez. Başka zamanlar hiç kusursuz işleyen haberalma mekanizması, bir büyüyle bozulmuş gibidir. Direktuvar kurulunun beş üyesinden ikisi komplocular arasına katıldığı, bir üçüncüsü yararı yarıya elde edildiği halde bile, Zaptiye Nâzırı, eli kulağında askeri darbeyi hiç habersizdir. Daha doğrusu hiç birşeyin farkında değilmiş gibi davranır. Direktuvara gönderdiği günlük raporlarında general

İHTİLALLER VE DARBELER TARİHİ

Kraliçe Marie Antoinette de sonradan sekiz ay sonra (16 Ekim 1793) Kraliçe Marie Antoinette de sonradan sekiz ay sonra (16 Ekim 1793) Kraliçe Marie Antoinette de sonradan sekiz ay sonra (16 Ekim 1793)

Bonapart için de, kılıçlarını sınırlı sınırlı sınırdatan askeri kılık için de tek satır yoktur. Fakat ötekilere, yani Napolyon ve arkadaşlarına da yazılı hiçbir belge vermez elbette. Sadece susmakla ihanet eder Direktuvara. Napolyon'dan yana davranışı da yine sadece susmakladır. Bekler, bekler ve bekler. İki yaşayışı mizacı bu gerilim anlarından, karar saatinin en son saniyelerinden pek hoşlanır. Her iki tarafın korktuğu, her iki tarafın kendinden yana kazanmak istediğini ve parmakları arasında terazinin titrediğini hissetmek, bu muhteris entrikacı için dünyanın en zevkli hazzıdır. Dünya çapında bir kumarın kesin sonucu hızla yaklaştığı bu anlar, yeşil çuhalı masa başı ya da şehvet heyecanlarıyla ölçülemezcek kadar eşsizdir onun için.»

«Rüzgâr fırladığı»

Napolyon kazanıyor ve Fouché, Zaptiye Nâzırı olarak bir de bildiri yayımlayarak onun yanında ve hizmetinde yer alıyor. Fouché'nin usta manevrası, rüzgâra göre yön değiştirmesi herkes tarafından farke edilmiştir ama, Fouché buna aldırmaz.

Stefan Zweig'in satırlarında bu konuda ilginç bir de olaya rasthyoruz:

«Paris kenar semt tiyatrolarından birinde bir kaç hafta sonra, 'Saint Cloud'un Rüzgâr Fırladığı' adlı bir oyun başlıyor; Fouché'nin esen rüzgâra göre yön değiştiren ve fakat yeniden çok hesaplı davranışları adlar pek az değiştirilerek ele alınan bu paradıvi herkes anlıyor ve alkışlıyor. Fouché, kişiliğini böylesine yerer bir oyunu sansürce yasaklatılabildi elbette. Bereket böyle şeyler yapmaktan kaçınacak bir mizacı var. Kişiliğini, daha doğrusu kişiliği olmadığını hiç gizlemiyor.»

Fouché artık, başdöndürücü bir hızla yükselen Napolyon'un hizmetinde başarılı bir Zaptiye Nâzırıdır. «Ama Napolyon'un da bir zaafı vardır: Fransa'ya yalnız değil, aç ve haris bir aile çevresiyle sarılı olarak gelmiştir. İssiz dört erkek kardeşi, şimdi onun böylesine umulmadık yükselişini görünce, eteklerine yapışıyorlar, bütün alleyi birlikte yükseltsin diye. Viktor Hügo, 'Napolyon şimdiden Bonaparte'm altında ezilmiş bulunuyor' demekte.»

Napolyon, kardeşlerinin çevirdiği bütün kirlî işleri Fouché'nin çok iyi bildiğinin farkında. Bu, herşeyi gören, herşeyi bilen, kurduğu teşkilâtın kolları bir ahtapot gibi bütün Fransa'yı sarmış adam, önce kardeşleri, sonra Napolyon'a ra-

NAPOLEON BONAPART
Kudretli imparator

hatsız ediyor. Ondan kurtulmak lâzım, ama darılmadan, kırmadan kurtulmak. Formül bulunuyor: Fouché, Zaptiye Nâzırığı görevinden alınmıyor ama, bu nâzırlık kaldırılıyor. Fouché, gürlütüsüzce zarsız duruma getirilmiştir, şimdi ona bir de sus payı vermek lâzımdır: Senato üyeliğine atamıyor. Ayrıca bir de prenslik veriliyor, Oranto Dükü ünvanını elde ediyor.

Fouché, özel hayatına dönüyor. Zaten zengindi; Napolyon'un bağışladığı topraklar onu büsbütün zenginleştiriyor. Ama o, bununla yetinmiyor. Borsa oyunları, çeşitli şekillerde ele geçirilen yeni topraklar onun varlığını gittikçe artırıyor. Usta Zaptiye Nâzırı, artık, usta bir sermaye adamı olmuştur. Ama, kafasında hâlâ, Zaptiye Nâzırlığının o büyük yetkileri, iç dünyasında politika özlemi vardır.

Şöyle diyor Zweig:

«İktidar, görenleri taş eden periler gibidir! Onu bir kez görmüş olan, bakışlarını bir daha ayıramaz, büyülenip kalır. Hüküm sürmenin ve buyruk vermenin sarhoşluğunu bir kez tatmış olan, bundan asla vazgeçemez. Kendi isteğiyle bundan vazgeçmişlere örnek bulabilmek için dünya tarihi sayfalarını çevirelim: binlerce ve on binlerce ad arasında, Sulla ve Beşinci Karl'dan başka pek pek bir düzine kişi bulabiliriz, milyonlarca insanın alın yazısıyla oynamak gibi kötü bir eğilimden gönülhoşluğuyla ve aklībasında olarak kendini kurtarabilmiş. Sarhoş içmekten, kumarca oyundan, kaçamak avcı avlanmaktan ne kadar vazgeçebilirse, Fouché de politikayı o kadar bırakabilir.»

Fouché, eski alışkanlığıyla her hafta Napolyon'a gizli raporlar vermeğe devam ediyor. Napolyon'un kafasında imparatorluk sevdası bulunduğunu çok iyi bilmektedir; bu

yolda hizmet ediyor ve Senato'nun Napolyon'a «başladığı eseri tamamlayarak ölümsüzleştirilmesi» yolundaki «köpekçe yaltaklanma» dilekçesini vermesini sağlıyor. Hizmetinin karşılığını, yeniden nâzır atanmakla görüyor.

Ama ne Fouché Bonapart'a, ne de Bonapart Fouché'ye güvenmektedir.

Fouché, devletin bütün mekanizmasını avuçlarında tutmak istiyor; oysa, Bonapart'ın buna izin vermesi düşünülemez. Yine aynı sonuçla karşılaşılıyor; Bonapart Fouché'yi görevden azlediyor. Yeni bir Zaptiye Nâzırı atanmıştır. Fouché, Zaptiye Nâzirliğindeki yılları boyunca, büyük bir titizlikle hazırladığı binlerce dosyayı yakıyor, şifreleri karıştırıyor, gizli teşkilâtın örgüt planını yok ediyor; yeni Nâzıra kupkuru bir makam teslim ediyor. Çünkü o, devlet için değil, sadece kendisi için çalışır!

Fouché yine makamdan, itibardan yoksundur.

Fouché, sürgün hayatını yaşarken, yenilgiler Napolyon'un yıldızını söndürmektedir. Fouché, Napolyon'un devrileceğini anlar anlamaz, zaman geçirmeden Paris yolunu tutar, ama, yeni efendiye hizmetini arz etmekte geç kalmış, kendisi Paris'e gelinceye kadar, 18'inci Louis kiral olmuş ve kabine kurulmuştur. Yine de politikamın bulunduğu her yerde dolaşmağa ve kiralardan görev istediğini açık söylemeye başlıyor. Ama, faydasız! Fouché'nin dönemi

Napolyon'un, Elbe adasından kaçıp Fransa'ya girişi ve Paris'e yürüyüşü ortalığı karıştırıyor. Bu karışıklık ise, Fouché'nin istediği şeydir. Kiral, bu tehlikeli durumda, Fouché gibi bir kurdu görev başına getirmenin işe yarayacağını düşünüyor ama, Fouché, neyi ne zaman yapacağını çok iyi bilmektedir, görev teklifini reddediyor. Kiral'ın emriyle tutuklanıyor. Ne var ki, Napolyon Paris'e girmek üzere. Kiral kaçıyor; Fouché serbest kalıyor ve İmparatora hizmetini sunuyor: yeniden Zaptiye Nâziridir! İmparator, hiç güvenmediği halde onu bu göreve getirmiştir; çünkü, bu karışıklıkta ona ihtiyacı vardır; Fouché de, İmparatora güvenmediği halde, bu görevi kabul etmiştir; çünkü, onun da iktidara ihtiyacı vardır.

Yıllar boyu süren savaşlardan bıkan halk, Napolyon'u istememektedir. Bütün Avrupa ona karşıdır. İmparator, yeni imparatorluk döne-

minde eski gücüne sahip olmadığını anlar; oysa Fouché, en güçlü yıllarını yaşamaktadır. İnanılmaz bir şey ama, herkes, İmparatorun nâzırına, İmparator'dan daha çok güven gösteriyor. Stefan Zweig'e göre, «tarih, Fouché adını lânetle yazarken, yüz gün süren bu dönemde gösterdiği pervasızlığı, partilere davranış üstünlüğünü ve düzen çevirmede ustalığını inkâr edemeyecektir. Saygıdeğer kişilikten yoksun ve erdemsiz, gerçek devlet adamı olunabilseydi, Fouché, yüzyılım en başta gelen devlet adamları arasında yer alırdı.»

Zweig devam ediyor:

«Fouché'yi en iyi tanımış olan Napolyon'un St. Helen adasında söylediği şu sözler büyük anlam taşır: 'İhaneti yüzde yüz başarabilen tek insan olarak Fouché'yi tanıdım bütün ömrümde.'

Joseph Fouché rastgele ihanet eden biri değil, tam bir ihanet örneğidir. İhaneti dâhilik yapabilmiş bir mizacı vardır. Bunu başarabilmiş tek insandır. Çünkü ihanet etmek onun için bir amaç, başarı için başvurulan bir yol değildi, yaradılışında vardı.»

Napolyon'un Waterloo bozgununu Paris'te herkesten önce öğrenen Fouché, kişiliğinin ihanet yanını hemen harekete geçirir. Meclis'e hakim olmuştur, Napolyon'u tahtından indirir, kurulan beş kişilik Di-rektuvarda en büyük rakibi Carnot'yu oyuna getirip, kendini başkan seçtirir. Şimdi Fransa'nın birinci adamı, Fouché'dir.

Ama bu ihtiraslı, hesaplı adam da bir hata yapacaktır. Kiral 18'inci Louis'ye haber gönderir: «Kendisine bir nâzirlik lütfedilirse, Paris'i Kirala teslim etmeye hazır»dır!...

Kiral, bu pazarlığı kabul eder ve yine Fouché tarafından düzenlenen oyunlar zinciri içinde Kiral tahta oturur.

Herşey tersine dönüyor

Fouché, Kiralın da gözdesidir. Ama Kiral, amcasının giyotinine gönderilişinde Fouché'nin oynadığı rolü unutmamıştır. Üstelik sarayda, 16'ncı Louis'nin kızı da yaşamakta ve intikam peşinde koşan bir hayalet gibi dolaşmaktadır. Kiral ailesi, kardeşinin kaatilini saraydan kovması için Kirala baskı yapmaktadır. Fouché'nin yıllar önceki oyunu şimdi ters dönmüştür.

Saraydan da, Fransa'dan da kovulur.

Metternich'e başvurur ve Avusturya'nın Linz şehrinde yaşaması için izin ister. Linz'de bu ihtiyar adama kimse önem vermez. Bir süre sonra ciğerlerinden rahatsızlanınca, havası sağlığına daha uygun gelecek olan Trieste'ye naklini ister. Sessiz sedasız bu şehre gider ve 26 Aralık 1820 günü ölür.

Zweig, bu sonu şu satırlarla anlatıyor:

«Ünlü Otranto Dükünün ölüm haberi dünyada önceleri pek büyük bir ilgiyle karşılanmaz. Unutulmuş adının uyandırdığı solgun ve ince bir anılar bulutu şöyle bir dolaşır başlar üzerinde ve hiç iz bırakmadan geçip gider.»

Özgür İnsan aylık dergi

3'üncü sayı çıktı

■ bir sanayicinin görüşü

BÜLENT ECEVİT'İN BAŞYAZISI:

■ demokraside bunalım

■ osmanlı çağında "oy"

■ anayasa ve CHP'deki gelişmeler...

MAHMUT T. ÖNGÖREN yeni dönem

Artan mali olanaklar

TRT, yeni bir kimliğe kavuşmak üzeredir. Bütün TRT örgütünün yeniden kurulma işi tamamlanmıştır. Bu satırları okuduğunuz sırada, yeni örgütteki yeni yerlere çeşitli elemanlar atanmış olacak ve TRT'nin tarihinde yeni bir dönem başlayacaktır.

Gerçekte, TRT'de yepyeni bir dönem, yaklaşık olarak birbuçuk, hattâ iki yıl önce başlamıştır. Fakat artık şimdi, birtakım ölçümler ve değişikliklerle, en sağlam bir biçimde, yeni bir düzene girildiği muhakkaktır.

Yeni TRT dönemi başlarken alınan ölçümler ve yapılan değişiklikler nelerdir? İşin başındayken bunları kısaca gözden geçirmekte yarar vardır. Çünkü, nihayet, bütün bunların daha iyi programlar yayınlamak ve dolayısıyla de halka yararlı olmak üzere yapıldığı anlaşılıyor Aksi düşünülemez.

Son iki yıl içinde TRT'nin çeşitli olanakları artmış veya gelişmiştir. Bunların başında, Hükümet - TRT ilişkileri gelmektedir. Gümrük, sansür ve döviz kanularında TRT'nin daha önce karşılaştığı güçlükler artık ortadan kaldırılmış olduğu için, özellikle TV ile ilgili cihazları ve filmleri satınalmadaki kolaylıklar, Televizyonumuzun, çeşitli teknik eksikliklerini tamamlamasını sağlamıştır. Bu arada, TRT'nin mali olanakları da, özellikle TV reklamları ile, artmış ve para ile, gereken her cihazın ve program malzemesinin satın alınabilmesi mümkün olmuştur.

Teknik alanda TRT'ye son yıllarda bir hayli ün sağlayan bir gelişme de, PTT'nin radyo-link hatlarını tamamlaması üzerine, TV yayınlarının çeşitli illerimize yayılmasıdır. Link hattının yolu üzerindeki illere TRT'nin birer verici koymasıyla ve İstanbul Teknik Üniversitesi ile Eskişehir İktisadi ve Ticarî İlimler Akademisi'nin de kendi vericilerini TRT'nin hizmetine vermesiyle TV izleyen bölge bir denbire genişlemiştir.

Çalışma düzenine yeni biçim

Teknik ve mali olanakların artmasıyla her şeyin çözümleneceğini TRT yönetimi anlamış olacak ki, TRT içindeki çalışma düzenine de yeni bir biçim verilmesi kararlaştırılmıştır. Artık böylece, TRT yönetimindeki aksaklıkların çoğunun ortadan kalkacağına inanılmaktadır. Özellikle Televizyonun belini ilk yayım gününden itibaren bükmekte olan kırtasiyeciliğin ortadan kaldırılacağı düşünülebilir. Elbette, yalnız kırtasiyecilik değil, gelişmeyi önleyen bazı personelin de TRT'den uzaklaştırılması düşünülmüş ve bugüne kadar birçok kimsenin işine son verilmiştir. Ayrıca, geçen hafta içinde de, Genel Müdürlükte yıllardan beri çalışmakta olan ve sımsız TRT'ye girdiği anlaşılan elemanlar da, TRT'nin bu işlerden iyi anlayan diğer elemanları tarafından bir sınavdan geçirilmiştir. Başarıya ulaşamayanların, TRT'de görev alamıyacakları tahmin edilebilir.

Bu arada, yeni örgütteki yeni kilit noktalarına tecrübeli elemanların getirileceği muhakkaktır. Sonra, Ankara Televizyonu'ndaki eleman açığı, sayısı bir hayli yüksek assubayla kapatıldığı için, Televizyonumuzun personel sorununun böylece çözümlendiği anlaşılmaktadır.

Ve programlar

Programlara gelince; bir TV yöneticisinin, bundan dört-beş ay önce, bir gazete röportajında belirttiği gibi, «TRT Televizyonu'na yöneltilen eleştirileri ortadan kaldırmak

için dış kaynakların artırılması gereği» üzerinde de durulmuş ve gerçekleşen bu girişim sonunda büyük bir hamle ile Türk televizyonunu kurtaracak olan— yabancı dizi filmleri, birer ikişer ekrana çıkarılmaya başlanmıştır. Fakat bu filmler dışardan henüz istenilen sayıda alınmadığı için olsa gerek, TRT Televizyonu, şimdilik, vaktiyle yararsız bulunarak görevlerine son verilen elemanların bizzat hazırlanmış oldukları programları yeniden yayınlamak suretiyle saatleri doldurmağa çalışmaktadır. «Yararsız» elemanların bu «yararlı» programlarının ikinci kez yayınlanmasına en kısa zamanda son verileceği düşünülebilir.

Böylece, TRT'nin bütçe, personel, teknik olanaklar, mevzuat, örgüt ve dış kaynaklarla ilişkiler durumu kökünden bir çözüm yoluna bağlanmakta ve TRT Genel Müdürlüğü, özellikle TV yöneticilerine büyük olanaklar vermektedir. Bu yöneticilerin bundan sonra yapacakları iş, artık, olumlu ve başarılı programlar yayınlamaktır.

Bu arada, TV yöneticilerinin önünde bir büyük engel bulunduğunu da, haksızlık etmek istemediğimiz için, belirtmekte yarar görüyoruz. Son iki yılda gerçekten artan bütçe ve teknik olanaklardan ve tamamen TV yöneticilerinin arzularına göre yapılan yeni örgütlenmeden sonra da programlar bir düzene girmez ve düzelmezse, TV yöneticileri, suçu, herhalde artık, eski yöneticilere yüklemek fırsatını bulamayacaklardır.

OLİMPİYAT YAYINI

Yapılan açıklamalara göre, Münih Olimpiyatlarından naklen yapılacak TV yayınının 93 saatlik bölümü İntervision TV şebekesinden, 10 saatlik bölümü de Eurovision TV şebekesinden alınarak Türk televizyonuna verilecektir.

Birinci TV şebekesinin üyeleri arasında Demokratik Alman Cumhuriyeti, Finlandiya, Macaristan, Polonya, Romanya, Çekoslovakya, S.S.C.B. ve Bulgaristan bulunmaktadır. Türkiye, Olimpiyat yayınına işte bu son ülke üzerinden alacaktır. Doğu blokunun bir TV şebekesi olan İntervision'a yılda ortalama 2000 program

verilir. Bu programların yüzde 30'u spor, yüzde 36,4'ü siyasal, yüzde 10,7'si kültür, yüzde 7,8'i eğlence ve yüzde 5,8'i ise çocuk programlarıdır.

Eurovision adlı diğer uluslararası TV şebekesinde ise Bulgaristan'la birlikte bazı Doğu ülkelerinin bulunmasına rağmen üyelerin çoğunluğunu Batı ülkeleri oluşturur. Türkiye, bu şebekenin kurucusu olan Avrupa Yayın Birliğinin üyesidir.

Yine yapılan açıklamalardan anlaşıldığına göre, Olimpiyatları Münih'ten yayınlamak üzere, Türkiye, her iki uluslararası TV şebekesine birden yaklaşık olarak, 2 milyon Türk lirası ödemiştir.

Eskiden de böyle miydi, yoksa yeni mi çıkarmışlar: hayranlarından gelen çiçekleri, şarkıcılar, sahneden salona 'anons' ediyorlar: bu buket filân beyden, bu sepet feşmekân hanımdan vs... Sanatçıya çiçek göndermek ne kadar onun sanatına saygıysa, bunun ortalığa acıklanmasını beklemek o kadar görgüsüzlük! İsin garibi, sanatçılardan da, çiçekleri gönderenlerden de rahatsız olan yok, tam tersine, bu garip ve çirkin reklâmın yapılmasından, iki taraf da memnun!

Gazetelerdeki 'sosyete' sayfalarına arasına bir göz atar mısınız? Şaşılacak iştir: en büyük şehirlerimizin en 'tanınmış' ailelerinden en namlı hanımlar objektife ya dansöz, ya da sinema yıldızı tavırlarıyla poz verirler? Kılık-ları da zaten onlarımlıktan farksızdır. Dedikodu yazarlığı, bizde, şu ya da bu eğlenti gecesinde kimlerin bulunduğunu, ne gibi çöşkunluklar yaptığını kamuoyuna açıklamak düzeyine düşmüştür. Bunda eğlence endüstrisinin tüketicisi olabilecek nitelikteki toplum kesiminin aşırı gösteriş merakı en baş etken. Siz en saygıdeğer hanımların bilmem hangi balodaki 'süksellerini' gazetelere 'bizzat' telefon ederek bildirdiklerini, yazılmasını istediklerini belki duymamışsınızdır ama, biz içinde yaşıyoruz.

Gösteriş merakı, gerçekte, maddi ya da manevi eski yoksullukların dışı virusudur. Kim ki adının ille ortalarda dolmasını, resimlerinin boy boy dergilerde görünmesini, yaptığı 'jestlerin' olur olmaz her yerde anılmasını istiyor, geçmişinde yaşanmış bir yetersizliğin acısı içindedir: ya soyu sopyuyla büyük parasızlıklardan gelmektedir, ya da kişisel olarak bilmem ne tür bir aşağılık kompleksinin etkisi altındadır. Toplumsal etki, sanırım, bireysel etkiden ağır basıyor. Görgüsüzlük, yoksulumsu bir yaşantıdan geniş bir yaşantıya geçişle kendini gösteriyor ki, bu, soyluluk yerine paranın ölçüt olmaya başladığı dönemlere vergi bir hastalık: Türk karikatür sanatında 'hacığa' tipi ve terimi ne zaman belirmiştir bir hatırlasanıza: ikinci dünya savaşı karaborsasında semirmiş esnafın ve kasaba ağasının burjuvalığa özendiği dönemde!

Çok zaman oluyor, bir gün, Orhan Kemal ve Yaşar Kemal ile Parkotel'de oturuyorduk. İki usta romancı, yeni roman tasarımlarından söz ediyorlardı. Orhan Kemal benim de romancılık heveslerimi bildiğinden olacaktı: «— Sen neler hazırlıyorsun?» anlamına bir soru sordu. Ona şehir burjuvazisini, kasaba ve köyden şehre göçen 'taşralı'nın iş ve özel yaşantısını geniş kesitler halinde veren romanlar tasarladığımı söyledim. İnsanın içinde kırmızı bir karanfil gibi acıveren yanpırı külhanbey güllüğüyle: «— Öyle ya, içimizde bunu yazmaya başka heves eden yok» dediğini hiç unutmuyorum. Gerçekten de, Kurtlar Sofrası'nda beliren Seyit Sabri komprador ticaret burjuvazisinin, Asım Tağa gösteriş meraklısı hacıganın, Kelesoğlu ise geleneksel ağadan bozma şehir burjuvazisinin örnekleri oldular. İstanbul'da bu yolculuğumda gördüklerim ve gözlediklerim edebiyatımızda

gösteriş merakı deyip geçmeyelim

bu yanı işlemeyişin ne yaman bir boşluk bıraktığını apaçık ortaya koyuyor, hani nerde öteki şehirli romancılarımız, nerede büyük isadamları çevresinden bize çıkarırlardı büyük kesitler?

Balzac ve Zola, birisi Comedie Humaine ile ötekisi ünlü Rougon-macquarts'ları ile Fransız toplumunda burjuvalaşmanın ne görkemli bir beşeri haritasını çizmişlerdir! Soyluların, gittikçe palazlanan esnafın para gücüne adım adım yenilisi, yeni zenginlerin gösteriş düşkünlükleri, soyluları öyküneyim derken içine düştükleri acıklı ve gülünç yanlışlıklar, toplumun yeni bir toplumsal katın çıkarlarına göre yeniden ve nice ağırlarla düzenlenisi, o büyük eserlerde, nasıl da derinlemesine, cetrefil ve ayrıntılı olarak anlatılmıştır!... Gorkiy de 'Klim Samgin'de, 'Artamonov'lar'da, 'Batak'da, daha başka eserlerinde, aynı şeyi Rus toplumu için yapmıştır. Bize gelince, biz bir türlü otuz yıl önceki Türk köyünü anlatmaktan başımızı alamıyoruz. Daha da garibi, Halide Edip, Reşat Nuri, Yakup Kadri, Peyami Safa, hattâ Ömer Seyfettin kendi çağlarının 'yukarı toplum çevrelerinden' başarılı toplumsal kesitler veriyorlar da, çağdaş toplumcu romanlarımıza dayandık ne ansızın bir boşluğa düşüyoruz. Bu boşluk kesinlikle doldurulmalıdır. Zira şehirleşme kadar, sanayileşme, sanayileşme kadar ulusal gelirden birey başına düşen gelirin artması yeni insanlar, yeni toplumsal eğilimler ve özelemler doğuruyor, sanatın önemli işi bu belirtileri esthétique bir çerçevede yeniden yaratmaktır.

Kaldı ki sorunun adamakıllı ciddi bir de siyasal yanı var: gösteriş düşkünü yeni zengin servetinden emin değildir, yıllanmış servetlerin ağırbaşlılığı ve soyluluğu yoktur onda, en ufak bir toplumsal kımıldama telâsa düşmesine, ortalığı velvelaye vermesine yeter; bu bakımdan, otoriter rejimlerin, irili ufaklı faşizmlerin baş destekleyicisi bu köf ve nam düşkünü çevrelerdir. Faşizmlerin tantana, tören ve saltanat düşkünlüğünü göz önüne alırsanız, gelişmekte olan ülkelerde nasıl ham bir burjuvazinin siyasal ifadesi (expression) olduğunu büsbütün anlarsınız.

Gösteriş merakı deyip geçmeyelim!...

Fatih Dural (Kastamonu) — Toplumcu gençliğimizin içten bir özeleştirisi olan mektubunuz beni duygulandırdı ve yüreklendirdi. Teşekkür ederim. Çalışmalarınızı sürdürürken toplumsal'la siyasal arasındaki farka dikkat etmenizi, hele esthétique değerleri gözden uzak tutmamanızı öneririm. Yeni çalışmalarınızı beklerim. Saygı ve sevgi.

R. ÇETİN ARAÇ Sinematek

Onat Kutlar'la bir konuşma

Sinema yazarımız R. Çetin Araç, ülkemizde gerçek ve bilinçli sinemasever yeni kuşaklar yetiştirmek için yoğun bir çaba harcayan, sinema sanatına yaptığı gö-nüllü hizmeti altı yıldır ak-satmadan sürdüren, Sinema konusunda Türkiye'nin en yetkili kültür kuruluşu "Türk Sinematek Derneği" nin yönetmeni Onat Kutlar ile, sinemanın çeşitli sorun-larını kapsayan bir konu-şma yaptı. Soru - Cevap biçiminde düzenlenen ve iki sa-yı sürecek olan konuşma-nın ilkini sunuyoruz.

TOPLUM

ARAÇ :

— Geçtiğimiz sinema mevsimi, bildiğiniz gibi, daha önceki yıllardan, sinema sanatı bakımından, İstanbul'da çok hareketli geçti. Sinema sanati ortamının bu canlılığının nedenleri sizce nedir? Ve Türk Sinematek'inin yöneticisi olarak, bu canlı ortamın doğuşunda Sinematek'in ne gibi katkısı olmuştur?

KUTLAR :

— Evet... Dediyiniz gibi, bu mevsim, hem Türk sinemasının ürünleri ve olayları bakımından, hem de dünya sinemasının örneklerinin sergilenişi yönünden oldukça ilginç geçti. Ülkemizde sanat yaşantısının oldukça güç bir deneyden geçtiği, sanatçının ve sanat kurumlarının derin kaygılar içinde bulunduğu böyle bir dönemde bu gelişme ilginçtir. Elbette, bunaların mantıksal sonucu ola-

rak, bütün sanat dallarında olduğu gibi sinema sanatı alanında da budanmış bir gelişme ile, daha doğrusu, a-sılması güç engellerle karşı karşıya olduğumuzu biliyorsunuz.

Geçen mevsim, Türk sineması yönünden ilginçti; çünkü, Yılmaz Güney gibi değerli bir yönetmenin en verimli yıllarından birini yaşadık. Ağıt'ın ve Acı'nın yurt içinde, Umut'un ise yurt dışında kazandığı başarılar hepimiz için sevindirici oldu. Bildiğiniz gibi, Altın Koza şenliğinde bütün önemli ödülleri kazanan Yılmaz Güney kişiliği hem Sinematek'te yapılan toplu gösterisinde ve ticari salonlardaki gösterilerde Türk seyirci ve eleştirmeninin övgüsünü kazandı, hem de Fransız sinema ortamının büyük ismi Henri Langlois'nın, Peter Brook gibi bir yönetmenin ve birçok yabancı yazarın dikkatini çekti.

Sonuç olarak, Umut filmi bir yandan Cannes şenliğinin "Yönetmenler Gösterisi"nde dünya kamuoyunun önüne çıkarken, öbür yandan Langlois'nın ünlü Fransız Sinematek'inde gösterilen ilk uzun metrajlı Türk filmi olmak ayrıcalığını kazandı.

Ayrıca, gene Henri Langlois'nın haziran 1972'de Chaillot sarayında açtığı ve evrensel çapta bir olay sayılan "Dünya Sinema Sanatı Müzesi"nde de Yılmaz Güney ve filimlerine bir köşe ayrıldı. Batı ülkelerinin yayın organlarında çıkan haberler, aralarında Truffaut, Varda, Godard, Burton, Brook, Chabrol gibi birçok ünlü yönetmen ve sanatçının imzaları bulunan bildiriler; Venedik, Berlin gibi şenliklerin bültenleri bu ilginin dünya çapında bir gelişme göstererek artacağını haber veriyor bize...

Ülkemizde gösterilen yabancı filimlere gelince; sizin ve sinema yazarı arkadaşlarımızın isabetle belirttikleri gibi, gerçekten canlı bir mevsim geçirdik. Bir defa, film ithalcileri arasına yeni katılan iki firmadan özellikle Sinevizyon'un listesinde gerçekten ilginç filimler yer almaktaydı. Gene yeni firmalardan Sintel ve Batı Film de değerli filimler ithal ettiler. Daha önceki firmalardan, başta Akün olmak üzere, Ulus, Konak, Sunar, geçen yıllara oranla çok daha rasyonel,

akıllı ve bilgili bir çalışma yaptılar.

Sonuç olarak, bu çaba ürünlerini verdi ve eskimiş değer yargılarının duvarında küçük de olsa bir gedik açıldı; yıllardan beri yabancı dağıtım ortaklarının ticari kaygılarla empoze ettikleri, ama bizim firmalarımızca ço-ğu kabul edilmeyen, ya da kabul edilip çekilmeyen kaliteli filimlerden bir kısmı Türk sinemaseverlerine gösterilebildi.

Geçen yılın sinema olayı, tıpkı bir önceki yılın Ana/Pudovkin yılı olu-şu gibi, Pontecorvo'nun Queimada (İsyan) adlı başeserinin gösterisiydi. Sadece birkaç gün afişte kalıp, anlaşıl-mayan bir nedenle kaldırılan bu bü-yük film, bildiğiniz gibi, Türk sinema yazarları tarafından yılın en iyi ya-bancı filmi seçildi. İsyân'ın yanısıra, Tristana / Bunuel, They Shoot Horses Don't They / Pollack, Midnight Cowboy / Schlesinger, Vahşi Dörtler / Liz-zani gibi önemli filimler ve sizin değerlendirdiğiniz birçok başka ilginç film afişe çıktı.

Bu canlılığın yaratılışında Sine-matek'in katkısına gelince; bu geliş-me, Sinematek'in, sinema yazarları-nın, film getirticilerinin ortak bir ba-sarısıdır. Daha doğrusu, onların yeti-ş-tirdiği bilgili, sinema sanatını bilen ve seven Türk seyircisinin başarısıdır.

Altı yıldan beri Sinematek'e on-binlerce kişi üye oldu, ayrıldı veya devam etti. Bu onbin kişi ve onların ailelerinden meydana gelen potansi-yel, kaliteli filimlerin başlıca seyirci kaynağı olmuştur. Bu birikimde rolü-müz elbette ki oldu, bundan kıvanç duyuyoruz. Ama, hemen eklemeliyim ki, yeterli bir yaygınlık değildir bu.

ARAÇ :

— Bu dar koşullar içinde de olsa, gelecek sinema mevsiminden umutlu musunuz?

KUTLAR :

— Umutsuzluk bana yabancı bir meslektir. Ama umutların, gerçeği gör-meye engel olmaması gerektiğine de inanırım. Gelecek mevsimin listeleri ilan edildi. Geçen yılın listeleri ölçü-sünde parlak sayılmaz. Ama beni sıkıntıya düşüren bu zayıflık değil. Çün-kü tohum, her alanda olduğu gibi, si-nema alanında da toprağa atılmıştır. Seyirci, gelişen tercihlerini daha da net bir biçimde gösterecektir. Benim için sıkıntı verici olan, hem seyirci, hem de sanatçı üzerinde gittikçe arta-rak gelişen kısıtlama eğilimleridir. Ü-lkemizde, film yapan yönetmenin du-rumu -belirli bir kalitedeki yönetme-ni kastediyorum- gittikçe ağırlaşmak-tadır. Bağımsız sinema çalışmaları iç-in ortam son derece elverişsizdir. Ve en korkuncu, eskisine bile rahmet o-kutacak bir sansürün getirilmekte olu-sudur,

YILMAZ GÜNEY, FRANSIZ SİNEMATEK'İ BAŞ YÖNETMENİ LANGLOIS İLE,

insan ve DUNYASI

